

Kungl Utrikesdepartementet

Avd: P

Grupp: 2

Mål: Eu^I

Efterforskning av

Raoul Wallenberg

1947, juli - dec.

4

LEGATION OF SWEDEN
WASHINGTON 8, D. C.

June 26, 1947.

1 bil. ✓

Reg.

1105
1/7 47
P2 Lu. I

Broder,

Vi ha fått oss tillsänt den i Palestina utgivna tid-
ningen The Palestine Post för den 18 april 1947, vari återfin-
nes en artikel om Raoul Wallenberg från ONA, vilken jag när-
sluter i ett exemplar. En del av uppgifterna i artikeln synes
kunna återföras på mitt samtal med deras representant här i
mars.

Di tvingar
Olof Rydbeck

Byråchefen D a h l m a n,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

SWEDE WHO SAVED THOUSANDS OF JEWS DISAPPEARED IN RUSSIA

THE RAOUL WALLENBERG MYSTERY

WASHINGTON (ONA). —

By JOHN CRAWFORD

A TRAGIC and true wartime mystery story, with international implications, has come to light here with the revelation of a Stockholm family's and American associates' efforts to persuade the White House to ask the Soviet Union where is Raoul Wallenberg, young Swedish diplomat, who has been missing for more than two years.

Wallenberg's half-brother, Guy von Dardel, a Stockholm engineer and nuclear physicist, who is now in this country, has addressed a letter to President Truman, detailing his brother's activities for President Roosevelt's War Refugee Board in Budapest, telling of the known facts and the reports about his disappearance. Von Dardel's letter concludes:

"In view of the manifest inability of ordinary diplomacy to cut through the tangle of red tape and misunderstanding that may still be holding my brother a prisoner — more than two years after the completion of his United States-authorized humanitarian mission I ask your assistance, Mr. President, in obtaining the true facts."

The Swedish Foreign Ministry has been trying to locate Wallenberg ever since Jan. 17, 1945, when he was last seen in Budapest, Hungary. Soviet Vice Foreign Minister Dekanosov that same month assured the Swedish Minister to Moscow, Steffan Soederblom, that "Wallenberg and his property are under Russian protection."

A spokesman of the Swedish Legation in Washington confirms this, adding, "As far as the Swedish Foreign Office is concerned, Dekanosov's statement still stands. The Russians have never retracted it nor have they ever published any facts to support the reports of Wallenberg's death more than two years ago."

Saved 20,000 Jews

Many witnesses have told of seeing Wallenberg on Jan. 17, 1945, in the convoy of three Russian soldiers as a motorcycle escort of his auto. His mission of extending documents of Swedish protective citizenship to Hungarian Jews, which resulted in saving the lives of 20,000 men, women

and children from the Nazis, was about to end. It began in July, 1944, when he arrived in Budapest from Stockholm as under-cover representative of the War Refugee Board, which financed his activities. He carried Swedish diplomatic papers.

He was on his way to turn over the duty of protecting his charges to the Soviet commander, Marshal Rodion Y. Malinovsky. The harried and hunted Jews whom Wallenberg had rescued and aided with WRB funds were housed in an extraterritorial compound in the heart of Nazi-occupied Budapest, then (in January, 1945) in process of liberation by the Russian Army.

Reports which persistently circulated and as persistently lacked official confirmation were that Wallenberg and his Russian escort were ambushed and killed by Hungarian Fascists before they reached Marshal Malinovsky. Other reports were that lower echelon officers of the Russian NKVD took Wallenberg into custody.

It has been established that Budapest Swedish Legation personnel and other associates of Wallenberg were asked whether Wallenberg engaged in espionage against Russia or acted as a liaison agent between Hungarian reactionaries and certain Swedish circles. Both charges were denounced by his fellow workers as preposterous. High Russian officials have refused to state that he was held on espionage charges. But Wallenberg is still missing and his family has no direct word of him.

"Alive and Safe"

As if lending credence to reports of his death, the Russian military authorities have permitted Budapest to hold a memorial service for Wallenberg and to name a street in his honour. Officially, however, there has been no proof that he was killed.

Wallenberg's mother, Mme. Maj von Dardel, was assured by the Soviet Ambassador to Stockholm, Mme. Alexandra Kollontai, soon after his disappearance in 1945, that he was alive and safe.

As Guy von Dardel states in his letter to President Tru-

man, an increasing body of evidence tends to show that Wallenberg was seen at a Russian detention camp in Czechoslovakia in April, 1945. Later reports put him in a camp in Bessarabia from which he was sent to the Ukraine. Only a few weeks ago a report from Estonia reached Stockholm, saying Wallenberg had been seen in a camp there. The Swedish Foreign Ministry is still checking this report.

Von Dardel recalls that his brother "set up hospitals, nurseries, schools and public soup kitchens to care for the hunted and fear-ridden Jews of Budapest." When Fascist Premier Ferenc Szalas decreed in October, 1944, that thereafter Hungary would not recognize documents of protective citizenship, Wallenberg immediately realized the danger to his Jewish charges and lost no time in having the decree revoked. He made his appeal to Baroness Kemeny, wife of the then Foreign Minister, promising her his protective offices for herself if the Axis lost the war, and she was able to have the decree revoked for at least a month, long enough for Wallenberg to save thousands from the Nazi gas chambers.

Iver Olsen, American representative in Stockholm of the War Refugee Board, was instrumental in persuading Wallenberg to undertake the Budapest mission. Olsen, who is now with the Economic and Social Council of the United Nations, has been exerting himself to obtain United States intercession in behalf of Wallenberg.

"Wallenberg worked 24 hours a day for more than six months," Olsen says. "He ran a regular compound of apartment houses filled with thousands of people, whom he fed, clothed and protected against marauding bands of Arrow Cross (Hungarian) Fascists. Many times he rushed to railroad depots to snatch men, women and children who were already being loaded on deportation trains bound for extermination camps in Germany."

Olsen believes that the Russians may have arrested Wallenberg by mistake.

"One must remember," he says, "that in trying to save Budapest Jews from slaughter, Wallenberg had to deal with the worst elements. His operations during the last months of the war could easily have given Soviet NKVD officers the impression that he was some sort of spy. The Russians were unwilling to believe that anyone could have come to Budapest on a purely humanitarian mission."

Echoing this view, John W. Pehle, former War Refugee Director, told an Overseas News Agency correspondent in Washington. "The Russians never understood our interest in the refugee problem or approved of our rescue activities. They would have found it hard to believe that Wallenberg's only interest was humanitarian. Wallenberg was more than courageous. Courage alone could never have done the trick. The man was a genius."

"One in a Million"

A State Department official who knew Wallenberg in Stockholm, and described him as "one man in a million" said that Wallenberg might have been arrested by lower echelon NKVD officers during their general dragnet operations in Budapest. Having taken Wallenberg into custody on suspicion of "espionage," the error might have been too embarrassing to correct in time, this official said.

Premier Joseph Stalin entered the picture last June when the then retiring Swedish Minister, Soederblom, appeared for a farewell audience. Stalin asked him whether he had any request, and Soederblom said he was anxious to have some definite word about Wallenberg. Stalin gave his personal assurance that the matter would be studied.

Last October, when the new Swedish envoy to Moscow brought up the subject with the Soviet Foreign Ministry, he was told that Stalin's personal secretariat was investigating. No reply has been received by the Swedish Foreign Ministry, or by Wallenberg's family.

The man who kept thousands of names from figuring in lists of the missing is himself absent and unaccounted for.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

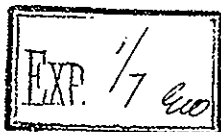
ang. utrikesminis-
terns interpellationssvar ang.
Raoul Wallenberg.

Nr.	STOCKHOLM 21 juli 19 47	
P 2.	N:o	1 bil. BIL
INK. D. N:o 211/40		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu ^I

Utrikesdepartementet har ären härjante Översända
texten till Hens Excellens Utrikesministerns svar inne-
varande dag på riksdagsmannen Håsteds interpellation
i riksdagens andra kammar angående Raoul Wallenberg.

Stockholm den 1 juli 1947.

Till Beskickningen i Budapest, nr 119 ✓
Moskva, nr 515 ✓
Prag, nr 192 ✓
Wien, nr 84 ✓
Rom, nr 273 ✓

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

11/7-47

✓

ag

aa

P. L. Eu I

P. M.

5

Docenten Håstad meddelar, att en tysk godsägare E.v. Hartmann som för närvarande vistas hos en grevinna Posse, Karlsudd nära Vaxholm, skulle ha vissa upplysningar att lämna rörande Raoul Wallenberg. Han hade i mars 1946 suttit i ett (ryskt) fängelse i Posen. Där hade en annan tysk vid namn Frickmann, vilken numera vistades i Hessen, sagt honom, att en person vid namn Wallenberg tidigare funnits i fängelset, men omkring februari 1946 försvunnit därifrån. För att om möjligt skaffa närmare upplysningar, skulle von Hartmann nu taga reda på Frickmanns nuvarande adress. Håstad lovade anmoda von Hartmann att i varje fall så snart han erhållit adressen antingen uppsöka politiska avdelningen eller tillskriva denna.

Stockholm den 11 juli 1947.

H. B. F.

Telegram

ang. Wallenbergssaffären.

STOCKHOLM den 12.7. 1947

N:o 20

MDD
Chiffer.

BIL.

INK. D. N:o Hbr. 9.7. fr.
env. Westman

AVD.

GR.

MÅL

P

2

Eu 1

Légation Suède

Prag.

Sök snarast erfara och telegrafera om en doktor A.K. Coen tjänstgjort legationsråd eller annan egenskap polska beskickningen Prag sedan denna efter kriget nyupprättats. Varje upplysning om Coen som kan erfaras utan inblandning polska beskickningen av värde. För Eder information. Gäller Wallenbergssaffären.

Cabinet.

Exp 13/2 1200
Str

LEGATION OF SWEDEN
WASHINGTON 8, D. C.

den 8 juli 1947.

bil. ✓

Broder,

Åberopande mitt handbrev den 26 juni till Sven Dahlma
rörande Raoul Wallenberg ber jag att få överlämna Ralph
Wallaces artikel i Reader's Digests julinummer om Wallenberg.

Di tignine
Claf Rydbeck

Förste Sekreteraren Ärnfast
S t o c k h o l m.

Thousands of Hungarian Jews owe their lives to this young crusader from neutral Sweden

RAOUL WALLENBERG,

Hero of Budapest

Condensed from True
Ralph Wallace

ALL THE Balkans and southeast Europe glow with legends, but to me their most imperishable story revolves around Raoul Wallenberg of Stockholm, a graduate of the University of Michigan. Singlehanded, a Gentile, he suddenly appeared in 1944 in the midst of the chaos of collapsing Hungary and saved tens of thousands of Jews from death. Then, like some Viking hero, he vanished from the earth.

Wallenberg's weapons were few

RALPH WALLACE investigated the amazing story of Raoul Wallenberg in the course of two recent trips to Sweden. He worked closely with members of the government, the Wallenberg family and many others. Among the persons most helpful was Rudolph Philipp, whose book exploring the mystery of Wallenberg's disappearance has recently been published in Sweden.

but formidable: protective passports issued in the name of his native Sweden, fantastically skilled diplomacy, icy courage, and a moral grandeur which awed even the Nazis. Ostensibly a secretary of the Swedish legation — actually supplied with U. S. Treasury funds and bearing a secret commission from Sweden's king — this 32-

year-old crusader became a figure as legendary as Lawrence of Arabia. Russian-occupied Budapest renamed a street to commemorate Wallenberg's bravery in forestalling the murderous anti-Semites. In a public square stands a heroic statue of him slaying a swastika-marked dragon; last summer the largest audience ever to fill Budapest's Academy of Music poured out to attend memorial services in his honor.

Whether or not he still lives is a

Copyright 1947, Fawcett Publications, Inc., 1501 Broadway, New York 18, N. Y.
(True, July, '47)

1947

HIROHITO'S STRUGGLE TO SURRENDER

95

knew that the people were sick of bombing, and from air-dropped leaflets had long known the true war picture and would welcome surrender. To prevent murderous disorder, therefore, an Imperial Rescript to end the war must be broadcast immediately.

Again, on the morning of August 14, the Emperor summoned the Supreme Council. When the two chiefs of staff and the War Minister violently opposed surrender, the Emperor eyed them menacingly. "My decision to accept the Potsdam Declaration was not made lightly," he declared. "It has undergone no change at all. Unless the war is terminated at this juncture, not only will Japan's national polity be destroyed but the Japanese people will be ruined. In the future, Japan will be entirely separated from the means to wage war and thus will enjoy true eternal peace. As I want to make myself understood by the people, prepare a draft of an Imperial Rescript. I require"—here again he looked menacingly at the militarists—"that all present agree."

By evening, the Rescript was ready. At 11 p.m. the Emperor finished recording it and a messenger stood ready to take it to Radio Tokyo's studio for broadcast to the nation. But at this moment nearly 1000 dissident soldiers infiltrated the pal-

ace grounds. Before they could reach the cottage the recording was locked in Hirohito's safe.

Six different times the rebel troops invaded the cottage, seeking the recording and Marquis Kido, whom they were determined to kill for the part they believed he had played in the surrender. Kido hid in a secret underground passage, with the Emperor hidden in another part of the cottage, also fearing assassination. Meanwhile, other troops burned Suzuki's residence to the ground. At 4 a.m., War Minister Anami, overwhelmed because of the attempted *coup d'état* and his opposition to the Emperor, committed suicide. Shortly after 8 a.m., General Shizuichi Tanaka of the Eastern Defense Command arrived and persuaded the soldiers to disperse. Two of their officers shot themselves. Then General Tanaka went to his room and shot himself. By evening, the Imperial Rescript had been broadcast, and the nation heard their own Emperor's voice tell them of Japan's final capitulation.

As titular leader of Japan, of course, the Emperor shares technically the war guilt of his leaders. Yet that does not lessen the high drama of a figurehead Emperor who dared face down his own fanatic militarists, usurp their power, and by sheer strength of will compel them to surrender.

Sign on a road very much in need of repair near Bremerton, Wash.: "Men Should Be Working."

—Contributed by Marie Reslock

matter of conjecture. In recent months southern Europe and Scandinavia have been stirred with apparently authentic proof that Wallenberg today is a prisoner of Russia's secret police — living, it is said, as a latter-day Man in the Iron Mask, for what reason only the Kremlin knows.

The saga of this remarkable Swede goes back to a youth spent in a dozen countries on three continents. In North Europe the Wallenberg family, which controls the famous Enskilda bank, is as well known as the J. P. Morgan family is in America. Raoul's father died before the boy was born, and his grandfather, who served as Swedish Minister to both Turkey and Japan, helped direct his education. Raoul found languages easy and ultimately learned Russian, Spanish, German, French and English. Following a term in a French university, he went to the University of Michigan, receiving a degree in architecture in 1935.

From the United States Raoul voyaged to Capetown, South Africa, then to Haifa, where he worked in a bank and for the first time realized the world-wide plight of the Jews. In 1941, back in Stockholm, he became manager of a large export-import firm whose business was largely in south central Europe. Raoul made many trips to Budapest and soon knew the city and countryside intimately.

Until early 1944, Hungary's 800,000 Jews had been virtually unmolested. But in March the Germans took over the government of their

former satellite, and by June nearly 600,000 Jews had been dispatched to forced labor in Germany or gas chambers in Poland. From Washington, State Department cables instructed Herschel Johnson, U. S. Minister at Stockholm, to obtain the intervention of neutral Sweden in behalf of Hungary's Jews.

Johnson had heard of Wallenberg, and the two men met. Would Wallenberg, supplied with U. S. funds but masked as a Swedish diplomat, go to Budapest and try to save Hungary's death-marked Jews? Johnson warned that, if the Germans or Hungary's government learned of Wallenberg's mission, nothing could save him. "If I can help," said Wallenberg, "if I can save a single person — I will go."

A few days later, his mission secretly approved by King Gustav and the Swedish Government, Wallenberg left Stockholm. His two rucksacks bulged with lists of Hungarian underground agents, pro-Allied officials of the Hungarian Government itself, anti-Nazi Scandinavians in Budapest, and a large amount of currency. In a secret account in a Stockholm bank lay \$65,000 deposited to his credit by the U. S. War Refugee Board and the American-Jewish Joint Distribution Committee.

Early in July Raoul arrived in Budapest as the new secretary of the Swedish legation. To his consternation, he found that up to the end of June the legation had been able to save only 649 Jews with so-called "protective" passports, which theo-

retically placed their holders under Swedish sovereignty. Immediately Raoul began strengthening the validity of his passports. By bribes, by promises of Allied leniency in return for secret help, and by sheer eloquence, Raoul won pledges of clandestine aid from Hungarian officials and established a grudging acceptance of his passports. By the same means he managed to stop, temporarily, deportation of the Jews. Working up to 20 hours a day, he completed one of his most prodigious tasks—renting 32 buildings which, marked with legation signs, would provide havens for whatever Jews he could snatch to safety.

Early one morning Raoul's telephone rang. A voice whispered that hundreds of Jews had been rounded up at the Josephstädter railroad station for transportation to Poland. Raoul raced downtown. Guards leveled bayonets at the tall Swede as he loped up the steps, but a torrent of threats in German made them stand aside. Arrogantly he confronted the commanding officer. What was going on? he barked. Didn't the *Herr Hauptmann* know many of these Jews were under Swedish protection?

From packed and reeking cattle cars, the doomed prisoners stared in apathetic disbelief—then tremulous hope—as the pale-faced young Swede strode boldly toward them. Shouting in German, Raoul ordered all prisoners with Swedish passports to come out. A few dozen emerged. Again Raoul raised his voice—and winked significantly. Which Jews

had provisional Swedish papers in the Hungarian language? The condemned captives caught his meaning, and now scores surrounded him. Trusting that the German officer could not read Hungarian, Raoul attested bills of lading, income-tax receipts, even inoculation certificates, as provisional Swedish papers; barked again at the thoroughly befuddled German, and herded his crowd of reprieved Jews toward their waiting refuges. Raoul's assistants—now numbering over 300—hastily made out genuine protective passports.

Raoul's coldly reckless activities did not go unnoted by the Gestapo and the pro-Nazi Arrow Cross Party. It would be dangerous to kill a neutral diplomat; but German agents stole his car, shadowed him, set elaborate traps; raiding parties tried to find his secret papers.

Raoul abandoned his office at the legation and moved wraithlike from rented building to rented building, training a spy network throughout the capital. Raids on supply dumps yielded weapons and ammunition; midnight ambushes added to his stock of stolen German and Hungarian uniforms. Raoul provided several score of his followers with forged Arrow Cross and German papers, and dressed them in the stolen clothing. This group rescued Jews from Arrow Cross barracks, from trains, even from police headquarters.

Always, a sixth sense seemed to save Raoul in moments of acute danger. One day Hugo Grell, Gestapo leader in charge of Jewish affairs,

casually handed him a Swedish passport for a Dr. Arthur Kende of Budapest, and asked if it was in proper order. Raoul saw instantly that the document had been tampered with, and without hesitation condemned Kende to death by saying that no such paper had been issued. Time after time he eluded such traps, any one of which would have brought the Jewish passport scheme crashing around his head.

Meanwhile, assisted by local Swiss officials and the papal nuncio, he set up an international ghetto, and daily housed and fed 13,000 Jews in his rented buildings. "Raoul accomplished feats that no other 20 diplomats in the world would even have attempted," a foreign official then in Budapest told me.

In October Admiral Horthy's government offered unconditional surrender to the Russians, and the Arrow Cross Party took over in the subsequent revolt. Szalasi, the new premier, at once abolished all protective passports. Raoul appealed to Baroness Gabor Kemeny, Jewish wife of the new foreign minister. Within 48 hours Baron Kemeny—who had apparently convinced the Arrow Cross cabinet that it would be dangerous to flout international law—saw to it that Swedish protective passports were revalidated.

Szalasi, driven by Hitler's angry demands for a "solution" of the Jewish question, now decided to drive the Jews on foot to Austria and death. Overnight, Arrow Cross gangs rounded up thousands still unpro-

tected by the ghettos. Across the frozen countryside they streamed like a scene from Dante's *Inferno*—shoeless children, fainting, half-clad women, old men twisted with exhaustion and starvation. Flanking them trudged Arrow Cross troops with clubs, revolvers and whips.

Suddenly Wallenberg appeared beside the doomed columns. What Jews had Swedish passports? Provisional papers in Hungarian or German, then? The officers in command mumbled uneasily, but Raoul was implacable. For days, all the way to the Austrian border, the young Swede followed the Jews. And he came back to Budapest with 4000 reprieved from death.

When the government demanded a census in his 32 buildings, Raoul—who was harboring nearly 10,000 more people than he had agreed with Hungary to keep—bribed the census taker with protective passports for his own family. And when German General Schmidhuber ordered the ghettos blown up a week before the Russians stormed into Budapest, Wallenberg told Schmidhuber he personally would see to it that the general was hanged by the Russians unless the order was canceled. The general capitulated.

By January 15 Raoul had been forced to go underground—but thanks to his indomitable courage and ingenuity, 130,000 Jews remained alive in the blazing city. Huddled in a cellar, Raoul could hear rifle fire not far away. He announced his intention of breaking

through the German lines in order to help Soviet troops accomplish the final liberation of the Jews.

In this Raoul succeeded. But he had not finished his self-appointed task. On January 16, he told György Gergely of the International Red Cross he was going to the Russian commander, Marshal Malinovsky, at Debrecen, to plead for restoration of Jewish property confiscated by the Hungarian Government.

The next morning, accompanied by three officers of the Russian secret police, whose names are now known by Swedish authorities, Raoul visited his main office in Budapest. While out of earshot of his Soviet companions he murmured to one of his friends, "I am going with these officers, whether as a guest or prisoner I do not know." Then he shook hands with employees, and disappeared. He has not been seen in the Western World since.

ON JANUARY 17, 1945, the Russian Government officially informed the Swedish legation in Moscow that Russian troops had found Raoul alive and well in Budapest, and had "taken measures to protect him and his property." Thereupon, NKVD men descended on Raoul's collaborators and subjected them to round-the-clock questioning. The same drumbeat refrain rolled throughout the interrogation — Wallenberg, the NKVD claimed, had been a German spy!

At the same time, the Russian authorities were suggesting that Raoul had probably been killed by

an Arrow Cross ambush on the road to Debrecen — but without mentioning what happened to the three Soviet officers with him. Actually, according to Hungarian newspapermen, Raoul was taken into custody for attempting to conceal large amounts of gems, bank notes and other Jewish property from the Russians. In recent months Hungarian witnesses have testified in Stockholm that Wallenberg was first imprisoned by the NKVD at Raab, Hungary, and then transported to a prison camp at Focsani in Bessarabia.

The Soviet Government has almost ostentatiously refrained from saying officially that Wallenberg is dead. To American and Swedish diplomatic inquiries in Moscow, the Foreign Commissariat has replied that it is "investigating." Swedish Minister Söderblom had an audience with Marshal Stalin last summer. Now Sweden has been officially informed that Stalin has taken personal charge of the matter, and is "investigating."

At the memorial service in Budapest last year, one of Raoul's collaborators spoke his eulogy: "What brought him here to save his fellow men? It was the voice of his own conscience, the spirit of the knight-errant. He grew with his deeds, grew with the danger. But finally, only a step from victory, he was snatched away. He disappeared under the eyes of the people he had rescued, like the hero of a legend."

Wherever Raoul is today, no man could ask a better epitaph.

meddelbart efter post
denna anskrift har skrivits från
här: Rom 30/10 -47

Rom den 11 juli 1947.

Förtroligt.

Broder,

lunby 3/10
3/10

Med anledning av Ditt handbrev till Günther den 26 nästlidna juni angående den österrikiske baronen von Maasburgs uttalanden om Raoul Wallenberg ber jag få nämna, att jag omedelbart tog kontakt med Hamrin, som därvid meddelade, att han själv icke sammanträffat med Maasburg, utan att han erhållit de uppgifter han inteleggraferat till Dagens Nyheter genom en mellanhand, en brittisk kollega vid namn Pallenberg. Detta hade Hamrin särskilt påpekat i telegrammet till tidningen.

Medan jag höll på att undersöka lämpligaste sättet att komma i förbindelse med Maasburg, ringde mig Hamrin och upplyste, att Maasburg kommit till Rom för att få sitt uppehållstillstånd förlängt. Jag bad Hamrin att omedelbart ordna ett sammanträffande. Maasburg har just besökt beskickningen och jag har alltså haft tillfälle att närmare utfråga honom. Det visade sig därvid, att tidningsuppgifterna att han talat med Wallenberg och att en engelsk flygofficer hade gjort dem bekanta med varandra tyvärr voro felaktiga. Maasburg hade aldrig talat med Wallenberg eller blivit bekant med honom. I stället upprepade Maasburg vad han sagt Malling, nämligen att han vid förflyttningar till och från badstugan i kontingenten från ett annat rum sett en lång mager man, som skulle varit "den svenske konsuln". Jag visade Maasburg ett fotografi och en teckning av Wallenberg, som publicerats i "Obs", men M. ansåg sig ej kunna intyga, att identitet föreläge.

Den som utpekats "den svenske konsuln" för Maasburg hade varit den i Mallings rapport omnämnde engelsmannen Sir Reginald Barrat. Maasburg tillade i samband härmed en sak, som icke tycks vara omnämnd i Mallings rapport. Han sade sig nämligen bestämt kunna påminna sig, att han i fängelset i slottet Cekles (som är ett mindre slott, underlydande det större slottet Ivanka) hade hört Wallenbergs namn nämnas, ty när han efter sin flykt från Wien i Tyrolen senare fick läsa något om Wallenberg, hade han omedelbart påmint sig att det var detta namn han tidigare hade hört i fängelset. Tyvärr kunde han icke med absolut bestämdhet nu påminna sig vem som nämnt namnet Wallenberg för honom, men det troligaste vore att det just varit engelsmannen Barrat. I övrigt bekräftade Maasburg de uttalanden han gjort till Malling.

Maasburg verkar förtroendeingivande och är själv övertygad om att det var Wallenberg han sett. Något mera påtagligt bevis kan han dock tydligen ej lämna.

/undert./ F. Stackelberg

Utrikesrådet Grafström, Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

1 ex. press

aa

1572 47

P2 Eu I

mc

✓

P.M.

Jag uppkallade idag professor Szent-Györgyi och förde med honom på tal tidningsartiklarna rörande hans uttalanden ifråga om Wallenberg och den skenbara motsättning, som finnes beträffande hans utsagor till Stockholmspressen och vad han yttrade till Envoyén Söderblom i Moskva enligt dennes handbrev den 24 maj 1945. På min begäran lovade professorn att tillställa mig ett brev med förklaringar i ämnet. Själv ansåg han ingen som helst motsättning fanns emellan de båda uttalandena. Det vore riktigt, att han på sin tid meddelat Söderblom, att Wallenberg kommit över till de ryska linjerna och att man inom Malinovskis högkvarter uttalat sin glädje över att den förste svensken blivit funnen. Detta innebar naturligtvis inte någon garanti för att Wallenberg inte omkommit i det kaos som uppstått i den framträngande ryska arméns spår.

Stockholm den 15 juli 1947.

Paris den 9 juli 1947.

Strängt förtroligt. 1 bil. ✓

4/7 chiffer Pro
 7 Paris chiffer
 Broder,

59
 1677 42
 Reg. P 2 Ju¹

Vad säger Du om det bidrag till den Raoul Wallenbergsska affären som den här bifogade promemorian innebär? Personligen är jag övertygad om att spåret är seriöst. Så mycket detaljer som sagesmannen gav hittar man nog inte på på fri hand.

2 Jag vill tillägga, att Coen upprepade gånger varnade för att försöka nå fram till Wallenberg genom offentliga kanaler. Han Wallenberg inte förflyttats från klostret efter den 18 mars, skulle han säkerligen omedelbart bli bortförd, om ryssarna finge nys om att man är hans vistelseort på spåren. Coen uttalade en livlig förhoppning att professorsfamiljen Ryniewicz verkligen hjälpte Wallenberg, ty att leva på den ryska fångkosten vore nog mycket bekymmersamt. Så fort jag får Coens skriftliga redogörelse skall jag givetvis skicka in den.

Jag ber Dig vara mycket försiktig med de uppgifter, som Coen nu har lämnat. Det vore ju verkligen tråkigt att sätta honom eller familjen Ryniewicz i klistret för att de äro snälla och hjälpsamma.

Jag kanske slutligen bör tillägga, att Coen urskuldade sig mycket för att han inte uppsökt beskickningen i Warszawa. Han sade, att han inte vågat nalkas den svenska representationen där medan han höll på att ordna med sin flykt från polskt område.

Herr Utrikesrådet Sven Grafström,
 Utrikesdepartementet.

Th. Hjelm
V. K. ...

P.M.

Idag infann sig på beskickningen en person, på vars visitkort stod doktor A.K. Coen och som uppgav sig ha varit legationsråd vid polska beskickningen i Prag. Han berättade bl.a. följande: Coen hade på grund av sina politiska åsikter - han var tydligen mycket avog mot de tendenser den nuvarande polska regeringen företräder - på sin tid blivit häktad av sovjetmyndigheterna. Han hade därefter hållits i fängelse i Ryssland, senast i ett gammalt kloster i Brygitzki nära Lwow. Där hade han haft kontakt med en svensk, vars förnamn var Raoul och vars efternamn Coen, när jag föreslog det, igenkände såsom Wallenberg. Numret på Wallenbergs cell vore 149. Wallenberg vore underkastad en mycket sträng isoleringsregim. Genom åtskilliga i fängelserna använda metoder hade Coen likväl kunnat underhålla en viss förbindelse med Wallenberg dock utan att någons ha sett honom - Wallenberg hade berättat, att han vore svensk, att han tjänstgjort vid beskickningen i Budapest, att han vid tiden för ryssarnas intågande i staden begett sig till bekanta för att skydda dessa mot våldsdåd och att han därvid haft med sig en portfölj, som ryssarna lagt beslag på. Vid undersökning hade denna visat sig innehålla smycken och pengar och ryssarna hade då förklarat, att Wallenberg sökt undansticka egendom tillhörig antidemokratiska personer etc. Han hade blivit häktad, slagen och tvingad att skriva på protokoll på ryska, om vilkas innehåll han svävade i okunnighet.

Den sista gången Coen hade haft förbindelse med Wallenberg vore den 18 mars 1947. Därefter hade Coen blivit lösläppt på grund av överenskommelse mellan Sovjet och Polen.

Coen hade själv under sin fängelsetid från en familj i

KONFIDENTIELL

Stockholm 15/7 1947

Brevet har endast enstaka
av den ~~enstaka~~ ~~enstaka~~ ~~enstaka~~
läs städer.

Översändes vördsamt. Centralfängelset
å Långholmen den 16 juli 1947.

Ederz Exellens!

DIREKTÖREN VID
CENTRALFÄNGELET
Å
LÅNGHOLMEN

160 351

Sändes i Wallenbergaffären

2 avslutning

Till de förhör som på

min begäran hållits
med mig av överhuvudstapel

Skinnerberg i statspolisens

förhör i år samt mitt
brev till den Maj 1947

Davetel den 18 juni 1947

Jag har med anledning

av en artikel i DN av i

dag angående under sökmi-

garna om Raul Wallenberg

an hålla om ett kort

men synnerligen viktigt

sandtal med Eders Exellens.

Låt inte den omtänslig-

heten att jag f. n. är

läktnad i ett (olag)

civilt lagd mål utgöra

ett hinder för det anklade

sandtal. Man kan ju

och för ett efter försök

Om. Samtalen
med de all polisen
förunderligt
har inte varit
i min närhet

Kontakt bedömen vad en
människa gör för, i de
samt?

Se även flera människor
söker jag för gäver lå
kontakt med en UD-
eller statspolisens tjänst-
man i ausvolyt ställning,
för att menligt fram.
före var jag ut och
vad jag på gata
med minst i
fallet Wallenberg!

Med utmärkt
saker tillgång

Kontakt Maximilian
Walsh

Box 9040,
Stockholm.

Tel. (via avstämning
via läkare) 41 16 97

olagligt: mitt
overensägelse
"polis"-pölvä:
polisdet Holst
Hugo Barber,
polisint. Dir
Maximilian Barber,
2 lägre polis-
tjänstmän, samtlig
var Wien polis
1900 - 1938!

Wallenberg office

July the 16th, 1947.

Rebrikt T.T. 17/2 47.
Brs

INK. UTBIKES D. NT		
D. N:o 262 48		
17 JUL 1947		
AVD	GR	REL
P	2	3u

Dear Mr. Grafström,

I regret to note that several svedish papers attach an undue importance to a remark of mine on Mr.Vallenberg's disappearance and even find a contradiction between this and a previous statement made before your Minister Söderblom at Moscow. To Minister Söderblom I reported that it was told me at the headquarters of marshal Malinovsky with a certain amount of joy that Mr.Vallenberg was found. Now I declared that I do not beleave in the theory that Mr.Vallenberg is in russian captivity. If these two statement are found to be contradictory this can be due only to the ignorance of the conditions prevailing at that time in Hungary. May I elucidate this point to you in a few words?

The nazis wanted to catch and kill Wallenberg. The great problem, then, seemed to be whether Vallenberg will manage to escape and will live to see the arrival of the red army and all of us felt very releaved when we learned that this has actually been the case. ~~That~~ The fact, however, that Mr.Vallenberg was liberated by the red army does not imply that the russian authorities could be made ~~a~~ in any way responsible for his further fate. There was no reason whatever to give him especial protection because after the withdrawal of the nazis Mr.Vallenberg was in no greater danger than anyone living then in Hungary. The war has left behind a devastated, disorganised country where death could be met at every corner. Thousands of people died in this period anonymously. Naturally, such a dynamic personality, as Vallenberg, was espetially exposed to danger. It was only too easy to die.

I am sorry I cannot contribute more to the elucidation. I have done my best to find a clue and I had gone to any amount of trouble if I had seen a way to throw light on this mystery, not only because of my personal regard for the heroism of Mr.Vallenberg but also because of my

gratitude to your country. Needless to say that if I had found any clue or any information I would disclose it irregardless to any circumstance.

Yours very truly

A. Szent-Györgyi

A. Szent-Györgyi,

Professor of Biochemistry, Budapest.

Wallenberg affären

INK. UTRIKES DEP.T		
D. No 35: D 1 11		
19 JUL 1947		
AVD	GP	IND.
P	2	Jul

19/7 chiffer Paris

E

Telegram i maskin-chiffer från

Prag

Avsant den 18/7 1947 kl 1310

Ankom den 18/7 1947 kl 1500

Utskrivet i 2 exemplar

Detta är originalet

12/7 P2 Ju I

11. Edert 20. Coen är okänd här.

Hammarström.

Coll: *Alr*

16a

1.2.46
S. 19 juli 1947

På Klara Larsons hotell.

Levai.

An

(Samtal mellan Levai samt Birgitta och Gunnar Bellander)

På fru B:s fråga vad han ansåg om aktionen svarade han spontant:
Den är bra - Ni kommer att få svar. - Varför tror hr L. det? U.D. har
inte fått svar på $2\frac{1}{2}$ år. - Det stora Sovjet svarar inte ett litet/
lands U.D. men vad folket tänker, det bryr dom sig om. Jag skall ge et
ex. Tusentals ungerska krigsfångar återsändes inom en månad från Sovje
då Ungerns kvinnor begärde att få sina män tillbaka. Regeringen hade
i $\frac{1}{2}$ år förgäves begärt detsamma.

Med etta utalande drog han en parallell mellan den som han ville p
stå döda Raoul Wallenberg och de levande ungerska soldaterna. ~~avslöjande~~
Avslöjande!

ENGL. UTRIKES-
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Orig. n. T. G. R.

P. 2. 6. 1

P. M.

Ungerske ministern ringde mig idag med anledning av ett uttalande av Philipp under gårdagens Wallenbergs-debatt, som finnes återgivet i dagens nummer av Morgontidningen. Enligt detta skulle Böhm av Philipp ha betecknats som "denne lille minister för en marionettregering", varjämte han gjort diverse utförligt mot den ungerska regeringen. Minister Böhm förklarade sig se mycket allvarligt på dessa uttalanden, som han betecknade såsom ärekränkande för honom själv och ågnade att undergräva den ungerska regeringens prestige. Självt ville eller kunde han ingå på någon polemik mot Philipp, men han efterlyste åtgärd från UD:s sida. Dylik borde ju inte vara omöjlig att åstadkomma, sade herr Böhm, då ju Philipp är utlänning och följaktligen icke borde beredas möjlighet att härstädes bedriva politisk propagandaverksamhet.

Jag ringde med anledning av samtalet med herr Böhm statssekreterare Thunborg och anmodade honom att sätta sig i förbindelse med Philipp och uppmana denne att offentligen be ungerske ministern om ursäkt för vad han sagt. Jag sade Thunborg, att han kunde framhålla för Philipp att offentliga beskyllningar av den karaktär, som han gjort sig saker till, kunde bli mycket allvarliga för honom i egenskap av utländsk gäst i detta land.

Thunborg ringde mig senare och förklarade, att Philipp med sin advokat skulle överlägga vad som skulle göras. Jag ringde då efter den ungerske ministern och meddelade honom, att Thunborg sett sig i förbindelse med Philipp i frågan. Herr Böhm sade så omedelbart, att han ansåge det som fullt tillfredsställande åtgärd från svenske regeringens sida att statssekreterare Thunborg fått i uppdrag att påtala saken med Philipp och att man därför kunde betrakta det hela såsom avslutat.

Stockholm den 19 juli 1947.

[Signature]

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Wallenberg

Telegram

Eng med

STOCKHOLM 19 juli 1947		
N:o 23	<i>14UD</i> Chiffer	BIL.
INK. D. N:o hbr fr. Paris 9/7		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Besk. Paris

Edert brev Grafström 9 juli Wallenbergsaffären. Till svar telegrafisk förfrågan angående Coen beskickningen Prag ha vi fått meddelande han okänd. Innan ytterligare göres önskvärt erhålla sådana detaljer Coens uppgifter angående honom själv att dessa kunna verifieras.

Cabinet

Exp. 19/7 kl. 12 ¹⁰/₇

16b

Tjellberg, affären nr. 4. Coen

KUNGL.
ENSKA BESKICKNINGEN

Prag den 18 juli 1947.

Förtroligt

9
PB

qa
Ful

109
2/7 47
P2 Ser I

Broder,

Reg.

I anslutning till vårt tidigare meddelande om Dr. A.K. Coen ber jag härmed blott få bekräfta, att denne här synes vara fullkomligt okänd. Jag kom ju själv hit ungefär samtidigt som polackerna år 1945 men kan icke erinra mig, att någon person med det namnet då var ackrediterad vid polska ambassaden. På vår begäran har dock Utrikesministeriets protokoll här gjort en undersökning i sina gamla listor, men enligt vad man nu uppgivit, har Coen icke heller där kunnat återfinnas. Då vi, enligt instruktion, icke velat inblanda polska beskickningen i saken, beklagar jag att konstatera, att spåret icke synes kunna följas vidare.

Min tillgiven
J. Stenmark

Utrikesrådet S. Grafström,
.. Utrikesdepartementet.

16c

P282

22 July 1947

His Excellency
The Swedish Minister Plenipotentiary
Westerman
Paris

Excellency,

I am sorry I have nothing to add to our last conversation. However, knowing the communist system and ways of dealing, I have reason to believe that my advice could be instrumental in securing the release of Mr. R.W. From the various conversations I had with Mr. R.W., I have come to the conclusion that the only reason for which the R.K.W.D. (formerly the GPU) is still keeping him, is that they took a large amount of money from him during his imprisonment, as well as jewellery, which had been given to him by some friends, for safety's sake. The R.K.W.D. is so powerful in Russia that even the official quarters of the Russian Government are sometimes helpless. And if they wish to keep somebody in secret, nobody can help. The only way to prove the fact that Mr. R.W. is imprisoned in Lwow would be for you to arrange to send somebody from your Legation in Moscow - an employee or a newspaperman. (In case Russian authorities would not give a permit to go to Lwow, the Legation official would only have to take a Roumanian visa for Bucharest, and going from Moscow to Bucharest, he must travel via Lwow. Once in Lwow, he might get sick, pro forma, and interrupt his journey for one day and go with a parcel of laundry for Mr. R.W. to the prison. Laundry parcels are usually accepted, even for strictly isolated prisoners. The dirty laundry is taken from the prisoner and returned with receipt. Having such an irrefutable evidence in his own handwriting, the Russian authorities will then be helpless and confirm his existence in prison in Lwow. It may be that they will force him to sign a false statement to the effect that he had fascist money in his possession and was collaborating with the Fascists. However, one will be able to prove that they violated International Law by arresting someone of the Diplomatic Service.

I remember also that Mr. R.W. told me that at the same time he was arrested in Budapest, he was notified by a Russian officer of the Security Service that a Swiss Diplomat had also been arrested. He never knew what happened to the latter.

Yours sincerely

R. L. L.

(19)

Vetrov om Wallenberg-affären

LEGATION DE SUÈDE

Moskva den 16 juli 1947.

ab
Personligt och strängt förtroligt.

ME *9*
Broder,

15
22/7 47
P/2 Sa-1
Rog

Inför min planerade avresa till Stockholm den 18 juli har jag idag avlagt visit hos chefen för nordeuropeiska avdelningen i utrikesministeriet, legationsrådet Vetrov. Då jag icke för dag hade något särskilt nytt ärende att upptaga med ministeriet, hade jag, sade jag honom, ej velat besvara någon av vice utrikesministerna. I själva verket har jag i avsaknad av post hemifrån på 14 dagar, ej velat utsätta mig för risken av att vid ett besök hos någon av de ledande i ministeriet bli spörd om svenska regeringens uppfattning rörande de även ur synpunkten av de svensk-ryska förbindelserna så aktuella problemen om Pariskonferensen et

En sak ville jag dock direkt fråga Vetrov om, och det var, c något nytt föreläge i Raoul Wallenbergsaffären. Absolut ingenting svarade han. Det senaste konkreta är alltså, fortsatte jag, Novikovs uttalande till Hägglöf om att man å sovjetisk sida gjorde allt för att påskynda och effektivisera efterforskningarna. Detta bejakade min interlokutör men tillade för första gången den personliga kommentaren, att striderna kring Budapest just under

err Kabinettssekreteraren
riherre H. Beck - Friis
ngl. Utrikesdepartementet.

senare delen av januari 1945 varit särskilt förbittrade.
Helt allmänt vore det följaktligen mycket som talade för
att Wallenberg omkommit under de intensiva bombardementen
eller eldstriderna - något bevis därför hade man likväl så
vitt Vetrov ägde sig bekant hittills ej kunnat finna.

Med hänsyn till sakens fortsatta bedrivande här i
Moskva får jag hemställa, att Vetrovs rent personliga utta-
landen - ty så få de betraktas, trots att han hade en yngre
kollega närvarande - ~~behandlas~~ som strängt förtroliga.

Det må tilläggas, att Vetrov liksom पोस्टе av stolthet
och tillfredsställelse över att Basarov så pass snabbt fått
instruktion att medge publicering av det till Statsministern
överlämnade P.M. rörande den s.k. Marshallplanen.

*En tillägg
Raf. Sahlman*

KUNGL.

ENSKA BESKICKNINGEN

Wien den 7 juli 1947.

1 bil. ✓

82

Ink.	22/7	47
Avd.	Gr.	MAI
P	2	Eut

Reg.

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 12 juni angående Maasburgs utsago om Wallenberg ber jag härmed få översända en karta över Bratislava med omgivningar. Orterna Ivanka och Čeklis, den senare platsen belägen 1,5 mil nordost om Bratislava (Maasburg uppger enligt Dagens Nyheter några kilometer nordväst om Bratislava), ha utmärkts med rött. Som synes ligga de båda platserna blott 2,5 km från varandra. Det är väl därför att antaga, att Maasburg vid vårt samtal åsyftat Čeklis - detta synes ju också bekräftas av Stodolas rapport - ehuru Maasburg med mig alltid talade om Ivanka. Såvitt jag erinrar mig berättade Maasburg, att han anlände till förläggningen nattetid och att hans avfärd också skedde brådstörtat, varjämte han väl under själva uppehållet torde haft ringa möjlighet att orientera sig.

Beträffande bristen på överensstämmelse mellan de uppgifter Maasburg lämnade mig vid sammanträffandet i Innsbruck och vilka jag omedelbart nedskrev (t.ex. uppgiften om tidpunkten för Maasburgs vistelse i Čeklis, uppgiften att han talat med Wallenberg) samt vad han sedermera uppgivit för Dagens Nyheters representant, kan jag blott allmänt säga, att Maasburg icke gav intryck av att vara en särskilt exakt herre; detta intryck har förstärkts genom de uppgifter jag sedermera erhållit om honom. Av Excellensens interpellationssvar framgår, att Maasburg åter kommer att höras, och han får väl då försöka fastslå sina uppgifter.

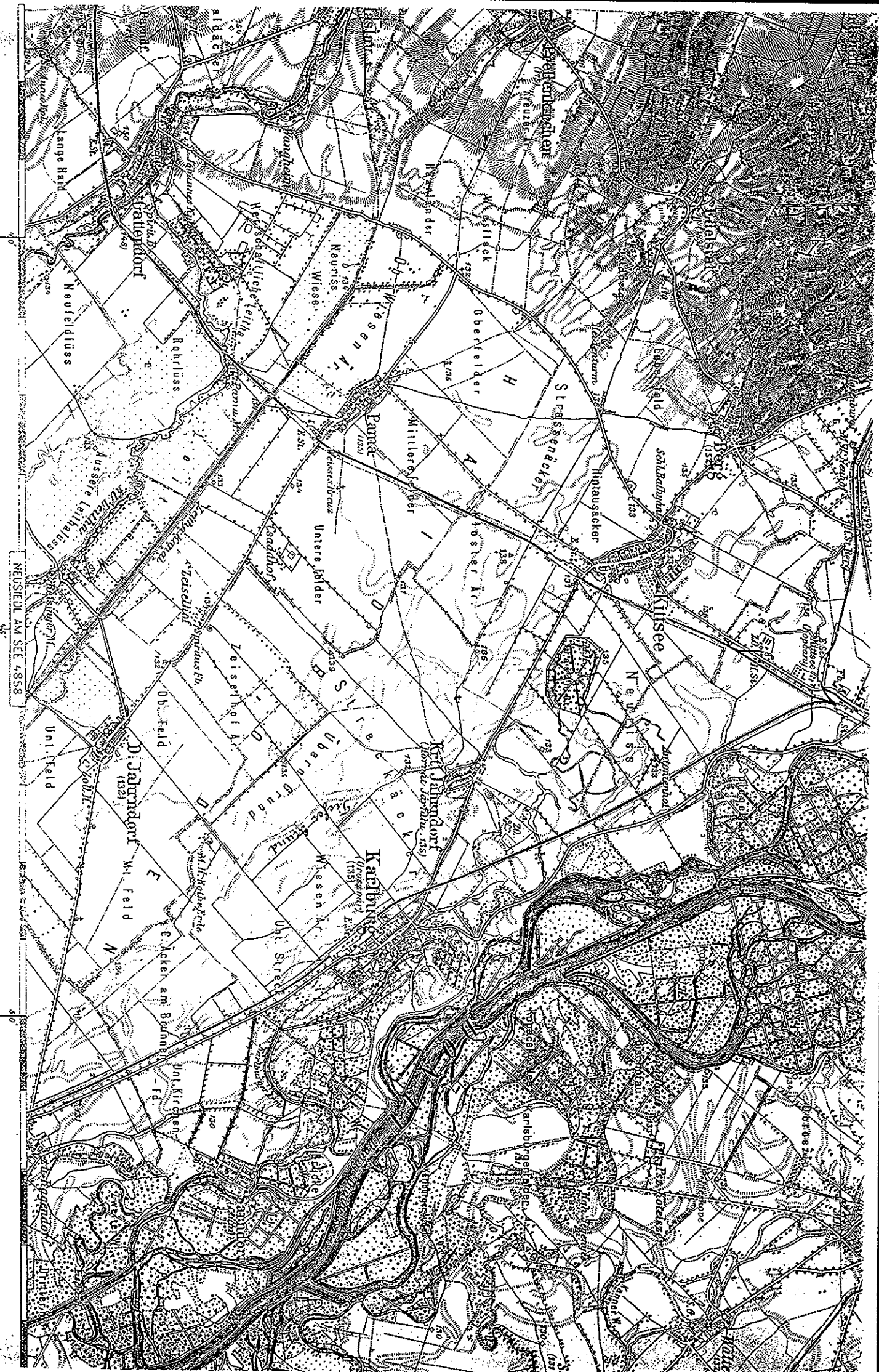
Orten Strásshof, som ju också förekommit i Wallenberg-affären, ligger ungefär 3 mil nordost om Wien på vägen mot Gänserdorf.

Din tillgivne,
 Jens Wallin.

Byråchefen Ragnvald B a g g e ,
 Stockholm.

Full Name: William D. Rogers

7/17 - 17 mg 82

Burgenland

Ungarn

NEUSTEDL AM SEE 4858

10000 5000 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Maßstab 1:75000

nach Kartographie von 1900, 1910, 1920, 1930, 1940, 1950, 1960, 1970, 1980, 1990, 2000, 2010, 2020, 2030, 2040, 2050, 2060, 2070, 2080, 2090, 2100, 2110, 2120, 2130, 2140, 2150, 2160, 2170, 2180, 2190, 2200, 2210, 2220, 2230, 2240, 2250, 2260, 2270, 2280, 2290, 2300, 2310, 2320, 2330, 2340, 2350, 2360, 2370, 2380, 2390, 2400, 2410, 2420, 2430, 2440, 2450, 2460, 2470, 2480, 2490, 2500, 2510, 2520, 2530, 2540, 2550, 2560, 2570, 2580, 2590, 2600, 2610, 2620, 2630, 2640, 2650, 2660, 2670, 2680, 2690, 2700, 2710, 2720, 2730, 2740, 2750, 2760, 2770, 2780, 2790, 2800, 2810, 2820, 2830, 2840, 2850, 2860, 2870, 2880, 2890, 2900, 2910, 2920, 2930, 2940, 2950, 2960, 2970, 2980, 2990, 3000, 3010, 3020, 3030, 3040, 3050, 3060, 3070, 3080, 3090, 3100, 3110, 3120, 3130, 3140, 3150, 3160, 3170, 3180, 3190, 3200, 3210, 3220, 3230, 3240, 3250, 3260, 3270, 3280, 3290, 3300, 3310, 3320, 3330, 3340, 3350, 3360, 3370, 3380, 3390, 3400, 3410, 3420, 3430, 3440, 3450, 3460, 3470, 3480, 3490, 3500, 3510, 3520, 3530, 3540, 3550, 3560, 3570, 3580, 3590, 3600, 3610, 3620, 3630, 3640, 3650, 3660, 3670, 3680, 3690, 3700, 3710, 3720, 3730, 3740, 3750, 3760, 3770, 3780, 3790, 3800, 3810, 3820, 3830, 3840, 3850, 3860, 3870, 3880, 3890, 3900, 3910, 3920, 3930, 3940, 3950, 3960, 3970, 3980, 3990, 4000, 4010, 4020, 4030, 4040, 4050, 4060, 4070, 4080, 4090, 4100, 4110, 4120, 4130, 4140, 4150, 4160, 4170, 4180, 4190, 4200, 4210, 4220, 4230, 4240, 4250, 4260, 4270, 4280, 4290, 4300, 4310, 4320, 4330, 4340, 4350, 4360, 4370, 4380, 4390, 4400, 4410, 4420, 4430, 4440, 4450, 4460, 4470, 4480, 4490, 4500, 4510, 4520, 4530, 4540, 4550, 4560, 4570, 4580, 4590, 4600, 4610, 4620, 4630, 4640, 4650, 4660, 4670, 4680, 4690, 4700, 4710, 4720, 4730, 4740, 4750, 4760, 4770, 4780, 4790, 4800, 4810, 4820, 4830, 4840, 4850, 4860, 4870, 4880, 4890, 4900, 4910, 4920, 4930, 4940, 4950, 4960, 4970, 4980, 4990, 5000, 5010, 5020, 5030, 5040, 5050, 5060, 5070, 5080, 5090, 5100, 5110, 5120, 5130, 5140, 5150, 5160, 5170, 5180, 5190, 5200, 5210, 5220, 5230, 5240, 5250, 5260, 5270, 5280, 5290, 5300, 5310, 5320, 5330, 5340, 5350, 5360, 5370, 5380, 5390, 5400, 5410, 5420, 5430, 5440, 5450, 5460, 5470, 5480, 5490, 5500, 5510, 5520, 5530, 5540, 5550, 5560, 5570, 5580, 5590, 5600, 5610, 5620, 5630, 5640, 5650, 5660, 5670, 5680, 5690, 5700, 5710, 5720, 5730, 5740, 5750, 5760, 5770, 5780, 5790, 5800, 5810, 5820, 5830, 5840, 5850, 5860, 5870, 5880, 5890, 5900, 5910, 5920, 5930, 5940, 5950, 5960, 5970, 5980, 5990, 6000, 6010, 6020, 6030, 6040, 6050, 6060, 6070, 6080, 6090, 6100, 6110, 6120, 6130, 6140, 6150, 6160, 6170, 6180, 6190, 6200, 6210, 6220, 6230, 6240, 6250, 6260, 6270, 6280, 6290, 6300, 6310, 6320, 6330, 6340, 6350, 6360, 6370, 6380, 6390, 6400, 6410, 6420, 6430, 6440, 6450, 6460, 6470, 6480, 6490, 6500, 6510, 6520, 6530, 6540, 6550, 6560, 6570, 6580, 6590, 6600, 6610, 6620, 6630, 6640, 6650, 6660, 6670, 6680, 6690, 6700, 6710, 6720, 6730, 6740, 6750, 6760, 6770, 6780, 6790, 6800, 6810, 6820, 6830, 6840, 6850, 6860, 6870, 6880, 6890, 6900, 6910, 6920, 6930, 6940, 6950, 6960, 6970, 6980, 6990, 7000, 7010, 7020, 7030, 7040, 7050, 7060, 7070, 7080, 7090, 7100, 7110, 7120, 7130, 7140, 7150, 7160, 7170, 7180, 7190, 7200, 7210, 7220, 7230, 7240, 7250, 7260, 7270, 7280, 7290, 7300, 7310, 7320, 7330, 7340, 7350, 7360, 7370, 7380, 7390, 7400, 7410, 7420, 7430, 7440, 7450, 7460, 7470, 7480, 7490, 7500, 7510, 7520, 7530, 7540, 7550, 7560, 7570, 7580, 7590, 7600, 7610, 7620, 7630, 7640, 7650, 7660, 7670, 7680, 7690, 7700, 7710, 7720, 7730, 7740, 7750, 7760, 7770, 7780, 7790, 7800, 7810, 7820, 7830, 7840, 7850, 7860, 7870, 7880, 7890, 7900, 7910, 7920, 7930, 7940, 7950, 7960, 7970, 7980, 7990, 8000, 8010, 8020, 8030, 8040, 8050, 8060, 8070, 8080, 8090, 8100, 8110, 8120, 8130, 8140, 8150, 8160, 8170, 8180, 8190, 8200, 8210, 8220, 8230, 8240, 8250, 8260, 8270, 8280, 8290, 8300, 8310, 8320, 8330, 8340, 8350, 8360, 8370, 8380, 8390, 8400, 8410, 8420, 8430, 8440, 8450, 8460, 8470, 8480, 8490, 8500, 8510, 8520, 8530, 8540, 8550, 8560, 8570, 8580, 8590, 8600, 8610, 8620, 8630, 8640, 8650, 8660, 8670, 8680, 8690, 8700, 8710, 8720, 8730, 8740, 8750, 8760, 8770, 8780, 8790, 8800, 8810, 8820, 8830, 8840, 8850, 8860, 8870, 8880, 8890, 8900, 8910, 8920, 8930, 8940, 8950, 8960, 8970, 8980, 8990, 9000, 9010, 9020, 9030, 9040, 9050, 9060, 9070, 9080, 9090, 9100, 9110, 9120, 9130, 9140, 9150, 9160, 9170, 9180, 9190, 9200, 9210, 9220, 9230, 9240, 9250, 9260, 9270, 9280, 9290, 9300, 9310, 9320, 9330, 9340, 9350, 9360, 9370, 9380, 9390, 9400, 9410, 9420, 9430, 9440, 9450, 9460, 9470, 9480, 9490, 9500, 9510, 9520, 9530, 9540, 9550, 9560, 9570, 9580, 9590, 9600, 9610, 9620, 9630, 9640, 9650, 9660, 9670, 9680, 9690, 9700, 9710, 9720, 9730, 9740, 9750, 9760, 9770, 9780, 9790, 9800, 9810, 9820, 9830, 9840, 9850, 9860, 9870, 9880, 9890, 9900, 9910, 9920, 9930, 9940, 9950, 9960, 9970, 9980, 9990, 10000

• •

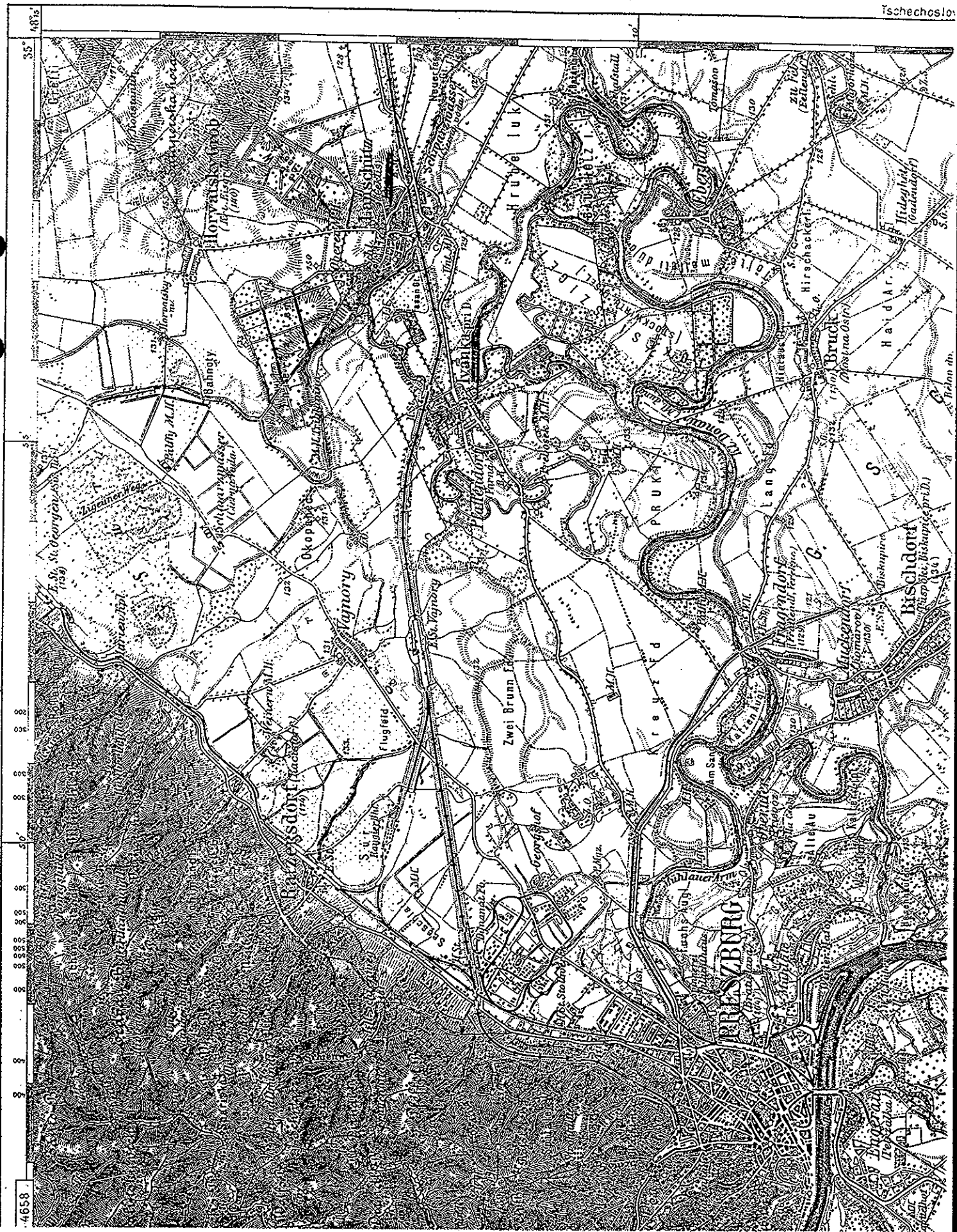
5

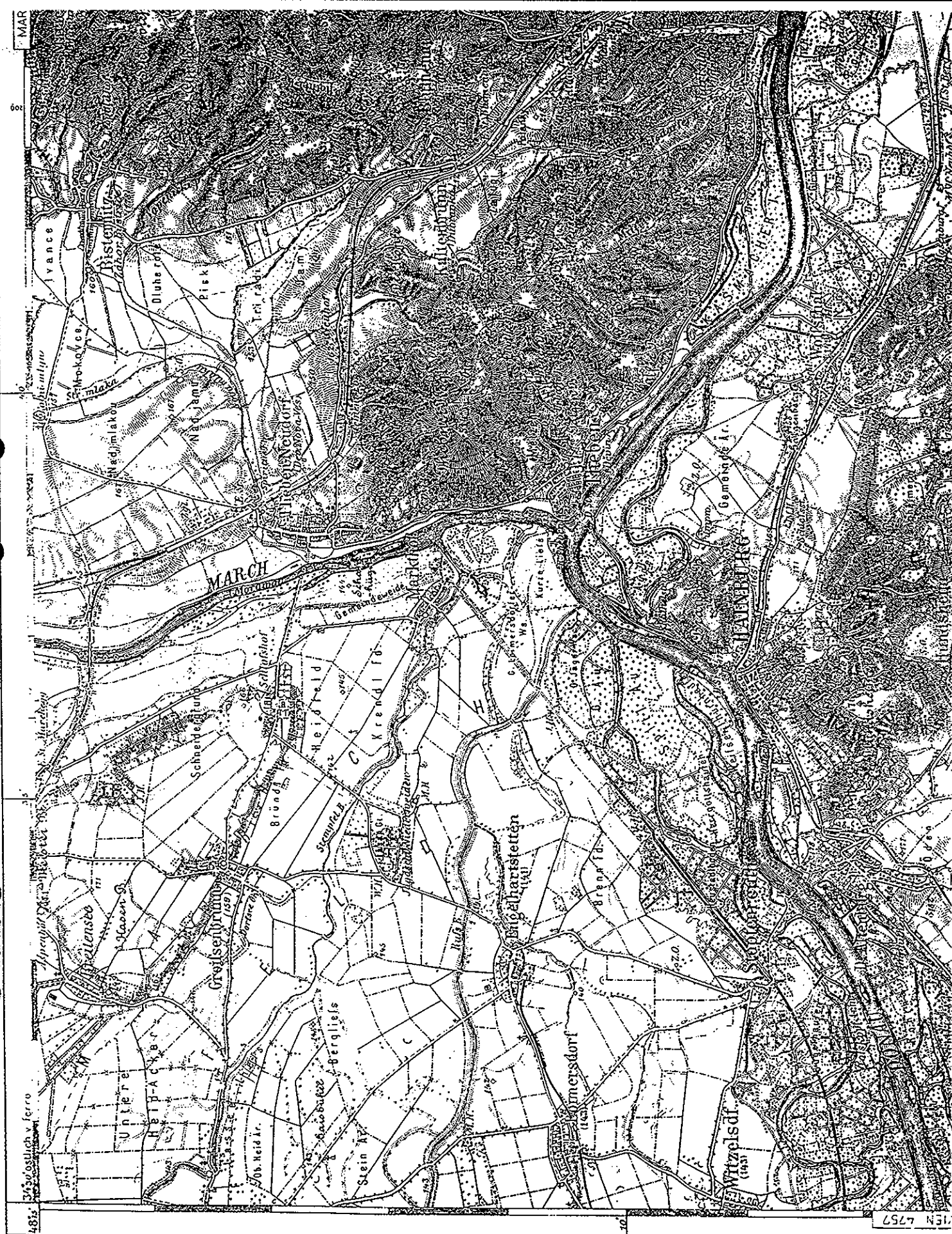
MARCH 16 1968

Phil, All Libr.
Mallory / Bagge
7.7.47

Tschechoslow

Inland nach Kartennr.

Mr. B:

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

22/7-47 P2 L. I

aa

Pol. aof.

hy

V

P. M.

Bellander

Fru Bellander (Rönninge 222) besökte mig i går och förklarade sig vara initiativtagare till den kvinnliga Wallenbergsaktionen. Hon beklagade de två ungerska herrarnas framträdande - bl.a. ur den synpunkten att det syntes ägnat stärka föreställningen att W. vore död.

I detta samband hade Philippp framkastat tanken att få delge sitt konfidentiella material till en opartisk tremannanämnd (inkluderande exempelvis en jurist och en pressman). Han ville emellertid ej utan U.D:s goda minne för en dylik nämnd framlägga den (eller de?) P.M. från U.D. som han fått av fru von Dardel. Publicering vore naturligtvis ej avsedd.

Jag har i dag meddelat fru Bellander, att jag inte såge något hinder häremot, varvid jag tog fasta på att publicering ej vore avsedd. Jag framhöll att en dylik icke vore lämplig och torde kunna skada saken.

Stockholm den 22 juli 1947.

H. B.F.

Coen om Walsulebyaffären

INK. UTRIKES DEP:T		
D. No 94:01 59		
23 JUL 1947		
AVD.	GR.	IN
P	2	261

Telegram imaskin chiffer från
Paris

Avsant den 22 / 7 1947 kl 2400

Ankom den 23 / 7 1947 kl 0935

Utskrivet i 2 exemplar

Detta är originalet

19/7 P 2 261
59. Edert 73. Coen bekräftar, att han
innehade rådsbefattning vid polska be-
skickningen i Prag under 9 månader
före tyskarnas ockupation. Hans chef
var nuvarande polska emigrantambassadö-
ren Pape. Dessförinnan tjänstgöring
i polska utrikesdepartementet och polsk
kommissariatet i Danzig.

Coen har berövats sitt polska
medborgarskap och har tydligen förbin-
delser med polska emigrantregeringen i
London. Han har ännu icke lyckats ord-
na sin ställning i Paris före avresan
till Amerika. Coen har ej begärt någon
gentjänst av beskickningen och har be-
tonat, att hans ekonomiska ställning
är god. Skrivelse från Coen översändes
med nästa kurir. Den innehåller väsen-
ligen endast råd, hur man enligt hans
åsikt bör förfara i stil med vad han
redan sagt muntligen.

Westman.

Rom den 22 juli 1947.

Förtroligt.

Broder,

hbr.besk.ch.
Wien
7.8.47

124
25.7.47
P2 Lu I

I anslutning till mitt brev den 11 innevarande juli angående Raoul Wallenberg ber jag få meddela, att baron von Maasburg som återvänt till Norditalien, i dag genom en vän i Rom telefonledes underrättat mig om att han lyckats taga rätt på namnet på en person, som befunnit sig i den cell i slottet Cekles, vari Raoul Wallenberg enligt von Maasburgs åsikt ävenledes befunnit sig. Namnet på denna person är Dr. Bessler och hans nuvarande vistelseort skulle vara känd för friherrinnan Duvall i österrikiska inrikesministeriet. Jag utgår ifrån att denna ledtråd kommer att följas.

Din tjänare
G. Hacheler

Utrikesrådet Grafström, Utrikesdepartementet.

Lygaliansedl Coen och Wallenbergaffären

LÉGATION DE SUÈDE

Paris den 22 juli 1947.

1 bil.

Strängt förtroligt.

128

25/7		1947
Avd	Gr	Mål
P	2	84

Broder,

Med anledning av Edert telegram den 19 demes har jag ytterligare talat med dr Coen om hans personliga förhållanden. Han bekräftade därvid, att han hade varit råd vid polska beskickningen i Prag månaderna före Tjeckoslovakiens besättande av tyskarna. Han uppgav som referens sin dåvarande chef, vilken, såvitt han visste, fortfarande vore verksam såsom polsk ambassadör vid Vatikanen.

Jag erinrar i detta sammanhang om att Coen vid föregående samtal uppgivit fjärran släktskap med Berlin-ministern von Essens änka, vilken lever i Rom och icke lär vara obekant för Günther och beskickningen därstädes.

Som jag redan meddelat, har jag det intrycket, att Coen icke har några som helst avsikter att skaffa sig hjälp eller fördelar av oss svenskar. Han har själv genomlidit ett martyrium som fånge i Ryssland och vill därför gärna bispringa Wallenberg, som fortfarande befinner sig i brydsam belägenhet. Coen har icke någon uppfattning om vilket uppseende den Wallenbergska affären väckt i Sverige.

Någon skriftlig uppteckning av den berättelse han tidigare gav mig och som jag inrapporterat hade Coen icke gjort. Han har istället kommit med ett papper, vilket härmed i original insändes, där han, som Du ser, har vissa råd att ge, hur man skall förfara för att komma i förbindelse med Wallenberg. Brevet slutar med en uppgift som R. Wallenberg lämnat honom, att samtidigt med Wallenberg även en schweizisk diplomat häktats. Även den uppgiften stämmer ju.

Coen är nu sysselsatt med att skaffa sig några slags identitetspapper här i Paris. Han har nämligen fått fly från Polen utan några sådana, sedan han berövats sitt polska medborgarskap. Han tyck

rr Utrikesrådet Sven Grafström,
rikesdepartementet,
Sockholm.

P287

22 July 1947

His Excellency
The Swedish Minister Plenipotentiary
Westerman
Paris

Excellency,

I am sorry I have nothing to add to our last conversation. However, knowing the communist system and ways of dealing, I have reason to believe that my advice could be instrumental in securing the release of Mr. R.W. From the various conversations I had with Mr. R.W., I have come to the conclusion that the only reason for which the R.K.W.D. (formerly the GPU) is still keeping him, is that they took a large amount of money from him during his imprisonment, as well as jewellery, which had been given to him by some friends, for safety's sake. The R.K.W.D. is so powerful in Russia that even the official quarters of the Russian Government are sometimes helpless. And if they wish to keep somebody in secret, nobody can help. The only way to prove the fact that Mr. R.W. is imprisoned in Lwow would be for you to arrange to send somebody from your Legation in Moscow - an employee or a newspaperman. (In case Russian authorities would not give a permit to go to Lwow, the Legation official would only have to take a Roumanian visa for Bucharest, and going from Moscow to Bucharest, he must travel via Lwow. Once in Lwow, he might get sick, pro forma, and interrupt his journey for one day and go with a parcel of laundry for Mr. R.W. to the prison. Laundry parcels are usually accepted, even for strictly isolated prisoners. The dirty laundry is taken from the prisoner and returned with receipt. Having such an irrefutable evidence in his own handwriting, the Russian authorities will then be helpless and confirm his existence in prison in Lwow. It may be that they will force him to sign a false statement to the effect that he had fascist money in his possession and was collaborating with the Fascists. However, one will be able to prove that they violated International Law by arresting someone of the Diplomatic Service.

I remember also that Mr. R.W. told me that at the same time he was arrested in Budapest, he was notified by a Russian officer of the Security Service that a Swiss Diplomat had also been arrested. He never knew what happened to the latter.

(19)

Yours sincerely

R. L. L.

Los Angeles, California, July 23 - 1947.

11
aa
To the Foreign Minister of Sweden,
Hon. Osten Undén, in Stockholm,
Sweden.

Your Excellency:

INK. UTRIKES DEP.T		
Dnr 262 161		
26 JUL 1947		
AVD P	CG 2	MAL EUL

From public information, it appears that the Foreign Office of Sweden have again undertaken an investigation to clarify the disappearance of the Swedish diplomat Mr. Raoul Wallenberg, from the Royal Swedish Legation in Budapest, Hungary, on the date of January 17, 1945.

Since I am forced to accept lifelong internment in the United States of America, the records and datums of previous happenings

occurrences can not be kept in my possession, but this implacable event will always be remembered for future intensive action.

May I herewith, respectfully request permission to state to You, most excellent Sir, that the following information was given to me by a witness, whose credibility could not be challenged, at the time of the raid on the Swedish Legation in Budapest, Hungary:

"The raid on the Swedish Legation in Budapest was made by a large detachment of asiatic russian troops under command of Colonel General Leon Kottian of the Jewish Red Army."

"After the Legation was ransacked and robbed of all monetary values and papers, Kottian ordered Mr. Wallenberg removed for further questioning by a Russian inquisition committee which was also attended by a representation from the

Advance Guard of the United States forces."

"After completion of this inquisition," it was informed, "Mr. Wallenberg was wired and weighted and thrown into the river."

"All women employees of the Legation were, by orders of Kottliar, raped - some by as many as 150 drunken and insane Asiatics."

It was further stated by the informant that: "this act was one of the many that were incidentally proposed and approved of in the orgies - conferences - at Tehran and Galtai, by Roosevelt, Stalin and Churchill, and not an outcome from rivalry and usual underground warfare between different groups of International Jewry."

With nothing further to state at present,
I am

Respectfully Yours

Waldemar D. C. Johanson

Addr: Co 9 - Box 500
Veterans Admin. Branch,
Los Angeles 25, Calif.

429
Mordensiastrugan, Grebbestad
1947.

Dnr 263 1/648		
28 JUL. 1947		
AVD P	GR 2	MAL Eu

av Raoul Wallenberg

429
Herr Förste Sekreteraren i U. D.
Ärnfast
Stockholm.

Med anledning av de många olikartade
och motsägande uppgifterna som tidningarna
på sistad tiden utelämnats av angående
Raoul Wallenbergs öde, och i avslutning
dell del I. M. från min son, Leif G. Edquist, som
jag på Eder önskan tidigare lämnat Eder,
jag få göra några tillägg.

Min son har från början varit inbros-
rad av R. W. s öde, vilket ju framgätt av vad som
ovan nämndes, o har genom de förhållanden han
kommit i beröring med och arbetat under de
krigsåren i Norge och Tyskland fått en ganska
stor insikt i åtskilligt, som tilldragit sig under
dessa år och som ännu iuk i sin helhet kommer
fram. Bl.a. har han i många brev till mig behandlat
det wallenbergiska problemet. Det väsentliga
finns ju i den konfidentiella skrivelse jag lämnat

Herr Sekreteraren och som Ni vid förfrågan från
mig sade, att Ni ännu skulle vilja behålla.
Men som säger sig mer och mer ha kommit
till den uppfattningen att den "skandinav" som
Hauptsturmführer i Gestapo Hunko sade
vara "likvidierat" av tyskar, innan dessa
lämnade Budapest, var R. V. Can viuser
sig också, att han, sedan han, på grund av vad
han anförbrött dåvarande generalkonsul
Sjöring och uttacken i utvärern, blev
släppt av Gestapo vid en förhör i Tinty
Berchtesgarden tillfrågades om man kunde
se honom i Wästerberg. I så fall ligger det, men
man, nära tillhands att anta, att det var ett
Gestapos ledning (Korvengon. fi.) gillad här-
skedelse till Gimmter, som han gjort an-
vända skandinaviska fångars frigivande
i månader före den bemäktade ak-
tionen, som Hunko kan ha ställt i sam-
band med Wästerbergs räddningsarbete i Ung-
ern. Hunko hade tidigare nämnt, att den avrättade
skandinavien hjälpte indiska spioner för att
fly. Han ^{har påstått} antsett, att alla försökt att
släcka Skafu eller överhuvudtaget Soryt varit
misslyckas, då Soryt, förblev handelse
inte varit den likviderade skandinavien
som lagits av ryssarna som fånge, vid det här

laget antingen borde vara avlivad av rys-
sarna eller bevarad av dem för något visst
ändamål. Varje fall borde dock inte vara san-
nolikt, att något svar på officiell väg lämnas.
Med den kännedom om ryssarnas men-
talitet, som man som erhållit under sina ären-
der i Tyskland och emigrange under fängenskapen
med en Molotovs bror eller systerson, fruktar
han, att R.W.'s halvbrors resa till Kussika
för att förmå Truman att hos Stalin ingripa
till förmån för Wallenberg, inte bara vore dömt
att misslyckas av ovan påtydda skäl, utan
för den händelse W. verkligen levde som
rysk fånge, kunde skada honom, då ryssarna
därigenom skulle skrytas i sina sv. misslyckanden.
Kanske han vore amerikansk spion. Ryssarna
tälning till amerikanerna, även då de
vore allierade, ansåg han den episod vara ty-
pisk, att då amerikanska armén närmade
sig det fängelset i Sydhyslen, där oavseende
de ställdes till Molotov befann sig Lillemor-
naus med andra av Gestapos "Förderhäft-
ning", till vilka man som hörde, ryssen talade
sina kamrater i fängenskapen av fruk-
tan för de sv. befrävarna för dessas an-
komst sökte sig över till jugoslaviske Alfons.
Marshallplanen borde väl inte göra ryssarna

mera naturligt inställda till en av påtryck-
ning av Tronau, och ännu mindre intryck
torde väl "folkopinionstornen" från Sverige
göra från den ryske diktatorn. Greve Bern-
dottes optimism fick ju också ett bestämt bak-
slag. Teuligt utrikesminister Buddes svar på
docenten Hårdads interpellation synes ju inga
resultat ha erövats på officiell väg, och nu på
sistone lyckas sagesmännene om hans öde
komma med ganska motsägaande påståen-
den. Resultaten av efterforskningarna stamma
allt punkter och prickar med vad man ser i sin
sinn till mig föresprätt ^{på en högre befördad stäl} det skulle bli, d. v. s. inga
allt. Hans mening är, att endast på privat
väg några resultat möjligen skulle kunna nås,
alltså underhand och till med sken, av offici-
ella att komma från 3) myndigheter. En
hans medfångar, ledare av informations ^{av} ~~av~~
det för en slaviske regering i Tyskland kom
har att göra en för personen i fråga betydelse-
full tjänst, varigenom han förvärvade hans
baksamhet. Visserligen torde väl slaven i gemen
vara rätt opålitlig, menar han men för sam-
ma gång glömma de inte fått en verklig hjälp
slaven i fråga, hög officer, har nu en betydelse-
full befattning i sitt hemland och har en bro,
som i sin tur har en riktig post i rysk tjänst.

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

ang. Jenö Levai om Raoul Wallenberg.

Oslo den 24 juli 1947.

Nr. 1105

P 2

29 1105

Reg.

Pg Lu

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Jag får vördsamt meddela, att den ungerske författaren och journalisten Jenö Levai i dagarna besökt Oslo och därunder givit en presskonferens, vid vilken han uttalat sig om legationssekreteraren Raoul Wallenbergs öde. Herr Levais utsaga synes i huvudsak ha innehållit detsamma, som han uttalade under sitt besök i Sverige. Han har sålunda förklarat, att det enda säkra är, att Wallenberg den 17 januari 1945 reste från Budapest för att träffa den ryske marskalken Malinovski, vilken då hade sitt huvudkvarter i Debreczen. Sedan Wallenberg reste från den ungerska huvudstaden har enligt herr Levai ingen sett honom och ej heller funnes det någon, som hade kunnat giva autentiska upplysningar om honom. I sitt samtal med oslotidningarnas representanter har herr Levai vidare enligt ett referat uttalat, att han icke tror, att Wallenberg tillfångatagits av ryssarna.

Referat av herr Levais uttalanden har införts i Aftenposten, Morgenbladet, Nationen och Verdens Gang den 23 innevarande månad. Samtliga nämnda tidningar torde finnas tillgängliga å utrikesdepartementets pressbyrå.

Liv Rymel

Men som tror, att det inte är absolut, att ha
genom den förträmde sin bröder skulle
kunna få reda på om R. W. verkligen befinner
sig i dykt våld, och då var, eller om han
liksom av ryssarna. Stojligen också om, ^{jag nämligen} som han
själv tror, bekräftar likvideras honom. Ryssarna
samma ganska högt uppe på rangskalan, som
ju inte vara ohöjgängliga för en dussin, och ha
ser, att det kanske kunde inverka på denna
sitt stora aktivet, om de kunde tänka sig nå
gon ersättning för sitt besvär. Men även därför
kan tänkas han sig möjligheten, att ha en
för att göra honom en tjänst - det gäller ju en
landsman, vars öde från första stund mycket
intresserat honom - skulle göra vad han kunde.
Det är givet, att saken måste behandlas i högst
d. konfidentiellt. Men eftersom Sekretären
då jag undrade om jag kunde få tillbaka det
P. M. jag lämnat tillfälligt, inskade behålla
det under förklaring ~~att~~ att U. S. om intressat
rat av alla tänkbare ledtrådar, ville jag näm
na detta. Men som ser också gärna, att jag med
delar det. Just därför att jag under den tid, som
föregår, se'n han återkom till hemlandet
kunna konsultera hur initierad han blivit
i de storpolitiska händelserna under kri
gets slutfas och hur vad man skulle kalla

rent fantastiska berättelser (av rådhus-
rätten i Göteborg kallade fabulering) i
dotalj ventilerats, har jag inte ansett mig
bära underlåta att nämna detta för Eders
som så gälvmodigt lyssnade till mig vid mitt
besök. Till de många ^{öfriga} som blivna sam-
ningen av hans påsärffelse, ha sedan
dess lags åtskilliga andra, senast i dagar
nått från den kände kyrkomannen Mar-
tia Niemöller, som var hans medfånges
fångelse i Sachsen till befrielse av dess
rikedomar. I brev till mig skriver N-r, att
han hoppas, att hans inflyg skall vara honom
till hjälp mot "die unsterbigen Feindsch-
aft" med vilken han och Lohr och Lohr
har."

Skulle Sekretären aus, att det ev. up-
slag, som jag nämner, kan vara länkslett
att nämna på en så, har jag hämtat
till mig som Carl G. Edqvist, Lundgrens
gatan 16, Göteborg. + Det förfaller mig
som om det skulle som så kunde ske,
vara lättare för R.W:s beklagade
moder att få vishet om sonens öde än den
fruktansvärda visshet, som oflöst är värre än alla
de svår visshet.

Med elmuäkt högaktning
Marta Edqvist

Petri/Sn
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

STOCKHOLM 28.7.47. 19		
N:o 32	<i>Mayhild</i> (chiffer)	BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu ¹

ang. fallet Wallenberg

MR

Beskickningen,
R o m.

Vissa uppgifter rörande Wallenberg lämnade
av polsk emigrant doktor A.K. Coen som säger
sig 1939 varit legationsråd Prag och referera
till sin dåvarande chef nuvarande ~~pol~~^{iske} am-
bassadören Vatikanen samt till envoyén Essens
Rom bosatta änka med vilken han avlägset be-
släktad. Värdefullt erhålla upplysningar
Coens person.

Cabinet

Sup. 28/7 1900
A12

19a

Journalista Levi

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

Oslo den 24 juli 1947.

Förtroligt.

tit. 31/7

Broder,

Reg.

I anslutning till dagens officiella skrivelse nr 1105 må omtalas, att Levai efter sin hitkomst gjort ett besök hos t.f. presschefen, Oddvar Aas. Enligt vad denne sagt mig, hade Levai icke gjort något behagligt intryck. Han hade förefallit tilltagsen och tämligen fräck. Ungerns generalkonsul i Oslo, en norрман, som åtföljde Levai under besöket hos Aas, hade verkat besvärad av Levais uppträdande och svada. Aas hade avböjt att stå Levai till tjänst annat än med rent teknisk hjälp, såsom underrättelse till oslotidningarna om tid och plats för en presskonferens, som Levai önskade giva. För egen del hade Aas icke antagit inbjudan att närvara vid konferensen.

Enligt Aas hade Levai under de bägge herrarnas samtal bl.a. annat uppgivit, att han uppkallats av svenska utrikesdepartementet. På en fråga av Aas om avsikten med hans besök i Norge, had han icke givit något egentligt svar.

*Sin tillgivne
Sig. Rynell*

rikesrådet Grafström,

ngl. Utrikesdepartementet.

SR/IM

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. journalisten Levai

U. n.

Stockholm den 31 juli 1947.

STOCKHOLM		19
N:o 257		BIL.
INK. D. N:o hbr Oslo 135		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Broder,

Åberopande Ditt brev den 24 dennes ber jag endast med dessa rader få meddela, att Aas' intryck av Levai helt kan bekräftas av mig. Hans uppgift att han uppkallats till svenska utrikesdepartementet är verkligen en sanning, som bör tagas med en näve salt. Ungerske ministern ringde upp mig och bad att Levai skulle få komma hit för att lämna en del meddelanden i Wallenbergsaffären, vilket han naturligtvis fick. Det möter inget hinder att Du meddelar Aas detta såsom komplettering till bilden av Levai, om han till äventyrs allt fortfarande skulle befinna sig i den norska huvudstaden.

/u/Sven Grafström

t.f. Chargé d'Affaires Rynell,

Oslo.

Wallenbergaffären

tel. Paris 1/8

PARIS
D. 31/7 1947 20
7 AUG

P 2 Suⁱ

23.

28/7 P 2 Suⁱ

Telegram i maskin chiffer från

Rom

Avsant den 31/ 7 1947 kl 2000

Ankom den 31/ 7 1947 kl 2230

Utskrivet i 2 exemplar

Detta är originalet

Under min ministertid i Prag 1937 t.om.
april 1939 hade ambassadör Papée blott
ett legationsråd, Hoatsky, som nu be-
finner sig i London. Coen, Edert 32,
är helt okänd för honom. Friherre von
Essen befinner sig t.o.m. 4 augusti
på hotell du Parc Villars, Schweiz.
^{Hon} Hon uppsöker därefter beskickningen i
Bern och besöker sedan släktingar i
Skåne.

Stackelberg.

196

Grafström/SW.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Raoul Wallenberg,

STOCKHOLM 1.8.47. 19		
N:o 79	<i>Mud</i> Chiffer.	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Du I / Wallen- berg.

*Chiffer
20*

Légation Suède

Paris

Edert chiffer 59. Rom telegraferar att
Cöen helt okänd för Papee. Icke heller här-
varande representanter gamla polska UD hört
talas om mannen. Under dylika omständigheter
anse vi oss icke kunna fullfölja av honom an-
givet spår.

Cabinet

*Ep. 1/8-47 1810
MR*

19c

Petri/EMö

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. fallet R. Wallenberg

STOCKHOLM		19
Stockholm den 1 augusti 1947.		
N:o 1708		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. L	MÅL. Eu I

Bästa Fru von Dardel,

För att underlätta efterforskningarna efter Raoul Wallenberg ha ett par beskickningar begärt ytterligare fotografier av honom. Jag vore därför tacksam få 4 st. och samtidigt ett noggrant signalement.

/u/ Petri

1/8-48
Euo
Fru von Dardel,
Stockholm.

Prof. von Dardel

6/8-47

P.M.

Civilingenjör Guy von Dardel, bror till Raoul Wallenberg, uppsökte mig idag. Han hade just återkommit från Förenta Staterna, där han sökt intressera de amerikanska myndigheterna för démarches hos ryssarna.

Då Dardel i ett öppet brev i amerikansk press skrivi att "we have been able to ascertain that Raoul Wallenberg is being held a prisoner and has been put to work by the Russians", framhöll jag, att det för UD tillgängliga materialet ej berättigade till en så bestämt formulerad slutsats och frågade om D. möjligen stödde sig på för UD obekant bevismaterial. Dardel genmälde, att han ansåg, att efterforskningarna i sin helhet givit det av honom antydda resultatet. Jag nämnde för Dardel, att Philipp's bevismaterial aldrig delgivits UD, varför jag givetvis ej kunde yttra mig om vilka slutsatser man kunde draga därur.

I övrigt orienterade jag, utan att ingå på spåret Coen, Dardel om pågående efterforskningar, samt framhöll att de sparsamma upplysningar om följda spår och förhörda personer som UD - av skäl som Excellensen framlagt i interpellationssvaret - delgivit allmänheten, ej finge föranleda slutsatsen, att departementet ej vore ständigt alert för alla rykten om R.W. och nedlade stor energi på att följa alla spår och anlita alla upplysningskällor. Dardel tycktes ~~tycktes~~ förstå detta. Samtalet varade i halvannan timma.

Stockholm den 6 augusti 1947.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETang. fallet Raoul
Wallenberg.

U. n.

STOCKHOLM
Stockholm den 7 augusti 1947. 19

N:o 329

BIL.

INK. D. N:o hbr Rom 127

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu I

Broder,

Stackelberg i Rom har erfarit att den i Ditt handbrev den 21 december omtalade Dr. Bessler, som Maasburg refererade till, tros vara känd för en friherrinna Duvall i österrikiska inrikesministeriet. Det vore onekligen av intresse höra i vad mån Bessler kan vitsorda Maasburgs uppgifter om Wallenberg.

/u/ Grafström

P.f. Chargé d'Affaires Malling,
V i e n.8/8-47
EMÖ
m. Kurier

Avskrift. iö.

Rom den 5 augusti 1947.

LÉGATION DE SUÈDE

Reg.

besv. 11/8

Original se HP 39 I.

29		
9/8	47	
P	2	pu I

Broder,

Åberopande Günthers brev till Westman den 17 sistlidna juni rörande fotografier av svenskar, som kunna tänkas befinna sig i ryska fångläger, ber jag i syfte att kunna svara italienska krigsministeriet få fråga, huruvida det i brevet framförda förslaget kommer att leda till någon åtgärd.

u. Stackelberg.

Kabinettssekreteraren Friherre Beck-Friis, Utrikesdepartementet.

CIVILINGENIÖR
GUY VON DARDDEL
SVRAVÄGEN 88
POSTGÅRD: 291578
TEL. 327711

Sub 1/8

P2 2nd

STOCKHOLM DEN 7 augusti 1947.

*Wallenberg } 1/8
Garddel*

INK. UTRIKES DEP:T		
Dnr 2601849		
// 14 AUG. 1947		
AVD <i>P</i>	CG. <i>2</i>	MÅL <i>Eu 2</i>

Bäste Sekreterare Petri,

I enlighet med Eder skrivelse av den 1 augusti 1947 till Fru von Dardel ber jag få översända 5 st. fotografier av min bror Legationssekreterare Raoul Wallenberg, tagna hösten 1944. Följande signalement gällde då vi sist såg honom, sommaren 1944:

Längd 177 cm.

Bruna ögon

Mörkt hår, begynnande skallighet.

Skarpt markerad haka och underläpp. Tämligen stor näsa.

(Min bror hade) stark skäggväxt, varför det är möjligt att han anlagt skägg. Inga särskilda kännetecken såsom ärr e.dyl.

Friska tänder.

Med utmärkt högaktning

Guy von Dardel

*De vidfogade fotona är märkta 5/3-57.
Om någon av dem skulle komma till nytta för
den svenska säkerheten, vänligen låta mig
veta. Med vänlig hälsning.
G*

Petri/CCn
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

U.n.

Stockholm den 11 augusti 1947.

STOCKHOLM		19
N:o 389		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^L En I (a)

Broder,

I anslutning till mitt handbrev den 27 juni ber
././ jag härjämte få översända ett fotografi av Raoul Wallenberg.
Familjen har lämnat oss följande signalement, avseende som-
maren 1944.

Längd 177 cm,

Bruna ögon,

Mörkt hår, begynnande skallighet,

Skarpt markerad haka och underläpp,

Tämligen stor näsa,

Stark skäggväxt, varför det är möjligt att han anlagt
skägg,

Inga särskilda kännetecken såsom ärr e.dyl.,

Friska tänder.

/u/Grafström

12/8-47

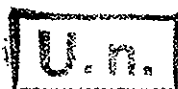
6h

an. Kuri

T.f.Chargé d'Affaires Mallin,
W i e n.

Petri/CCn

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

STOCKHOLM		19
Stockholm den 11 augusti 1947.		
N:o 390		BIL
INK. D. N:o		
AVD. <i>p</i> HP	GR. 2 39	MÅL <i>Eu</i> I

Broder,

Åberopande Günthers handbrev till Westman den 17 juni rörande den eventuella förekomsten av svenskar i ryska fångläger, ber jag få meddela, att den ende svensk, som vi för närvarande har anledning misstänka skulle sitta fängslad i Ryssland, är Raoul Wallenberg.

./.

Dennes fotografi bifogas. Hans signalement var sommaren 1944 följande:

Längd 177 cm,

Bruna ögon,

Mörkt hår, begynnande skallighet,

Skarpt markerad haka och underläpp,

Tämligen stor näsa,

Stark skäggväxt, varför det är möjligt att han anlägt skägg,

Inga särskilda kännetecken såsom ärr e.dyl.,

Friska tänder.

/u/Grafström

12/8.47

bl

m. kuir.

T.f.Chargé d'Affaires Greve Stackelberg,

R o m.

ang. tidningsartikel om
Raoul Wallenberg.

Oslo den 14 augusti 1947.

Nr 1173

1 bil. i 3 ex.

P 2

Reg.

P 2 See I

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

./1

Jag får vördsamt härjämte insända utklipp ur Morgen-
blad^{et} igår av en artikel under överskriften "Raoul Wallen-
berg". Artikeln har skrivits av en äldre författare vid
namn P. Lykke-Seest.

Såvitt jag kan finna, innehåller artikeln icke några som helst nya upplysningar angående legationssekreterare Wallenbergs försvinnande, men den synes kunna erbjuda intresse därigenom att den utgör en lidelsefull gensaga till den framställning i saken, som lämnats av den ungerske författaren och journalisten Jenü Levai. Såsom förut inberättats, har denne nyligen besökt Oslo. Det förefaller mig märkligt att en norsk tidning, om ock av högerfärg, velat bereda utrymme åt detta hetsiga inlägg i en Norge ovidkommande angelägenhet.

I artikeln åberöpas gentemot Levai's framställning de skildringar, som lämnats av den svenske journalisten Edvard af Sandeberg.

Yrighynelly

RAOUL WALLENBERG

En kommentar av P. Lykke-Seest.

For noen tid siden fikk avisredaksjonene besøk av en ungarsk forfatter og journalist som ønsket å la seg intervju om den bortkomne svenske legasjonssekretær i Budapest, Raoul Wallenberg. Ungareren hadde skrevet en bok om Wallenberg og hans store hjelpsomhet under krigen og besettelsen, og da avisene tok fotografi av ham, sørget han for å få denne boken med på bildet.

Han hadde vært i Sverige også og besøkt redaksjonene, men der var han ikke så heldig. Svenskene hadde nok litt bedre kjennskap til forholdene enn vi. Og vi nordmenn er jo nå engang så godtroende og elskverdige mot utlendinger. En ungarsk kjentmann i den mystiske Wallenberg-saken, setter Morgenbladet som overskrift. En merkelig «kjentmann» må en si, for han kjente rett og slett ingen ting mer enn enhver avisleser, ja ikke en gang så pass. Han visste at Wallenberg 17. januar 1945 skulle konferere med marsjal Malinovski (på marsjalsens oppfordring?) og han kjørte til marsjalsens hovedkvarter i Debreczen, ikke langt fra Budapest, i sin egen bil med sin egen sjåfør og siden forsvant. Det er ikke funnet spor hverken av Wallenberg, sjåføren eller bilen.

Den ungarske forfatter og journalist vet ingen ting mer, men han antyder at Wallenberg kan være overfalt av røvere på veien til Malinovskis hovedkvarter, eller av tyskere som da opererte i forskjellige grupper under tilbaketog. Han kan aldri tro at russerne har noe med dette å gjøre, de har sikkert ingen skyld her. Han tror i det hele tatt svært godt om sovjet-russerne. Hva skulle de ta Wallenberg til fange for? Naivt forteller han om ungarske krigsfanger som er kommet hjem etter å ha vært spredt rundt om i russiske konsentrasjonsleirer, de har ikke sett dusten av Wallenberg, ikke har de hørt om ham heller. Det kan nesten tas som et bevis på at i Russland er han ikke. Dessuten nekter sovjet-russerne at de har tatt Wallenberg til fange, så da kan vi være temmelig sikre! Wallenberg er med sjåfør og bil blitt borte i et hull i jorden og er død og ferdig. Det bør vi slå oss til ro med, mener Bela Kuns landsmann. Og nå er tiden der til å skrive en bok, Wallenbergs bedrifter og nekrolog. Smart og aktuell dikter!

Mon det allikevel ikke er noe tidlig med nekrologen? Det er hørt rykter om at noen har sett ham sitte i et russisk fengsel. Selv om det er vanskelig å tro på rykter, så henger det alltid noe igjen ved slikt et rykte av dunkelt håp. Det er et rykte ham så godt det lar seg høre, men sovjet-folkene har hittil ikke gitt et eneste reelt svar. Det gjør de jo forresten aldri, de er mestre i å sabotere og omgå spørsmål og svare ingenting med mange høflige ord.

Men vi har tilfellet Edevard av Sandeberg, den svenske journalisten som overvar Berlins erobring av sovjet-russerne og så hva som gikk for seg av bestialitet, voldtekt, mord på kvinner og barn. Han ble løkket og lurt til å besøke Moskva sammen med andre utlendinger som ikke i tide var kommet seg ut av Berlin. Det var sovjetrussiske offiserer som arrangerte og stod for det hele med en elskverdighet uten like. Edevard av Sandeberg kom til Moskva, det skal være visst. Han ble sett i konsentrasjonsleir og forskjellige fengsler og holdt på å forkomme av lus og sykdom og andre redsler. Han hadde ingenting gjort og de hadde ingen bestemt anklage mot ham. Ved et hell kom han ut etter ni måneders lidelser. En amerikaner i Moskva hadde fått greie på ham og sagt fra i den amerikanske legasjon.

NKVD kunne altså ikke la ham forsvinne, de måtte finne på en anklage mot ham. Da laget han sultestreik, og endelig slapp han ut. Dette kan samstemme med tilfellet Wallenberg. En behøver ikke å spørre hvorfor. Wallenberg hadde sett de sovjetrussiske soldater velte inn over byer og landsbyer. Selvfølgelig ønsket ikke Sovjet at noe kom ut i verdenspressen om dette på den tiden. Især fra troverdig hold. De allierte som visste om det, de har sitt kartotek med vitner i orden, ville ikke ha det publisert. Så halvt om halvt ble det undertrykt. Offisielt er ingen ting hittil kommet fram. Edevard av Sandebergs bok: «Nu kan det sägas» forteller litt av hvert som gir lys over Wallenbergs mystiske forsvinningsnummer. Tusener fra de av sovjetrusserne erobrede byer er blitt ført i all stillhet til det lukkede land, hvorfra de neppe kommer ut igjen.

P. L.-S.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

Petri/CCn

ang. Wallenberg.

ang *ang*

STOCKHOLM 19/8		1947
N:o 48	BUD chiffer	BIL.
INK. D. N:o <i>Samtal Holman - Petri</i>		
AVD. P	GR. 2	MÅL. (-) En I <i>hu</i>

Legasuede BUDAPEST

Sök under iakttagande största diskretion kontakt

Jankovitch angående Wallenberg-spåret vårt 31

Cabinet

Sp- 198.14.10 Kp

Telegram iblankettchiffer från
Moskva

Avsant den 19 /8 1947 kl 0128

Ankom den 19 /8 1947 kl 0800

Utskrivet i 2 exemplar

Detta är originalet

29: B 179

P 2 Lu I

afgjord avvald
notens bifogad

179

179. Vysjinski har i note denna dag meddelat
i huvudsak följande.

Efter noggrann prövning har fastställts,
att Raoul Wallenberg icke befinner sig
i Sovjetunionen, hans öde är obekant.
Uppgiften den 15 januari 1945 om Wallen-
bergs anträffande har föranlett noggran
undersökningar, vilka blivit resultats-
lösa, då den sovjetofficer, som lämnat
uppgiften, ej kunnat återfinnas. I läg-
ren för krigsfångar och internerade har
Wallenberg icke anträffats. Det återstå
att förmoda, att han dödats under stri-
derna i Budapest eller blivit tillfånga-
tagen av Szalasisterna.

Noten kurirsändes onsdag.

Pripp.

Coll:

A v s k r i f t .

(Vapen)

МИНИСТЕРСТВО
ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ СССР

R2 En 5

Москва, 18 августа 1947 г.

Уважаемый г-н Посланник,

В связи с тем, что Вы в беседе с Заместителем Министра Иностранных Дел Я.А. Малик от 12 июня сего года затронули вопрос о местонахождении Рауля Валленберга, мною были наведены справки в соответствующих компетентных органах. В результате тщательной проверки установлено, что Валленберга в Советском Союзе нет и он нам неизвестен.

Действительно, 14 января 1945 года Министерство Иностранных Дел СССР получило краткое сообщение, основанное на косвенных данных одного из командиров воинской части, которая вела бои в Будапеште, о том, что на улице Бенцур, якобы, был обнаружен Валленберг.

Проверить сообщение в тот момент не представлялось возможным, так как еще после этого бои за город продолжались около месяца, носили ожесточенный характер, и Советская Армия овладела городом только 12 февраля 1945 года.

Впоследствии в целях проверки сообщения от 14 января 1945 года о Валленберге проводились тщательные расследования и розыск Валленберга, однако это к положительным результатам не привело, а советский офицер, сообщавший о Валленберге, не был найден. В лагерях для военнопленных и интернированных Валленберг также обнаружен не был.

Вышеизложенное дало основание еще 30 января 1947 года Члену Коллегии МИД СССР К.В. Новикову в беседе со шведским Посланником г. Хегглефом заявить, что делом Валленберга советские компетентные органы занимались довольно длительное время, однако их попытки найти его не увенчались успехом. При этом К.В. Новиков высказал предположение, что нельзя, конечно, упускать из вида того, что Валленберг оказался в распоряжении советских войск в период жестокых боев в Венгрии, когда могли иметь место всякого рода случайности - самовольный уход Валленберга с места расположения советских войск, налет вражеской авиации, гибель от вражеского обстрела и т.д.

Г-ну Р. Сульману,
Чрезвычайному Посланнику и
Полномочному Министру Швеции.

Москва.

Все принятые дополнительно после 30 января с.г. меры к расследованию сообщения о Валленберге и его розыску не увенчались успехом. Остается лишь предполагать, что Валленберг во время боев в городе Будапеште погиб, либо оказался захваченным салашистами.

Доводя о вышеизложенном до Вашего сведения, прошу Вас
Г-н Посланник, принять уверения в моем глубоком в Вам уважении

А. Вышинский

Översättning.

P. 2 Lu

(Vapen)
 SOVJETUNIONENS
 UTRIKESMINISTERIUM

Moskva den 18 augusti 1947.

Ärade Herr Envoyé,

I samband med att Ni vid samtal med biträdande utrikesminister J. A. Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag företagit förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann kontroll har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är ^{enligt} ~~ess~~ obekant.

Det är sant att Sovjetunionens Utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna för den truppstyrka, som stred i Budapest, ^{för striden} att på ~~Benczurgatan~~ Wallenberg skulle ha upptäckts.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att kontrollera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka ~~vore~~ ^{härda} fortsatte ^{upptäckts} ännu ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén behärskade staden först den 12 februari 1945.

Senare ha, i syfte att kontrollera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar av Wallenberg verkställt, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnade meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg heller icke påträffats.

Ovanstående utgjorde grundvalen för medlemmen av Sovjetunionens Utrikesministeriums Kollegium, K. V. Novikov, ^{när denne} ~~redan~~ den 30 januari 1947 vid samtal med svenska Sändebudet ^{han} Håggelöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång.

Herr R. Sohlman,
 Sveriges Envoyé Extraordinaire et
 Ministre Plénipotentiaire,
M o s k v a .

Härvid framhöll K.V. Novikov, att man naturligtvis icke
finge ^{förhåll} glämma, att Wallenberg befann sig inom ^{ett område där} de sovjetiska
truppernas ^{grupps} gruppering under en period av häftiga strider i ^{Ungern} Ungern, då alla slags ^{händelser kunde äga rum} händelser kunde äga rum, Wallenberg kunde ^{ha varit dödad} ha varit dödad
~~hade kunnat~~ ^{frivilligt} frivilligt avlägsna sig från de sovjetiska trup-
pernas område, fientliga flyganfall ^{forekommo} förekommo, han hade
~~kunnat dödas~~ ^{omkommit} genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter
den 20 januari innevarande år för undersökning av meddelan-
det angående Wallenberg och ^{för} efterforskningarna efter honom,
ha icke krönts med framgång. Det återstår endast att förmoda,
att Wallenberg ^{omkommit} dödats under striderna i staden Budapest eller
tillfångatagit ^{av} av salasjisterne.

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom,
ber jag Eder, hr Envoyé, mottaga försäkran om min utmärkte
högaktning.

/u/ A. Vysjinski.

RECEIVED
1945 JAN 21 10 10 AM
U.S. DEPARTMENT OF STATE
WASHINGTON, D.C.

Ärade Herr Envoyé,

(Sohlman)

I samband med att Ni vid samtal med biträdande utrikesminister J.A. Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag verkställt förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann undersökning har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss.

Det är riktigt, att Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekt uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benzurgatan.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att verifiera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro förbittrade, fortsatte ytterligare ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén fick herravälde över staden först den 12 februari 1945.

Senare ha, i syfte att verifiera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkstälts, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägre för krigsfångar och internerade har Wallenberg icke heller påträffats.

Det var med stöd av ovanstående som medlemmen av Sovjetunionens utrikesministeriums kollegium, K.V. Novikov redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska sändebudet herr Häggblöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång. Härvid framhöll K.V. Novikov, att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte, att Wallenberg befann sig inom ett område, där sovjetiska trupper funnos, under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags tillfälligheter kunde inträffa - Wallenberg kunde på eget

bevåg avlägsna sig från de sovjetiska truppernas område, fientliga flyganfall kunde förekomma, Wallenberg kunde komma genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter den 30 januari innevarande år för undersökning av meddelandet angående Wallenberg och för efterforskning av honom, ha icke krönts med framgång. Det återstår endast att förmoda, att Wallenberg under striderna i staden Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasis anhängare.

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom, ber jag Eder, Herr Envoyé, mottaga försäkringar om min utmärkta högaktning.

/u./ A. Vysjinski

Moskva den 18 augusti 1947.

Kärade Herr Envoyé

I samband med att Ni vid samtal med biträdande utrikesministern J.A.Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag verkställt förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann undersökning har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss.

Det är riktigt, att Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benzurgatan.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att verifiera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro förbittrade, fortsatte ytterligare ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén fick herravälde över staden först den 12 februari 1945.

Senare ha, i syfte att verifiera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkställt, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg icke heller påträffats.

Det var med stöd av ovanstående som medlemmen av Sovjetunionens utrikesministeriums kollegium, K.V.Novikov redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska sändebudet herr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång. Härvid framhöll K.V.Novikov, att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte, att Wallenberg befann sig inom ett område, där sovjetiska trupper funnos, under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags tillfälligheter kunde inträffa - Wallenberg kunde på eget bevåg avlägsna sig från de sovjetiska truppernas område, fientliga flyganfall kunde förekomma, Wallenberg kunde omkomma genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter den 30 januari innevarande år för undersökning av meddelandet angående Wallenberg och för efterforskning av honom, ha icke kröntes med framgång. Det återstår endast att förmoda, att Wallenberg under striderna i staden Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasis anhängare.

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom, ber jag Eder, Herr Envoyé, mottaga föreskringar om min utmärkta högaktning.

/u./ A. Vysjinski

*Envoyén
Moskva.* *Sahlman,*

Ö v e r s ä t t n i n g.

(Vapen)

SOVJETUNIONENS
UTRIKESMINISTERIUM

PR 221 -
Moskva den 18 augusti 1947.

*Ar Jansson och Lind
indirekt försättning*

Ärade Herr Envoyé,

I samband med att Ni vid samtal med biträdande utrikesministern J.A.Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag verkställt förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann undersökning har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss.

Det är riktigt, att Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benzurgatan.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att verifiera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro förbittrade, fortsatte ytterligare ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén fick herravälde över staden först den 12 februari 1945.

Senare ha, i syfte att verifiera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkställts, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg icke heller påträffats.

Det var med stöd av ovanstående som medlemmen av Sovjetunionens utrikesministeriums kollegium, K.V.Novikov redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska sändebudet herr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång. Härvid framhöll K.V.Novikov, att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte, att Wallenberg befann sig inom ett område, där sovjetiska trupper funnos, under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags tillfälligheter kunde in-

Herr R.Sohlman,
Sveriges Envoyé Extraordinaire et
Ministre Plénipotentiaire,
Moskva.

träffa - Wallenberg kunde på eget bevåg avlägsna sig från de sovjetiska truppernas område, fientliga flyganfall kunde förekomma, Wallenberg kunde omkomma genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter den 30 januari innevarande år för undersökning av meddelandet angående Wallenberg och för efterforskning av honom, ha icke krönts med framgång. Det återstår endast att förmoda, att Wallenberg under striderna i staden Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasis anhängare

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom, ber jag Eder, Herr Envoyé, mottaga försäkringar om min utmärkta högaktning.

/u./ A.Vysjinski

Bil. 2 t. B. Moskva nr 306 18.8.57.

Översättning.

(Vapen)
SOVJETUNIONENS
UTRIKESMINISTERIUM

Moskva den 18 augusti 1947.

Ärade Herr Envoyé,

I samband med att Ni vid samtal med Biträdande Utrikesminister Ja.A. Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag företagit förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann kontroll har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är oss obekant.

Det är sant att Sovjetunionens Utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna för den truppstyrka, som stred i Budapest, att på Benzurgatan Wallenberg skulle ha upptäckts.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att kontrollera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro hårda, fortsatte ännu ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén behärskade staden först den 12 februari 1945.

Senare ha i syfte att kontrollera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar av Wallenberg verkstälts, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnade meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg heller icke påträffats.

Ovanstående utgjorde grundvalen tillförord. Medlemmen av Sovjetunionens Utrikesministeriums Kollegium, K.V. Novikov, när denne redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska Sändebudet hr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång.

Herr R. Sohlman,
Sveriges Envoyé Extraordinaire et
Ministre Plénipotentiaire,
Moskva

Damgren/SW.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Raoul Wallenberg

lyn visit

dyg

Telegram

STOCKHOLM		21.8.47. 19
N:o <i>19</i>	Blankett chiffer	BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu <i>Wallenberg</i> <i>I</i>

Swedeleg

Newyork

För Eder information i händelse av press-
förfrågningar Eder depesch Moskva 30 januari inne-
intet
höll/som täcker vårt enclair 55 in fine från och
med härvid framhöll Novikov

Cabinet

Exp. 21/8-47 1820
MR

Dangren/SW
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Raoul Wallenberg

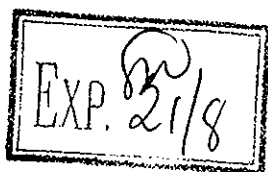
[Handwritten mark]

STOCKHOLM 21.8.47. 19		
N:o 55		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. L	MÅL. Eu

Swedeleg

Newyork

55 för Hägglöf fredagens morgontidningar offentliggöres
18 augusti/
texten sovjetunionens utrikesministeriums note/som ut-
mynnar förmodan Wallenberg omkommit Budapest eller till-
fångatagits pilkorsarna och bland annat innehåller följande
passus citat Det var med stöd av ovanstående som
medlemmen av sovjetunionens utrikesministeriums kolle-
gium, K V Novikov redan den 30 januari 1947 vid samtal
med svenska sändebudet herr Hägglöf förklarade att veder-
börande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat
med ärendet Wallenberg men att deras försök att finna

kl. 18.00

Telegram

STOCKHOLM		19
N:o		BIL
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL

honom icke krönts med framgång stop Härvid framhöll
Novikov att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte
att Wallenberg befann sig inom ett område där sovjetiska
trupper funnos under en period av häftiga strider i
Ungern då alla slags tillfälligheter kunde inträffa
tankstreck Wallenberg kunde på eget bevåg avlägsna sig
från de sovjetiska truppernas område fientliga flyganfall
kunde förekomma Wallenberg kunde omkomma genom fientlig
beskjutning osv slutcit

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. note om Wallenberg.

Gm

St

STOCKHOLM 21 augusti 1947

N:o 257.

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

L

MÅL.

Eu^I

TT 79.

P.o.I. (P.T.) 80 Sovjetregeringen har numera i en note besvarat
 AP 2640. de framställningar, som från svenska beskickningens i
 UP 2641 Moskva sida gjorts med begäran om upplysningar om
 St.uppl.b. 2642 Raoul Wallenbergs öde. Noten, som är daterad den
 Utr.pol. 2646 18 augusti, har följande lydelse:
 Inst. 2647
 Nieburg 2648
 Mehlem 2649
 SIP 2650
 Fleischer 2651

GES
NFT

Åker Östvall 23/9

24/8 P2 200 I

22/8 260 1168:a

P.M. ang. meddelande om Raoul Wallenberg.

P 2 200 I

Lördagen den 5 juli 1947 blev jag uppringd av en svensk journalist, som sade sig ha varit i förbindelse med en tysk ryttmästare, Edgar von Hartmann, vilken uppgav sig ha ett visst meddelande om Raoul Wallenberg att lämna. Den 7 juli ordnade jag ett sammanträffande med Ryttnästare von Hartmann, som därvid meddelade följande:

Han hade i början av mars 1946 insatts i ett fängelse i Poznan i Polen, där han stannade till den 5 juni, vilken dag han flydde därifrån för att den 30 juli komma in i Sverige. Ifrågasättande fängelse behörskades enligt Ryttnästare von Hartmann helt av N.K.W.D. och inrymde vid tillfället trots dess ringa antal celler cirka tusentalet fångar. Av en annan fånge, Baumister Alfred Frickmann, säger sig Ryttnästare von Hartmann strax efter ankoms-ten till fängelset ha fått höra, att en svensk vid namn Wallenberg för c:a 4 veckor sedan - alltså i februari 1946 - även skulle ha vistats i fängelset men plötsligt försvunnit därifrån. (Vidare skulle en svensk grivinnan ha befunnit sig i fängelset men blivit slagen till döds).

Ryttnästare von Hartmann har följaktligen icke själv sett eller träffat den föregivne Wallenberg utan endast fått uppgiften om honom i andra hand. Med hänsyn härtill framställde jag givetvis fråga, huruvida Frickmann eller någon annan av internerna kunde tänkas nås för att bli satta i tillfälle att verifiera uppgiften eller på annat sätt klarlägga hur den tillkommit. Ryttnästare von Hartmann sade sig genom sina svärföräldrar i Berlin ha möjlighet att komma i förbindelse med Frickmann, vilken enligt vad Ryttnästare von Hartmann trodde befann sig i Hessen. Efter överenskommelse med undertecknad skrev också Ryttnästare von Hartmann ett brev till Berlin och svärföräldrarna för att få Frickmanns nuvarande adress. För någon vecka sedan meddelade mig Ryttnästare von Hartmann per telefon, att Baumister Alfred Frickmann för närvarande

vistas i Griesheim bei Darmstadt, Pflugstädterstrasse 4. Vid ett personligt samtal med Ryttnästare von Hartmann i går nämnde han att han redan skrivit till Frickmann.

Det bästa synes mig vara om Utrikesdepartementet kunde sätta sig i direkt förbindelse i Tyskland med Frickmann för att efterhöra dennes uppgifter och för att Sverhuvudtaget taga vara på de möjligheter att uppklära mysteriet Wallenberg, som trots uppgiftens vaghet detta meddelande kan erbjuda. Vidare skulle jag vilja ifrågasätta, om icke Utrikesdepartementet har möjligheter att genom den katolska kyrkan på ort och ställe i Polen låta företaga en undersökning och kontroll av ifrågavarande meddelande.

Upplysningsavis vill jag till sist nämna, att Ryttnästare von Hartmann, vilken alltså som flykting fortfarande uppehåller sig i Sverige, tidigare var godsägare i Mecklenburg. Han tycks ha fört ett mycket kringirrande liv, och bland annat säger han sig ha varit någon slags rådgivare i Kina och i Grekland under mellankrigstiden. Han säger sig också vara mycket språkkunnig och utger sig för att behärska bl.a. ryska och polska. Han bor för närvarande i Karlsudd nära Vaxholm och hans telefonnummer är Karlsudd 40. Han är beredd att om så önskas ^{av} ~~erbjuda~~ besök på Utrikesdepartementet och vid behov tjänstgöra ^{för} ~~självfallet~~ härvid som föredlare. Han har ett organiskt talfel, tydligen ådraget under kriget eller i koncentrationslägret. Huruvida han bör betraktas som vederhäftig eller icke kan jag icke yttra mig om, men han har icke gjort några anspråk på ersättning i någon form. På någon antropologisk förenings ansökan och efter kontakt med Sven Hedin har han ~~på någon förenings~~ hållit ett föredrag i Sverige om Kina.

Stockholm den 22 augusti 1947

Erik Hultén

Petri/SW.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Raoul Wallenberg

Stockholm den 21 augusti 1947. 19

1 bil.

N:o 2701.

BIL

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MAL. I

Eu Wallenberg

Bästa Fru von Dardel,

./.

Härmed ber jag få översända texten till den note som beskickningen i Moskva den 18 augusti 1947 erhållit från sovjetiska utrikesministeriet som svar på framställningarna om Raoul Wallenberg. Noten kommer att offentliggöras i morgontidningarna den 22 augusti. Jag har i telefon läst upp texten för civilingenjör von Dardel och hovrättsfiskalen Legergren.

Petri

Express luftpost

Fru Maj von Dardel,
Lugano.

KUNGL. ÜTRIKES
DEPARTEMENTET

Bennet/EÜ

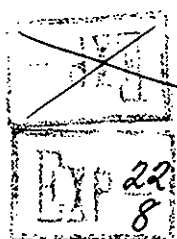
ang. Raoul Wallenberg.

STOCKHOLM 22 aug. 1947.		
N:o cirk. nr. 128 ✓	BIL.	
INK. D. N:o Moskva nr 306		
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu <u>1</u>

22.8.47. a+b t. besk. /gk, k/ i
..... f. k-m.
E.u. Dahlman/Bennet

Addis
Ankara
Athen
Belgrad
✓ Bern
Bogotá
Bryssel
✓ Budapest
Buenos Aires
✓ Bukarest
Caracas
✓ Dublin
Haag
✓ Havana
✓ Helsingfors
Kairo
Köpenhamn
Lima
✓ Lissabon
London
Madrid
✓ Mexico
Moskva
Nanking
Oslo
✓ Ottawa
Paris
Prag
Pretoria
✓ Reykjavik
Rio
Rom
Santiago
Sofia
Teheran
Warszawa
Washington
✓ Wien

✓ Bombay
Chicago
Hamburg
London
New York
San Francisco
✓ Sydney
Baden-Baden u. n.
Berlin (✓)
✓ Gdansk
✓ Mariehamn
Minneapolis
✓ Rouen
✓ Wellington
Liverpool
FN-delegationen

✓ m. kurr
m. blagpost.

C(-20) 20/8

Sovjetregeringen har numera i en note besvarat de framställningar, som från svenska beskickningens i Moskva sida gjorts med begäran om upplysningar om Raoul Wallenbergs öde. Notan, som är daterad den 18 augusti, har följande lydelse:

✓ TT (Zellersbrand) 18³⁵
✓ AP (Åres) 18⁴⁰
✓ UP (Jung) 18⁴⁵
✓ Nieburg
✓ Fleischer
✓ Max Mehlum
+ Svenska internat. pressbyrå

1. 1. 1927
2. 1. 1927
3. 1. 1927
4. 1. 1927
5. 1. 1927
6. 1. 1927
7. 1. 1927
8. 1. 1927
9. 1. 1927
10. 1. 1927
11. 1. 1927
12. 1. 1927
13. 1. 1927
14. 1. 1927
15. 1. 1927
16. 1. 1927
17. 1. 1927
18. 1. 1927
19. 1. 1927
20. 1. 1927
21. 1. 1927
22. 1. 1927
23. 1. 1927
24. 1. 1927
25. 1. 1927
26. 1. 1927
27. 1. 1927
28. 1. 1927
29. 1. 1927
30. 1. 1927
31. 1. 1927
32. 1. 1927
33. 1. 1927
34. 1. 1927
35. 1. 1927
36. 1. 1927
37. 1. 1927
38. 1. 1927
39. 1. 1927
40. 1. 1927
41. 1. 1927
42. 1. 1927
43. 1. 1927
44. 1. 1927
45. 1. 1927
46. 1. 1927
47. 1. 1927
48. 1. 1927
49. 1. 1927
50. 1. 1927
51. 1. 1927
52. 1. 1927
53. 1. 1927
54. 1. 1927
55. 1. 1927
56. 1. 1927
57. 1. 1927
58. 1. 1927
59. 1. 1927
60. 1. 1927
61. 1. 1927
62. 1. 1927
63. 1. 1927
64. 1. 1927
65. 1. 1927
66. 1. 1927
67. 1. 1927
68. 1. 1927
69. 1. 1927
70. 1. 1927
71. 1. 1927
72. 1. 1927
73. 1. 1927
74. 1. 1927
75. 1. 1927
76. 1. 1927
77. 1. 1927
78. 1. 1927
79. 1. 1927
80. 1. 1927
81. 1. 1927
82. 1. 1927
83. 1. 1927
84. 1. 1927
85. 1. 1927
86. 1. 1927
87. 1. 1927
88. 1. 1927
89. 1. 1927
90. 1. 1927
91. 1. 1927
92. 1. 1927
93. 1. 1927
94. 1. 1927
95. 1. 1927
96. 1. 1927
97. 1. 1927
98. 1. 1927
99. 1. 1927
100. 1. 1927

Moskva den 18 augusti 1947.

TT (Zetterström)

Kärade Herr Envoyé

I samband med att Ni vid samtal med biträdande utrikesministern J.A.Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag verkställt förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann undersökning har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss.

Det är riktigt, att Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benzurgatan.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att verifiera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro förbittrade, fortsatte ytterligare ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén fick herravälde över staden först den 12 februari 1945.

Senare ha, i syfte att verifiera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkstälts, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg icke heller påträffats.

Det var med stöd av ovanstående som medlemmen av Sovjetunionens utrikesministeriums kollegium, K.V.Novikov redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska sändebudet herr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång. Härvid framhöll K.V.Novikov, att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte, att Wallenberg befann sig inom ett område, där sovjetiska trupper funnos, under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags tillfälligheter kunde inträffa - Wallenberg kunde på eget bevåg avlägsna sig från de sovjetiska truppers område, fientliga flyganfall kunde förekomma, Wallenberg kunde omkomma genom fientlig beskjutning o.s.v.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter den 30 januari innevarande år för undersökning av meddelandet angående Wallenberg och för efterforskning av honom, ha icke kröntes med framgång. Det återstår endast att förmoda, att Wallenberg under striderna i staden Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasis anhängare.

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom, ber jag Eder, Herr Envoyé, mottaga försäkringar om min utmärkta högaktning.

/u./ A. Vysjinski

ang. R. Wallenberg

Ad

INREDESKENSKAP	
D. No 52 B1 73	
23 AUG. 1947	
AVD.	GR.
<i>P</i>	<i>2</i>
<i>Eu II</i>	

em

LA

Telegram i blankettchiffer från
New York (Delegationen)
Avsant den 22/8 1947 kl 1155
Ankom den 23/8 1947 kl 0800
Utskrivet i 2 exemplar
Detta är originalet

RTB 13. Min depesch nedskrevs omedelbart efter
samtalet och torde vara en komplett r.
dogörelse. Edert 19.

Hägglöf.

Coll: *Al*

Moskva den 19 augusti 1947.

1 bil.

skr. tit.
23.8.47.

9

40

Ink.	23.8.47	
Avd.	Gr.	Mai
P	2	Eu ^r

Broder,

./.

Under min frånvaro har till beskickningen ingått i avskrift närslutna brev från Raoul Wallenbergs moder, fru von Dardel, till Generalissimus Stalin, dagtecknad Båstad den 26 nästlidne juli. Hennes brev har i avvaktan på min återkomst icke av beskickningen vidarebefordrats till marskalken. Eftersom ryssarna ju i går i officiell note (jfr. vår skrivelse nr. 306, 19.8.47) förklarat sig ej ha återfunnit vår saknade landsman och därför förmoda, att han omkommit eller tillfångatagits av szálasisterna, tror jag knappast, att det nu vore opportunt att efterkomma fru von Dardels önskan, med mindre än att man hemma avser att söka gendrive den av ryssarn uttalade uppfattningen om Wallenbergs öde. I avvaktan på eventuell instruktioner låter jag följaktligen skrivelsen tillsv vidare kvarligga på beskickningen.

Sin tillgiven
Rafaelsson

Envoyén A s s a r s s o n,

Utrikesdepartementet.

Avskrift.

Skånegården.

Båstad den 26 juli 1947.

Till Generalissimus Josef Stalin.

Såsom mor till Legationssekreteraren vid Svenska Beskickningen i Budapest, Raoul Wallenberg, vädjar jag till Sovjet-Unionens mäktige härskade om hjälp att återfå min älskade son.

Min sons öde är i korthet följande. Från juli 1944 till januari 1945 kämpade han med all sin kraft och intelligens mot den nazistiska terror, som ville förgöra Budapests hela judiska befolkning. Då Budapest befriades av Sovjet-Unionens trupper, ställdes min son i januari 1945 under ryska militärmyndigheters beskydd. Detta meddelades officiellt från Sovjet-Unionens Utrikeskommisariat den 17 januari 1945 till Sveriges Utrikesdepartement. I februari samma år fick jag av Ambassadör Kollontay detta glädjebud ytterligare bekräftat. Sedan har 2 $\frac{1}{2}$ år gått utan att Sovjet-Unionens myndigheter lämnat några ytterligare meddelanden om honom. Min tilltro till den mäktiga Sovjet-Unionen har varit så stor, att jag trots min stora oro dock varit övertygad om att få återse honom.

Då jag antager att dröjsmålet med hans hemkomst berott på missförstånd av underordnade myndigheter, vänder jag mig nu till Sovjet-Unionens härskare med en bön, att min son måtte åter-sändas till Sverige och hans längtande moder.

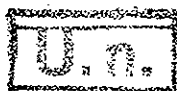
Med vördnad

(undert.) Maj von Dardel.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. fallet R. Wallenberg.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 23 augusti 1947.		
N:o 561		Bil. BIL.
INK. D. N:o		
AVD.	GR.	MÅL.
P	L	Eu I

Broder,

./.

Docenten Håstad har tillställt oss bilagda P.M. innehållande ett nytt spår i Wallenberg-affären. Darmstadt ligger ju visserligen i amerikanska zonen men å andra sidan så nära Ditt verksamhetsområde, att det synes lämpligare att Du tar hand om saken än Eng. Jag får alltså be Dig vid tillfälle söka resa upp till Darmstadt och tala med den i promemorian omnämnde Baumeister Alfred Erickmann.

/u/Grafström

Konsuln Öhrvall,
B a d e n - B a d e n.

25/8-47
8/10
m. Harris

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. fallet R. Wallenberg

U. n.

STOCKHOLM		19
Stockholm den 23 augusti 1947.		
N:o 562		BIL.
INK. D. N:o		hbr Sohlman-Assarsson, dagt. Moskva 19.8.47.
AVD. P	GR. L	MÅL. Eu I

Broder.

I anledning av Ditt handbrev den 19 augusti rörande fru von Dardels hänvändelse till Stalin ber jag få meddela, att vi dela Din åsikt att skrivelsen bör kvarligga på beskickningen. Det synes lämpligast att Du direkt tillskriver fru von Dardel med angivande av de i Ditt handbrev åberopade skälen för att ej framlägga skrivelsen.

/u/ Grafström

Envoyén Sohlman,
Moskva.

25/8-47
Eli
m. Linder

Wallenberg

INR. UTRIKES		
D. Rio	10:13	49
26 AUG		
AVD.	2	En ^I

26.8.47.
Skr. Env.
Schlman,
Moskva.

Telegram i blankettchiffer från
Budapest

Avsant den 25/8 1947 kl 1650

Ankom den 25/8 1947 kl 2045

Utskrivet i 2 exemplar

Detta är originalet

49. Edert chiffer 48. Jankovitsch, som anlant till Budapest sista dagarna i juli, har ännu ej fått kontakt med vederbörande. Han inväntar Litpes ankomst Budapest.

Kollberg.

Coll: *ak*

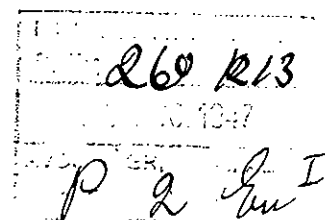
CIVILINGENIÖR
GUY VON DARDDEL
SVEAVÄGEN 88
POSTGIRO: 291578
TEL. 32 77 11

P2 Kun 2

STOCKHOLM DEN 25 augusti 1947.

Pi
ka
P2

Herr Kabinettssekreterare,

Med anledning av mitt besök på förmiddagen ber jag att få översända ett urklipp ur dagens nummer av "Arbetaren" med den gensago mot UD:s kommuniké som vi sett oss tvungna att publicera. Som vi framhållit i tidningen vill vi helst undvika en presspolemik, för vilken stunden måste vara illa vald. Jag hoppas därför att pressdiskussionen nu skall kunna betraktas som avslutad.

Med utmärkt hägaktning

Guy von Darddel

Kabinettssekreterare
Hans Beck-Friis
Utrikesdepartementet
Stockholm

Fortsättning fr. första sid.:

UD:s kommuniké baserad...

milj och egendom i det av ryssarna ockuperade Wien, och därför torde vara angelägen om att inte ha sett alltför mycket under sin fångenskap. Beträffande den andre svensken, Lundberg, som skulle ha varit i lägret i Focsani våren 1945, så måste man fastslå att den version, som UD angivit och som upplästes av statsministern tyvärr icke är riktig. Enligt den versionen skulle polislöjtnanten ha meddelat att han tillsammans med "von" Engeström och Raoul Wallenberg förts till Focsani och "von" Engeström skulle också ha erkänt att han varit i detta läger.

Om UD närmare granskar sina förhållanden, så skall de finna att varken polislöjtnanten eller Engeström någonsin sagt sig ha kommit till Focsani. Tvärtom har ungraren endast påstått att Raoul Wallenberg efter den 27 maj 1945 sannolikt av NKVD-divisionsen förts till Focsani, medan polislöjtnanten själv, Engeström och de flesta andra fångarna återsänts till Budapest från Tjeckoslovakien. Därmed bortfaller praktiskt taget all betydelse av Lundbergs uttalande att han under sin vistelse i Focsani, där det fanns 1000-tals fångar, aldrig hört talas om en annan svensk.

Det är givet att det under rådande förhållanden i Ungern fordras mod för att komma med upplysningar som är obehagliga för ockupationsmakten, och i varje fall förefaller det otroligt att polislöjtnanten frivilligt och utan ersättning skulle komma med sådana farliga upplysningar, om de icke är riktiga. Skulle han i framtiden själv söka dementera sina tidigare vittnesmål, så är det givet att en sådan dementi sker under tvång och icke bör tagas ad notam.

En senkommen UD-dementi.

Beträffande meddelandet: "Svenska beskickningen i Moskva har låtit UD veta, att de ryska myndigheterna icke längre kan sysselsätta sig med frågan Wallenberg, eftersom Stalin själv tagit hand om den. De anser sig heller icke kunna påminna Stalins kansli om saken", så erhöi Fru von Dardel detta meddelande per telefon från en UD-tjänsteman den 10 oktober 1946 och Wallenberg", samt citerades av ett det publicerades också i boken "Raoul flertal tidningsmän, sedan de kontrol-

ligt att fastställa om en man vid namn Wallenberg uppehållit sig i lägret."

Föga grund för någon dödförklaring.

Den officiella ryska noten av den 17 januari 1945 att Raoul Wallenberg tagits under ryskt beskydd, Mme Kolontays försäkran om samma sak en månad senare, det ovedersägliga faktum att Raoul Wallenberg från den 13 januari 1945, sedan han anmält sig hos den kommenderande generalen i Pest, varit under effektivt skydd av NKVD, och de talrika senare vittnesmål, som vi erhållit, ger oss icke rätt att dödförklara på basis av lösliga hypoteser, om också från aldrig så auktoritativt håll, en man som ledd en ständig livsfara detta krigs kanske mest betydande humanitära aktion.

Som stöd för de ryska hypoteserna att han skulle vara död, anför en Stockholmstidning i en "nekrolog" att "om han av misstag hamnat i rysk fångtransport och förts till Ryssland, skulle Raoul Wallenberg med sin energi och framåtanda säkerligen ha givit sig till känna och arbetat för att bli fri". Man får anta att skribenten aldrig själv setat i en auktoritär stats fängslager. Resonemanget påminner osökt om vad andra skriftlärda lär ha sagt för tvåtusen år sedan: "Om du är Gud, stig då ned från korset." De schweiziska Budapestdiplomaterna Meier och Feller, som omhändertogs av NKVD ungefär samtidigt med Raoul Wallenberg, förklarade efter återkomsten till Schweiz efter ungefär ett år, att de icke haft minsta möjlighet att fly eller sätta sig i förbindelse med yttervärlden och icke ens visste var de satt fångna, eftersom de fördes mellan de olika fängelserna under natten i fönsterlösa bilar.

Fortsättning fr. första sid.:

Vintertid hos SJ...

21.32, vilka under sommaren framförts till och från Riksgränsen. De indras norr om Änge. Nattsnälltågen 49 och 50 (från Vännäs 19.58, till Stockholm C 9.00 resp. från Stockholm C 20.05, till Vännäs 8.19) som i sommar framförts Stockholm—Vännäs—Stockholm över Gävle—Ockelbo, indras.

Stockholm—Gävle—Sundsvall—Härnösand—Långsele: Snälltågen 73 och 74 (från Sundsvall C 9.35, till Stockholm C 16.40, resp. från Stockholm C 9.00, till Sundsvall C 15.40) indras. Dagsnälltågen 57 och 58, som under sommaren framförts som persontåg på sträckan Långsele—Härnösand behålles t. v. även på nämnda sträcka.

Östersund—Gällivare: Tågen 1 och 2.

Enligt min mening har man anledning ifrågasätta, om inte ett mera rakryggt uppträdande från utrikesledningen och Regeringspressen vore bättre ägnat att i längden befrämja goda förbindelser österut än metoden, som bringar i erinran en som man hoppades förgången epok.

Att Ny Dag helt försvarar det ryska handlings sättet är inte förvånande — ty när har man väl fått uppleva att kommunisterna tar Sverges parti i en konflikt med Ryssland. Men det är sorgligt att många socialdemokrater i likhet med Z. Höglund trots de senare årens upplysande kommunistiska skrivelser vill hålla broarna mellan de bägge socialistiska partierna i ordning.

Möbelfabrik eldhärjad

OSKARSHAMN, söndag. (TT.)

AB Rudamöblers fabrik i Ruda härjades natten till söndagen av en eldsvåda, som tack vare brandkårens intensiva arbete kunde begränsas till sprut- och bonarverksstäderna, vilka emellertid helt förstördes. Släckningsarbetet var mycket besvärligt, och flera brandmän ble eller mindre rökförgiftade. Eld täcktes strax efter kl. 1 på natten fruktade ett tag att den skulle spr till såväl den intilliggande brandstationen som fabriker i brandplatsens omedelbara närhet. Vid 4-tiden på morgonen kunde emellertid branden anses begränsad. Hur elden uppkommit vet man ännu inte, och skadornas storlek har ännu inte kunnat uppskattas.

Ett manslik,

som på lördagskvällen påträffades i Strömmen, har ännu på söndagen inte identifierats. Då liket troligen har legat i vattnet mellan ett halvt och ett år och endast fragment av kläderna är blir identifieringen ingen lätt up. Mest ledning ger kanske initialerna röda bokstäver, vilka syfts på en troja av Lahman-typ. Det ser ut som om den döde har varit av medellängd och medellålders. Tänder saknas. Skorna har varit svarta handsulade lågskor, antagligen nr 43. Skjortan har varit randig med lös krage. I kragen fanns en bit av slip-sen, som troligen har varit rödaktig. Att döma av det lilla, som finns kvar av västen, tycks denna ha varit av mörkt tyg. Vidare har funnits rester av en scarf med rödaktiga tvärränder.

Mässbesökare i Stockholm!

Vet Ni att Barnens Dag har Persisk Marknad?

Arbetaren

Prenumerationspris:

NINGEN

ifar.

drade be-
sa vävna-
elände nr
ämuderna.
aug. 1947.
147.
NÄMND

INS

Petri/GL
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Raoul Wallenberg.

U.n.

STOCKHOLM		
Stockholm den 26 augusti 1947. ¹⁹		
N:o 589		2 bil. BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Broder,

- ./.
- 2 Härjante ber jag i form av klipp ur Svenska Dagbladet för den 22 augusti få översända utrikesdepartementets kommuniké innehållande den sovjetryska noten om Wallenberg samt ett av Guy von Dardel och Philipp undertecknat "bemötande" av noten.
- 2 Några av de i "bemötandet" ingående felaktiga sakuppgifterna
- ./.
- ha tillrättalagts i bilagda uttalande av Dahlman.

/u/Grafström

avoyén Sohlman,
o s k v a .

27.8.48

W

Med beakt

Petri/GL
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Raoul Wallenberg.

U. n.

STOCKHOLM
Stockholm den 26 augusti 1947.¹⁹

N:o 478 Förtroligt. BIL.

INK. D. N:o 10:B/49

AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Bu ^I

Ärade Broder,

I anslutning till vårt samtal om Raoul Wallenberg vill jag meddela, att Jankovitsch, som anlände till Budapest i slutet av juli, ännu ej lyckats komma i förbindelse med den tidigare uppgivne sagesmannen. Han avvaktade Litpes återkomst till Budapest.

/u/Petri

Envoyén Sohlman,
M o s k v a .

27.8.47

M

Med bevis

Avskrift.

Moskva den 31 augusti 1947.

12. Eu I

Fru Maj von Dardel, Stockholm.
/Lidingö, Ordensbacken 6/.

Jag har äran meddela, att jag vid min återkomst till Moskva i mitten av augusti efter en tids vistelse i Sverige fam Fru von Dardels skrivelse av den 26 juli. Samtidigt mottog jag vice utrikesministern Vysjinskis note av den 18 augusti, vars innehåll är Eder bekant.

Eftersom Fru von Dardels brev till generalissimus Stalin avfattats under den förutsättningen, att sovjetiska vederbörande ej besvarat den svenska framställningen i saken, har jag, efter samråd med utrikesdepartementet, funnit mig ej, så som läget nu utvecklat sig, böra vidarebefordra detsamma, något som jag hoppas Fru von Dardel är fullt ense med mig om.

Det är min övertygelse, att de sovjetiska myndigheterna gjort allvarliga ansträngningar att vinna klarhet i Eder sons öde, och det är beklagligt, att resultatet blivit negativt.

Beskickningen kommer givetvis att även i fortsättningen såsom hittills göra sitt bästa för att bidra till ett klarläggande av Eder sons öde.

/undert./ R. Sohlman.

Exp. d. 6.9.47. BN.
/Originalkonc. översänt till
besk. Moskva/.

*Detto in eto uting er id nes für Baameister A. Frickmann
 del opmüßigen in Hartmann, Karls udd, i Wallenburgs prägen
 Den i Stadt av brevel nämnde murermeisteren för Torklin,
 wist in Hartmann, i Holstein.*

Stencker, 15 sept. 1287

P

Aus dem Antwortschreiben des Herrn Alfred Frickmann auf meine Anfrage

in Sachen Wallenberg:

ENK. UTRIKES DEPT	
Dnr. 260	1346
2.9. 20. 1947	
AVG. P. 2	Enk

Tage überlege ich mir schon den Zusammenhang, der durch die Zwischenzeit schon verwischt ist. Mir ist bekannt, dass im Sept. - Oktober 45 die Enkelin des Generals von Schlieffen, Nichte von Hindenburgs, eine betagte Frau von etwa 70 - 75 Jahren, mit dem gleichen Namen von Schlieffen im gemeinsam bekannte grossen Verwaltungsgebäude in der Kochan. unter qualvollen Schmerzen endete. Sie soll angeblich aus Ostpreussen sein und nach dem Zusammenbruch 45 bei einer ihrer früheren Bekannten, der Frau Burley oder so ähnlich zeitweise Unterkunft gefunden haben. Wegen dieser Unterkunftsgewährung hat man diese Frau Burley, eine Engländerin mit ihrem Sohn, einem ehem. englischen Major verhaftet und auch in das Bekannte Gebäude gebracht. Dort ist es dem Sohn gelungen, ähnliches zu unternehmen, wie auch wir. Es sind keine Nachrichten mehr von ihm gekommen. Auf Grund dieser Tatsache hat man dann seine Mutter ebenfalls im Oktober - November 45 den gleichen Weg der Frau gehen lassen --- von Schlieffen gehen lassen. Ueber den jungen Schweden kann nichts weiter berichten. Am heutigen Tage geht ein Brief von mir an den Maurermeister. Hoffentlich kann der weitere Einzelheiten berichten, da er die Vorgänge genauer kennt, sofern er schon zu Hause ist.

KUNGL.
SVENSKA BESKICKNINGEN
i

Helsingfors.
Militärattachén.
Avg nr 143/47
Hb nr 34.

29/9 Hbr.Ekblad, Caracas

Strängt förtroligt.

Personligt.

Till Kabinettssekreteraren Friherre Hans Beck-Friis.

avg Roul Wallenberg

59
Ink. 10.9.47
Avd. P Gr 2 Mal Eu I

Ärade Broder.

Jag har försökt fortsätta efterforskningarna i W-affären och kan nu meddela följande beträffande Turunen, som jag erfarit från vederhäftigt håll.

Turunen har - som jag förut meddelat - icke återfunnits i några officersrullor. Däremot lär han själv stundom begagnat sig av kaptens- eller ryttmästaretitel. Han flydde till Sverige efter vapenstilleståndet. Beträffande hans förehavanden dessförinnan saknar jag t uppgifter, men det kan möjligen komma fram något senare. Det är möjligt att T. besökt Finland. Från Sverige tog han sig till USA, där han emellertid endast fick korta uppehållstillstånd, varefter han avreste till Venezuela där han nu lär finnas. Då antalet finnar där väl icke är så stort, finns det möjligen utsikt att spåra honom.

Din vördsamt tillgivne

A. Tiley

Finland
- från Turen
finnas antagligen!

Baden-Baden den 9 september 1947.

Förtroligt

2 bil^{er}

9

hbr.doc.
Håstad
17.9.47

345
15.9. 47

P 2 Cu I

P 2 Cu I

Broder,

Aberopande Ditt brev den 23 augusti 1947 angående
viss efterforskning i Wallenberg-affären får jag härmed
översända dels en P.M. angående samtal med byggnadsingenjören
Alfred Frickmann, dels utdrag ur brev från denne till rytt-
mästaren von Hartmann. Som därav framgår har Frickmann
intet minne av att i fängelset ha sett eller hört talas
om Wallenberg eller någon svensk överhuvud taget.

På Frickmanns uttryckliga begäran får jag hem-
ställa, att hans namn ej offentliggöres.

Di. Högjörn
L. J. Furwall

Utrikesrådet Sven Grafström,
Utrikesdepartementet,
Stockholm.

P2 En I -
Förtrolig.

P.M.

angående samtal med byggnadsingenjör Alfred Frickmann,
Griesheim b. Darmstadt.

I enlighet med erhållna instruktioner besökte jag den 5 september 1947 byggnadsingenjören Alfred Frickmann i Griesheim. Frickmann, som är född 1912 och tillhörde NSDAP sedan 1937, visade ett av de amerikanska myndigheterna i juli 1946 utfärdat intyg, att han vore "unfit for work". Hans arbetsförmåga är nämligen nedsatt på grund av den misshandel, som han utsattes för i fängelset i Poznam. Frickmann gjorde intryck av att vara fullt tillförlitlig och lämnade beredvilligt alla begärda upplysningar.

Frickmann, som var reservfänrik vid ett luftvärnsbatteri och tillfångatogs av ryssarna ej långt från Stalingrad, flydde till Posen, där han i november eller början av december 1945 åter togs av ryssarna och insattes i ett N.K.W.D.-fängelse, Uliza Kochanowskiego, Poznam, ett f.d. gestapofängelse. Frickmann fördes ned i en källare och underkastades där pressande förhör i samband med tortyr, under vilket han förlorade medvetandet. När han vaknade upp befann han sig jämte 8 andra fångar i cellen nr 9, den s.k. dödszellen, vilken hade en temperatur på 50-70°C. En av fångarna i nämnda cell var en engelsk dam på c:a 70 år, Mrs Burley (Burleigh?) eller Brackey, vilken utsattes för upprepad fruktansvärd misshandel, som efter några dagar slutade med hennes död. Hon hade för Frickmann omnämnt, att hennes son, en f.d. engelsk eller tysk major, c:a tre veckor före Frickmanns ankomst till fängelset lyckats fly därifrån. Tidigare (september-oktober 1945) hade general von Schlieffens änka, en dam på 70 - 75 år, slutat sina dagar i fängelset under samma omständigheter som fru Burley. Vid förhör hade fru von Schlieffen uppgivit, att hon efter det tyska sammanbrottet funnit en tillflykt hos en bekant, till fru

24

Burley. Denna omständighet hade enligt fru Burley föranlett hennes (fru Burleys) och sonens häktning.

Ryttmästare von Hartmanns uppgift att denne i fängelset skulle ha fått höra av Frickmann, att en svensk vid namn Wallenberg i februari 1946 skulle ha vistats i fängelset men plötsligt försvunnit därifrån, betecknade Frickmann som oriktig och sannolikt beroende på en förväxling. Att en svensk vid namn Wallenberg eller överhuvud taget någon svensk skulle ha befunnit sig i fängelset "war mir gar nicht bekannt", försäkrade Frickmann.

Beträffande antalet fångar i N.K.W.D.-fängelset hade Frickmann svårt att tro, att ryttmästare von Hartmanns uppgift att det vid tillfället uppgick till cirka tusentalet kunde vara riktig. Frickmann hade själv blivit chef för det s.k. "Baukommando", som omfattade c:a 100 man. Dessutom fanns en "Transportkolonne" på c:a 100 man samt en kvinnlig rengöringsavdelning på c:a 40 kvinnor. Utöver dessa avdelningar förvarades emellertid ett antal fångar i celler och om deras antal kunde Frickmann icke uttala sig. I sin egenskap av chef för "Baukommando" hade Frickmann åtnjutit en relativt stor rörelsefrihet, varigenom han kunnat taga kontakt med Hollands "Geschäftssträger" i Poznam, Mynheer von Stein, en man på 35 - 40 år. Denne hade jämte U.S.A:s "Botschafter" i Poznam, herr von Baumann, lyckats hjälpa ryttmästare von Hartmann att via Zoppot komma över till Sverige, en möjlighet, vilken även hade stått öppen för Frickmann men som denne avböjt. Frickmann ansåg det icke vara osannolikt att von Stein och Baumann (den förre hade under någon tid före Frickmanns ankomst förvarats i fängelset) kunde lämna upplysningar av intresse om förhållandena i fängelset. Frickmann visade mig en försändelse, som han i syfte att erhålla eventuella upplysningar om Wallenberg, den 15 augusti 1947 hade avsänt till en medfånge, "Maurermeister Otto Schössow, Bauunternehmung, Kiel, Vorort in Richtung Sähleswig oder Flensburg?" Försändelsen hade emellertid återkommit såsom obeställbar.

Baden-Baden den 8 september 1947.

L. Furwall

P2 En -

Utdrag ur ett den 15 augusti 1947 dagtecknat brev
från byggnadsing. Alfred Frickmann, Griesheim, till
ryttmästare von Hartmann, Stockholm.

"Mir ist bekannt dass im September - Oktober 1945
die Enkelin des Generals von Schlieffens, Nichte von Hindenburgs,
eine betagte Frau von etwa 70-75 Jahren, mit dem gleichen Namen
von Schlieffen im gemeinsam bekannten grossen Verwaltungsgebäude
in der Kochan unter qualvollen Schmerzen endete. Sie soll an-
geblich aus Ostpreussen sein und nach dem Zusammenbruch 45 bei
einer früheren Bekannten, der Frau Burley oder so ähnliches zeit-
weiliger Unterkunft gefunden haben. Wegen dieses Unterkunfts
Gewährung hat man diese Frau Burley (Engländerin) mit ihrem Sohn,
einen ehem. Major, verhaftet und auch in das bekannte Gebäude
gebracht. Dort ist es dem Sohn gelungen, ähnl. zu unternehmen,
wie auch wir. Es sind keine Nachrichten mehr von ihm gekommen.
Auf Grund dieser Tatsache hat man dann seine Mutter, ebenfalls
im Oktober - November 45, den gleichen Weg der Frau von Schlieffen
gehen lassen. Über einem jungen Schweden ist mir nichts bekannt
geworden."

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Wallenberg-affären.

U. n.

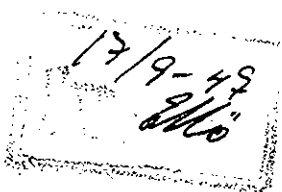
STOCKHOLM		19
Stockholm den 17 september 1947.	N:o 785	BIL.
INK. D. N:o		Baden-Baden hbr 345
AVD.	GR.	MÅL.
P	2	Eu I

Broder,

Åberopande Din P.M. rörande ett av ryttmästaren von Hartmann lämnat spår i Wallenberg-affären ber jag för Din personliga kännedom få översända ett handbrev till mig av den 9 september från konsul Öhrvall i Baden-Baden, som varit i förbindelse med den av Hartmann uppgivne sagesmannen. Denne har, som synes icke haft något i saken att förtälja.

/u/Grafström

Docenten E. Håstad,
Stockholm, Karlavägen 21

Utdrag:bl

Locarno, Novacasa den 20 sept. 1947.

Tit. 30/9- 47

ang. ersättning för i
samband med ockupationen av Budapest
uppkomna förluster.

293

Ink. 27.9.	1947	
Avd. P	Gr. 2	Mal. 8u I

Original se P 24 C.

Bäste Croneborg,

-"

Av samma anledning d.v.s. emedan jag icke har regelbunden tillgång till svenska tidningar har jag icke haft tillfälle läsa texten till den sista ryska noten om Rael Wallenberg som sannolikt blivit offentliggjord i svenska pressen, alldenstund texten kommenterades i en svensk tidning, som jag tillfälligtvis inköpte. Då det vore av stort intresse för mig att få läsa vad Moskva kan haft att säga om min gode medarbetares i Budapest öde, undrar jag om Du ville hava godheten att låta sända mig under omstående adress en avskrift av den ryska noten.

/u/ Danielsson

KUNGL. UTRIKES

DEPARTEMENTET Petri/AA

ang. Raoul Wallenberg.

U. n.

STOCKHOLM
Stockholm den 29 september 1947.

Förtroligt.

617

P 2.

BIL

INK. D. N:o

str. förtr. och personl. h
nr 34 från mil. att. Hfo:
till kab. sekr.

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu I

Broder,

Vår Dig här bekantgjorda önskan att komma i kontakt med en finne vid namn Turunen, som lär vistas i Venezuela, grundar sig på följande omständigheter.

Vid jultiden 1945 erhöll bankdirektör Jacob Wallenberg ett och en vecka senare ytterligare ett brev, undertecknade av "Anti Turunen", däri denna person säger sig ha något att berätta om den försvunne Raoul Wallenberg och ber om ett sammanträffande. Breven verkade närmast mystifikation, och J. Wallenberg tog ingen notis om dem men överlämnade dem så småningom till oss.

I februari i år uppsöktes vi av en svensk i 30-årsåldern, som uppgav sig heta Ossian Eriksson men i övrigt icke ville ge några upplysningar om sig själv. Eriksson sade sig känna den Turunen, som skrivit ovannämnda brev, och berättade, att Turunen för honom omtalat, att han suttit i ett ryskt fångläger i den Dig säkerligen välbekanta badorten Kemere utanför Riga, varifrån han hösten 1945 flytt tillsammans med en norsk quislinganhängare Alf Tyngvik. Turunen skulle i Kemere såsom medfånge haft Raoul

Chargé d'Affaires Ekblad,

Caracas.

Wallenberg.

Vi gjorde stora ansträngningar för att uppspåra Turunen, som enligt Eriksson farit till Finland, där han hölle sig dold, men utan framgång. Turunens älskarinna i Helsingfors skulle heta Hämmäläinen. Icke heller lyckades vi komma i förbindelse med Tyngvik, som av E. påstods hålla sig dold i Norge.

Hela historien kan ju vara fritt uppfunnen av denne mystiske Eriksson i syfte att lura till sig pengar av Raoul Wallenbergs moder fru von Dardel (vilket för övrigt lyckades åtminstone till en del), men vi vilja nu inte underlåta någon som helst åtgärd, som kan kasta ljus över Wallenbergs öde. Vi få därför be Dig sätta Dig i förbindelse med den Turunen, som lär finnas i Venezuela, och utröna, om denne är identisk med den Turunen, som figurerar i Erikssons historia.

Eriksson nämnde någon gång, att han i Finland brukade uppträda under namnet Alex Pauno.

Petri

Utdrag:bl

U.N.

KUNGL.UTRIKES

DEPARTEMENTET

Cg/BL

ang. Tits. krigsförluster.

Assarson vidit.

STOCKHOLM <i>den 30/9 1947</i>		
N:o <i>47</i>		/ BIL.
INK. D. N:o		
AVD. <i>P</i>	GR. <i>2</i>	MAL. <i>ben I</i>

Original se P 24 C.

Ärade Broder,

""""""""""

Jag ber att härjämte få översända avskrift av
texten till den ryska noten om Raoul Wallenberg.

Croneborg

Envoyén Danielsson, Novacasa, Locarno.

Exp.30.9.47.

Avskrift.

SOVJETUNIONENS UTRIKESMINISTERIUM

66. 16. 1947
27/8 1947
Moskva den 18 augusti 1947.

Ärade Herr Envoyé,

I samband med att Ni vid samtal med biträdande utrikesministern J.A.Malik den 12 juni innevarande år berörde frågan om Raoul Wallenbergs vistelseort har jag verkställt förfrågningar hos vederbörande myndigheter. Som resultat av noggrann undersökning har fastställts, att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss.

Det är riktigt, att Sovjetunionens utrikesministerium den 14 januari 1945 erhöll ett kort meddelande, grundat på indirekta uppgifter från en av befälhavarna vid en truppstyrka, som deltog i striderna i Budapest, om att Wallenberg skulle ha påträffats på Benzurgatan.

Det var vid den tidpunkten omöjligt att verifiera meddelandet, enär efter detta striderna om staden, vilka voro förbittrade, fortsatte ytterligare ungefär en månad, och den Sovjetiska Armén fick herravälde över staden först den 12 februari 1945.

Senare ha, i syfte att verifiera meddelandet av den 14 januari 1945 angående Wallenberg, noggranna undersökningar och efterforskningar efter Wallenberg verkställt, vilka emellertid icke lett till positiva resultat, och den sovjetiske officer, som lämnat meddelandet om Wallenberg, har icke återfunnits. I lägren för krigsfångar och internerade har Wallenberg icke heller påträffats.

Det var med stöd av ovanstående som medlemmen av Sovjetunionens utrikesministeriums kollegium, K.V. Novikov redan den 30 januari 1947 vid samtal med svenska sändebudet herr Hägglöf förklarade, att vederbörande sovjetiska myndigheter under avsevärd tid sysslat med ärendet Wallenberg, men att deras försök att finna honom icke kröntes med framgång. Härvid framhöll K.V. Novikov, att man naturligtvis icke finge lämna ur sikte, att Wallenberg befann sig inom ett område, där sovjetiska trupper funnos, under en period av häftiga strider i Ungern, då alla slags tillfälligheter kunde inträffa - Wallenberg kunde på eget bevåg avlägsna sig från de sovjetiska truppersnas område, fientliga flyganfall kunde förekomma, Wallenberg kunde omkomma genom fientlig beskjutning osv.

Alla ytterligare åtgärder, som vidtagits efter den 30 januari innevarande år för undersökning av meddelande angående Wallenberg och för efterforskning av honom, ha icke kröntes med framgång. Det återstår endast att förmoda, att Wallenberg under striderna i staden Budapest omkommit eller blivit tillfångatagen av Szalasis anhängare.

I det jag bringar ovanstående till Eder kännedom, ber jag Eder, Herr Envoyé, mottaga försäkringar om min utmärkta högaktning.

u/ A. Vysjinski.

Polek

Överlämnas utan missiv till Utrikes-
departementet från beskickningen i
Warszawa den 7-10. 1947

9

P. J. K. E. L.

Dziennik Bałtycki
Gdynia, le 1.9.1947.

RAOUL WALLENBERG - L'HÉROS DE BUDAPEST.

L'un des personnages les plus héroïques de la dernière guerre est le Suédois Raoul Wallenberg de Stockholm. Il est venu en 1944 à Budapest pour sauver de la mort des milliers de Juifs. Puis comme un héros des vieilles légendes il a disparu d'une manière mystérieuse. Ce chevalier moderne de 32 ans est devenu un personnage légendaire du genre de Lawrence de l'Arabie.

La famille des Wallenbergs, gérant de la fameuse banque Enskilda est aussi connue en Europe du Nord, que la famille de J.P.Morgan en Amérique. Le père de Raoul mourut avant sa naissance. Le grand-père de Raoul fut successivement Ministre de Suède en Turquie et au Japon, s'occupa de l'éducation du garçon. Raoul avait une grande capacité linguistique, il apprit couramment le russe, l'espagnol, l'allemand, le français et l'anglais. Il fit ses études à l'université en France d'où il passa à l'université de Michigan pour y obtenir en 1935 son diplôme d'architecte.

Raoul se rendit de l'Amérique à Capetown et puis à Haïfa, où il prit pour la première fois connaissance de la tragédie juive. Après son retour en 1941 à Stockholm il fut nommé directeur d'une grande firme d'exportation et d'importation, qui était surtout en relations commerciales avec les pays de l'Europe Centrale et Orientale. Il partit plusieurs fois à Budapest et bientôt il connut à fond le pays, ainsi que sa capitale.

Jusqu'en 1944 les 800.000 Juifs hongrois vécurent dans une paix relative. Mais au mois de mars les Allemands prirent l'Hongrie en leur administration et au mois de juin env. 600.000 Juifs furent déportés aux travaux forcés en Allemagne, ou aux crématoriums en Pologne. Le Département de l'Etat Américain s'adressa par voie téléphonique à M. Johnson, pour qu'il s'efforce d'obtenir l'intervention de

la Suède neutre au sujet des Juifs hongrois. Johnson s'adressa à Wallenberg dont il avait entendu parler déjà auparavant. Wallenberg comme diplomate suédois, muni d'argent américain, voudra-t-il partir à Budapest pour sauver la vie aux Juifs condamnés à mort? Johnson le prévenut, que si le gouvernement hongrois ou allemand apprendrait de sa mission rien ne peut le sauver. Si je peux aider si je peux sauver un seul homme, je part immédiatement - répondit Wallenberg.

La mission de Wallenberg fut confidentiellement approuvée par le roi et le gouvernement suédois. Plusieurs jours après sa conversation avec Johnson, Raoul quitta Stockholm. Il prit avec lui une grande somme d'argent, des listes des agents et des fonctionnaires appartenant à la résistance, ainsi que des noms des Scandinaves de Budapest - ennemis du régime hitlérien. À l'une des banques de Stockholm sur un compte secret de Wallenberg, se trouvait déposée la somme de 65.000 dollars, versée par le Conseil Américain des Émigrés et par Comité des Juifs Américains.

Au début de juillet Raoul, nommé nouveau secrétaire de la Légation de Suède, arriva à Budapest. Il constata avec effroi, qu'il a réussi à la Légation de sauver seulement 649 Juifs à base des anciens nommés passeports de protection. Raoul obtint la promesse des fonctionnaires hongrois, qu'ils vont honorer ses passeports et qu'ils lui accorderont leur aide clandestine. Il obtint en outre un délai provisoire de la déportation des Juifs. En travaillant 20 heures par jour Raoul accomplit sa tâche la plus grave - il loua 32 immeubles qu'il munit des insignes de la Légation et qui devaient servir comme refuge aux Juifs en danger.

Un matin le téléphone sonna. On dit à voix basse que des centaines de Juifs sont rassemblées à la gare pour déportation en Pologne. Raoul sans hésiter se rendit là-bas. Les gardiens lui barrèrent la route., mais ils durent reculer ahuris par le flot de ses invectives et de ses menaces en langue allemande. Raoul s'adressa à l'officier en service. Que doit signifier tout cela? Que se passe-t-il? Mon major, ne savez-vous pas, qu'une grande partie de ces Juifs est sous la protection de la Suède?

Les prisonniers condamnés à mort observaient des wagons pour bétail l'arrivée du Suédois au début avec apathie et puis avec un certain espoir. En criant toujours en allemand Raoul exigea que to

les Juifs, porteurs de passeports suédois, descendent des wagons. Quelques dizaines de personnes descendirent. Raoul leur adressa encore une fois la parole: Qui a des passeports et des papiers provisoires en hongrois?..... Les prisonniers avaient compris son idée. Beaucoup de personnes quittèrent le train. Raoul - certain que l'officier allemand ne comprend pas l'hongrois - certifia différents documents, par exemple des reconnaissances d'impôts ou des certificats de vaccination comme papiers provisoires suédois. En insultant sans cesse l'Allemand perplexe il reconduisit le groupe sauvé à l'immeuble de la Légation, destiné à ce but. Les adjoints de Raoul leur procurèrent des vrais passeports de protection.

Ses démarches courageuses attirèrent sur lui l'attention de la gestapo et du parti hitlérien hongrois, nommé la Flèche et la Croix. Le meurtre d'un diplomate neutre était dangereux, mais il était sous l'observation des agents de la gestapo. Ils volèrent son auto, ils fouillèrent son logement en quête de documents secrets. Raoul quitta son logement à la Légation, il déménagea d'un logement à l'autre en organisant un réseau d'espionnage à Budapest. Des attaques contre des magasins lui fournirent des armes et de la munition. Des ambuscades de nuit lui procurèrent des uniformes allemands et hongrois. Les adjoints de Raoul, munis de faux-documents du parti Flèche et Croix, habillés en uniformes volés, sauvaient les Juifs des casernes, des trains et même du quartier de la police.

Raoul créa, avec l'aide des fonctionnaires suisses et du nonce du pape, un ghetto international à Budapest. Il gardait et nourrissait dans les immeubles loués 13.000 Juifs. Comme l'a déclaré l'un des diplomates étrangers: Raoul a accompli des actes, que d'autres diplomates n'ont pas même osé essayer.

En octobre eut lieu la capitulation complète du gouvernement du gen. Horthy et la révolte de la Flèche et Croix après laquelle Szalasi est devenu premier-ministre. Le nouveau premier-ministre abolit tous les passeports de protection. Raoul s'adressa à la femme du Ministre des Affaires Etrangères, à la baronne Kemeny de provenance juive. Au courant de 48 h. elle convainquit les membres de la Flèche et Croix, que l'infraction des lois internationales serait dangereuse. On se décida à rétablir la validité aux passeports suédois de protection.

Par suite des demandes constantes de Hitler de résoudre la question juive Szalasi décida d'envoyer des Juifs à pied en Autriche et de les liquider là-bas. Pendant une nuit des bandes de la Croix et Flèche ont pris de leurs logements des milliers de Juifs qui ne purent se réfugier d'avance au ghetto international de Raoul. Par un pays recouvert de neige passait un flot de condamnés - des enfants nu-pieds, des femmes moitié vivés, des vieillards affamés et exténués.

Tout à coup Wallenberg apparut près de cette colonne des condamnés. Qui a des passeports suédois? Des papiers provisoires en hongrois? Les officiers s'indignaient, mais Raoul était inflexible. Par des longues journées, jusqu'à la frontière autrichienne, le jeune Suédois accompagnait les condamnés. Il revint à Budapest en amenant avec lui 4000 Juifs - sauvés de la mort inévitable.

Budapest a honoré la mémoire de Raoul en donnant son nom à l'une de ses rue. On a érigé un monument de l'héros en lutte contre un dragon orné de l'insigne de la swastika. L'année passée une foule immense s'est rassemblée à l'Académie de Musique de Budapest pour prendre part au service funèbre consacré à sa mémoire.

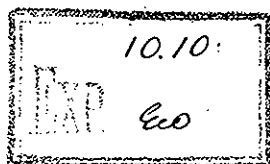
UNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Kabinettssekreteraren.

9.10.47

Överl.f.k. till
Env. Westman, Paris 1045
Env. Günther, Rom 1046
/u/Sven Grafström

U. n.

P. M.

Vid samtal i dag med friherrinnan Toinon von Essen meddelade jag henne, att den hr Coën, som förklarat sig ha upplysningar om Raoul Wallenberg och vars uppgifter om sig själv jag återgav, refererat till henne. Hon förklarade, att hon inte alls kunde erinra sig någon dylik person. Hon ville emellertid gärna vid återkomsten till Rom tala med ambassadören Papee för att se om de tillsammans kunde komma till någon klarhet om vem som åsyftades.

Stockholm den 7 oktober 1947.

H. B. F.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. R. Wallenberg

Stockholm den 8 oktober 1947.

P 2

STOCKHOLM			19
N:o 687	Förtroligt.	BIL.	
INK. D. N:o			
AVD. P	GR. 2	MÅL. Ee I	

*Red. Engström, som berättat historien
i Trechies, har sett att i en prioritet
på publicering om frågan skulle vara
ett resultat.*

U.n.

Broder,

Ett nytt spår efter Raoul Wallenberg har framkommit och ehuru det ter sig skäligen fantastiskt vilja vi likväl icke underlåta att närmare undersöka det.

Under uppehåll i Rom höllade tvenne svenska herrar - Redaktör Engström i Expressen och direktör H.G. Gottschalk i Skandinaviska Aero - på natten den 22 september på en lokal vid namn Variété Florida (Largo Tritone, Via Francesco Crispi). De gjorde där bekantskap med en ungersk dansös, som i programmet figurerade under titeln "Vedette internationale". När hon hörde att herrarna voro svenskar hade hon uttalat förmodan, att de kände Raoul Wallenberg. Engström hade då genmält att denne ju kommit bort. Härpå hade hon svarat, att det var ett misstag tro det och därefter, låt vara i något berusat tillstånd, berättat att hennes f.d. fästman Osochim Saäha, som av svenskarna förmodas vara ungersk, var anställd på sovjetryska beskickningen i Sofia och en av Wallenbergs bästa vänner.

Talet om Wallenberg kan ju tänkas vara blott ett påhittigt trick av damen ifråga för att fångsla svenska kunder, men vi få likväl bedja Dig eller någon annan därtill villig av beskickningens herrar att någon afton bege sig till varietén och vänslas med den sköna "Vedette internationale" för att utforska vad grund det kan finnas för hennes berättelse.

/u/ Petri

8/10
KUD

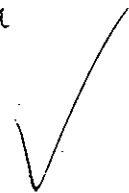
u. Kurier.

Legationsrådet Grönvall,
R o m.

Bellevue. n. n.

Y. L. R. L.
C. n.
22/10-47

Y. L. R. L.
C. n.

P.M.

Tisdagen den 21 oktober publicerades i pressen en kommuniké från de fyra kommittéerade, som utsetts för att studera akterna i Wallenbergssaken. Av kommunikén framgick, att de kommitterade vore av uppfattningen, att Wallenberg intill en tämligen nära tidpunkt varit i livet i ryskt förvar.

Då det var att förutse, att frågor från pressen komme att ställas till utrikesdepartementet med anledning av kommunikéns innehåll, något som ju även blivit fallet, beslöts, att departementets politiska avdelning skulle söka kontakt med någon av de kommitterade. Jag ringde därför på tisdagens förmiddag upp generaldirektör Örne, som förklarade sig villig att på onsdagen göra mig ett besök i ärendet. Då Dagens Nyheter sedan gjorde en förfrågan hos mig, huruvida departementet tagit kontakt med någon av de kommitterade, meddelade jag, att så skett, och ansåg mig också oförhindrad att på förfrågan meddela, att den person i kommittén, som skulle träda i kontakt med mig, vore generaldirektör Örne. Detta publicerades i Dagens Nyheter onsdagen den 22 oktober. På förmiddagen den 22 oktober ringde mig generaldirektör Örne och meddelade, att han icke önskade komma till det avtalade sammanträffandet. Han sade sig ha utgått ifrån att sammanträffandet vore av privat natur, men då det nu offentliggjorts i tidningarna, funne han intet skäl att låta sammanträffandet komma till stånd. Generaldirektören sade, att kommittén för övrigt

vore förhindrad att till departementet utlämna de akter i Wallenbergssaken, som den haft tillfälle att studera, varför det också av detta skäl icke funnes någon anledning att taga kontakt med departementet. Generaldirektören yttrade vidare, att utrikesdepartementet i hela denna fråga handlat uteslutande med prestige för ögonen, och uttalade den meningen att, då det gällde att rädda en person från drunkningsdöden, man inte finge vara rädd för att bli våt om byxorna. I detta sammanhang nämnde generaldirektören, att han av utrikesdepartementets papper iakttagit, hur försiktigt och tveksamt envoyén Söderblom på sin tid handlagt ärendet från Moskva.

Efter ett fåfängt försök från min sida att få ett samtal till stånd - om inte för annat så för att med generaldirektören diskutera frågan om utrikesdepartementets handläggning av Wallenbergsfrågan - avslutades samtalet med mitt beklagande av att generaldirektören icke såge sig i stånd att sammanträffa med mig.

Stockholm den 22 oktober 1947.

Per Engström

Petri/EO

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. R. Wallenberg

U. n.

STOCKHOLM
Stockholm den 22 oktober 1947.

19

N:o

737

BIL.

INK. D. N:o

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

Broder,

I våra diaries finns infört ett handbrev Stackelberg-Grafström av den 11 juli angående Raoul Wallenberg. Tyvärr har det emellertid omedelbart efter registreringen på oförklarligt sätt försvunnit utan att sedermera komma till rätta. Vi skulle därför vara tacksamma erhålla en avskrift.

/u/ Petri

Legationsrådet Grönvall,

R o m.

23/10

luo

LÉGATION DE SUÈDE

Bukarest den 20 oktober 1947.

med tidningsartikes
ang. Raoul Wallenberg.

Nr 144

1 bil. ✓

~~R-18~~

Fi
ku

INK. UTRIKES DEPT.	
D. No	11 144
24 OKT. 1947	
AVD.	2
Reg.	

h
Till

Hans Excellens Herr Statsministern och t.f. Chefen för
Kungl. Utrikesdepartementet.

Härmed får jag vördsamt översända en fransk över-
sättning av en artikel rörande Raoul Wallenberg som stått
att läsa i den judiska tidningen "RENAȘTEREA NOASTRA" för
den 27 sistlidne september.

Raoul Wallenberg

Traduit du journal roumain "RENAȘTEREA NOASTRĂ" ("Notre Renaissance") No 152, du 27 Septembre 1947.

" VOUDRAIS-TU SAUVER LES JUIFS DE LA MORT? "

Un Diplomate Suédois a sauvé des griffes nazistes des dizaines de milliers de Juifs, mais n'a pas pu se sauver lui-même.

Un épisode émouvant de l'existence du ghetto international de Budapest.

Les années de guerre et des cruelles et insupportables persécutions des Juifs dans les pays occupés par les Allemands ont donné l'occasion à certains hommes qui, au risque de leur vie, ont entrepris une grande action de sauvetage des opprimés et des persécutés, de se distinguer par leur courage.

C'est vrai que l'apparition de pareils hommes a été rare, mais c'est justement à cause de cela que la beauté de leur caractère nous paraît, aujourd'hui, encore plus lumineuse.

Parmi ceux, dont la splendide activité mérite d'être connue, se trouve un jeune Suédois - Raoul Wallenberg - auquel nous parlerons brièvement dans les lignes qui suivent.

Raoul Wallenberg, originaire de Stockholm, diplômé de l'Université de Michigan, a apparu en 1944 à Budapest, - à l'époque où la Hongrie se trouvait en plein effondrement - et est parvenu à sauver des griffes de la mort des dizaines de milliers de Juifs.

Les armes de Wallenberg - si on peut appeler armes les méthodes qu'il a employées - ont été peu nombreuses, mais, évidemment, vraiment formidables.

Cet arsenal se réduisait, on peut le dire, à une diplomatie fantastique, mais ingénieuse, à un sang froid étonnant, à un moral élevé, qui ont tout simplement hébété les nazistes, et, ce qui était le plus important, c'est qu'il avait un grand nombre de passeports suédois...

Aux yeux du monde il passait pour secrétaire de la légation suédoise, mais, de fait, ce jeune homme de 22 ans était investi d'une mission secrète, approuvée par le Roi de Suède lui-même - et, de cette manière, il a acquis quelque chose de la personnalité légendaire du Colonel Lawrence.

EN CONTACT AVEC LES RÉALISATIONS DE LA PALESTINE

Raoul Wallenberg est le descendant d'une ancienne famille suédoise très connue. Étant orphelin de père, c'est son grand-

qui s'occupa de son éducation, père, ancien ministre de Suède en Turquie et au Japon. Entre autres langues, Raoul connaissait parfaitement l'allemand, le français, le russe, l'espagnol et l'anglais.

Après qu'il avait suivi pendant quelque temps les cours à une Université en France, le jeune Wallenberg s'est inscrit à l'Ecole d'Architecture de l'Université de Michigan, qu'il a terminée en 1935.

Des Etats-Unis, le jeune Wallenberg est premièrement parti pour le sud de l'Afrique, et de là, il est allé à Haïffa - où il a travaillé dans une banque - et où il a pu se rendre compte des formidables réalisations juives, et où il a compris, d'autre part, quelle est - dans le monde - la vraie situation du peuple juif.

En 1941 le jeune Wallenberg a atteint la situation de directeur d'une grande entreprise d'exportation et d'importation de Stockholm, dont les relations d'affaires étaient dirigées vers l'Europe centrale.

Il entreprit, à cette occasion, ~~de~~ souvent des voyages à Budapest, parvenant, de cette manière, à bien connaître la ville et ses environs.

UNE CONVERSATION DECISIVE.

Ce que l'année 1944 a signifié pour les Juifs de Hongrie n'est plus un mystère pour personne.

En Juin de cette année 1944, lorsque le pays était sous la complète domination des nazistes, une grande partie des 800.000 Juifs de Hongrie a été obligée de travailler très durement dans les usines de guerre allemandes, tandis qu'une autre partie a dû prendre le chemin qui menait aux camps de concentration et aux fours à crématoires de Pologne.

A ce moment là un télégramme du Département d'Etat de Washington fut envoyé à H. Herschel Johnson, Ministre d'Amérique à Stockholm, par lequel on lui donnait des instructions d'obtenir l'intervention de la Suède neutre en faveur des Juifs de Hongrie.

Le diplomate américain avait entendu parler de Wallenberg. Ces deux messieurs se rencontrèrent dans un bureau, dont les portes étaient, évidemment, capitonnées et, après un échange de phrases aimables, Herschel Johnson dit au jeune Suédois:

- "Veudrais-tu pas partir pour Budapest pour sauver la vie des Juifs?"

- Cela ne me déplairait pas de travailler dans cette direction.

- "Evidemment tu aurais besoin d'argent, mais ne te fais pas de soucis. Ceci est notre affaire... Et puis tu partirais en qualité de diplomate suédois."

Le visage sérieux et décidé du jeune homme trahissait un sincère enthousiasme.

Le Ministre des Etats-Unis continua, pour l'en prévenir: "Il faut que tu saches que si les Allemands ou l'officialité magyare, qui est au service des nazistes, apprenaient quelle est ta mission, rien ne pourrait te sauver."

Calme, Raoul Wallenberg répondit: "Si je pouvais sauver ne fut-ce qu'un seul homme, encore je partais avec plaisir."

LES VALISES DIPLOMATIQUES.

Quelques jours plus tard Wallenberg quittait Stockholm. Ayant l'approbation du Roi Gustave et l'assentiment du gouvernement suédois il partit pour Budapest comme secrétaire de la légation de Suède dans la Capitale de la Hongrie. Dans les valises diplomatiques il emportait plusieurs listes, avec les noms de ceux avec lesquels il devait se mettre en contact, pour mener à bonne fin sa mission difficile, - ainsi qu'un nombre important de passeports en blanc.

C'était en Juillet 1944. Jusqu'à ce moment, la légation de Suède ne parvint à sauver que 649 Juifs en leur délivrant des "passeports de protection".

Travaillant 20 heures par jour, Raoul Wallenberg réussit à capter, par des moyens diplomatiques et par des pressions matérielles, de "nombreuses bienveillances" de la part des officialités magyares de ce temps là. Il loua à Budapest un nombre de 32 bâtisses marquées des armoiries du royaume suédois, - dans lesquelles des milliers de Juifs persécutés devaient être hébergés.

Un aspect de sa multiple activité ne manque pas d'intérêt et nous le mentionnons en résumé.

Un jour Wallenberg fut informé que dans l'une des gares de Budapest se trouvait un train spécial, prêt à partir, dans lequel 800 Juifs devaient être transportés en Pologne. Il s'est rendu à la gare et, défiant l'autorité du capitaine allemand, il donna l'ordre à ces malheureux, embarqués dans les wagons:

"Tous ceux qui ont des passeports suédois doivent immédiatement descendre du train".

Plusieurs dizaines de Juifs terrorisés, aux visages empreints de la peur animale, descendirent du train, ne sachant pas ce qui les attendait.

Le jeune homme impressionnait tout le monde par sa voix de stentor, ainsi que par son regard pénétrant.

"Que ceux qui ont des légitimations suédoises provisoires, rédigées en langue magyare, descendent eux aussi" ordonna-t-il.

Cette fois plusieurs centaines de Juifs descendirent du train, comprenant le truc employé par le courageux Raoul Wallenberg. Ce dernier était convaincu que l'officier allemand ne connaissait

pas la langue magyare, ce qui, en effet, était le cas^{et}, les Juifs purent lui présenter de "vrais actes de protection suédois": des quittances de paiement d'impôts, des actes de naissance, de actes certifiant qu'ils étaient vaccinés, - et d'autres papiers de ce genre...

UN GHETTO INTERNATIONAL

Certes que l'activité du jeune Suédois faisait beaucoup de tort aux nazistes-occupants, ainsi qu'au parti dirigeant magyar: "Les Croix avec flèches". Il était, néanmoins, difficile de tuer un diplomate neutre. Il a été plus facile de lui voler son auto, de faire des perquisitions dans son appartement pendant qu'il en était absent, on lui tendit tous les pièges, mais sans aucun résultat. Wallenberg continuait sa mission sans se gêner.

Il a organisé un vrai réseau d'agents et d'espions pour être en rapports permanents avec les batisses qui se trouvaient sous le patronage de son pays et dans lesquelles les Juifs se trouvaient à l'abri.

Secondé par les représentants de la diplomatie de la Suisse et du Nonce du Pape, Wallenberg organisa un ghetto international dans lequel 13.000 Juifs ont trouvé un refuge.

LES JUIFS SAUVÉS DE LA MORT

En Octobre 1944, lorsque l'Amiral Horthy a capitulé, sans conditions, devant les troupes soviétiques, le parti "Les Croix avec flèches" s'est mis à la tête de la révolte contre la capitulation, et le nouveau Premier Ministre Szalasi a annulé tous les passeports de protection. Raoul Wallenberg intervint alors auprès de la Baronne Kemenu, épouse du nouveau Ministre des Affaires Etrangères, Juive elle-même, qui parvint à convaincre le nouveau gouvernement que l'application d'une pareille mesure pourrait donner des suites graves d'ordre international.

EN PLEIN HIVER .

Le gouvernement Salasi a été forcé par Hitler de résoudre le problème juif. Les dirigeants du cabinet magyar ne tardèrent pas à trouver une solution: "que tous les Juifs soient envoyés à pied en Autriche".

Le parti "Les Croix avec flèches" envoya des hommes dans les ghettos magyars, d'où ceux-ci prirent de force des milliers de Juifs qui n'avaient pas encore d'actes de protection étrangers. Des enfants, pieds-nus, des hommes et des femmes en haillons furent conduits, en plein hiver, à coups de fouet et sous la menace de pistolets à travers la steppe magyare.

Soudain apparut Wallenberg, qui, guidé par son courage ex-

ceptionnel et par son audace fantastique, a arrêté la colonne en marche vers la mort.

"Les Juifs qui ont des passeports suédois et ceux qui ont des passeports de protection provisoires en langue magyare ou allemande, -ordonna-t-il- doivent sortir des rangs".

Passant outre les protestations des officiers hongrois, les forçant parfois, par sa prestance, après des journées entières de lutttes et de privations, Wallenberg est parvenu à retourner à Budapest avec 400 Juifs sauvés des griffes de la mort.

LA REVOCATION D'UN ORDRE.

A un moment donné, le gouvernement magyar a exigé qu'on effectue un recensement des plus de 10:000 Juifs qui habitaient, -sous la protection du gouvernement de Stockholm - dans les 32 bâtisses sus-mentionnées. Wallenberg a offert un passeport suédois au fonctionnaire chargé de remplir l'ordre qu'on lui avait donné, - et, la question a été enterrée.

Une semaine avant de quitter Budapest, le général allemand Schmidhuber donna l'ordre de faire sauter le ghetto en l'air. Or, cet ordre a été révoqué grâce à l'intervention de Wallenberg qui a eu l'audace de menacer le général naziste en lui disant, qu'avec le soutien des troupes victorieuses, il parviendra à le trouver ou qu'il ne se cache, et qu'il le fera pendre.

--ooOoo--

Nous n'avons relaté ici que quelques épisodes de la vie, et de l'activité, vraiment extraordinaire, du jeune Wallenberg.

Mais il faut que nous ajoutions encore un détail: ce jeune homme qui a sauvé la vie à des dizaines de milliers de Juifs, n'a pas pu sauver la sienne. Les derniers jours de l'occupation il a disparu, et, depuis lors, et jusqu'à aujourd'hui, personne n'est parvenu à retrouver ses traces.

Raoul Wallenberg garde l'auréole d'un vrai héros moderne, une figure qui se situe dans les contours des légendes.

Reportage de AVIGDOR BEN ISHUDA

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

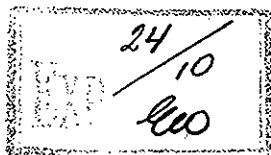
ang. Raoul Wallenberg

STOCKHOLM		19
Stockholm den 24 oktober 1947.		
N:o 387.		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Till Redaktionen av Ny Tid, Göteborg.

I Eder artikel den 23 oktober under rubriken "Hemvändande fånge träffar Wallenberg" omnämnes en utsaga av en kvinnlig svensk medborgare, som i ett gran-land hört talas om Raoul Wallenberg. Utrikesdepartementet skulle gärna vilja sätta sig i förbindelse med kvinnan ifråga och jag vore för den skull tacksam genom Eder förmedling få erfara hennes namn och adress.

/u/ Sven Grafström

KUNGL. UTRIKES

DEPARTEMENTET Petri/AA

ang. R. Wallenberg.

Avdelningschefen

U.n.

STOCKHOLM

19

Stockholm den 25 oktober 1947.

P 2. N:o 954

BIL

INK. D. N:o

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

Eu I

Broder,

Fru von Dardel har bett att få tillbaka sitt brev till Stalin, omnämnt i Sohlmans handbrev till Assarsson den 19 augusti. Det blev ju av vissa skäl aldrig överlämnat, så jag förmodar, att det kvarligger på beskickningen.

R. Bagge.

t.f. Chargé d'Affaires Pripp,

Moskva.

Wallenberg
NY TID
REDAKTIONSSSEKRETERAREN

skr. tid 10/11

INK. UTRIKES DEP.T

Dnr 26/ 1/675

28 OKT. 1947

AVD

GR

MIN

P 1947

Sw

Göteborg den 26 oktober 1947

RD
Chefen för utrikesdepartementets politiska
avdelning,
Stockholm.

Herr Utrikesråd.

Med anledning av utrikesdepartements brev rörande artikeln i Ny Tid under rubriken "Hemvändande fånge träffar Wallenberg" har jag i dag pr telefon varit i förbindelse med tidningens sagesman, en dam i 55-årsåldern av finsk härkomst, men sedan länge gift i Sverige och bosatt i Göteborg. Hon uttalade därvid sin redobogenhet att till vederbörande organ och institutioner i Sverige lämna alla uppgifter om sina iakttagelser, men önskade ännu ett personligt sammanträffande med

mig innan hon definitivt gav sin tillåtelse att hennes namn lämnades till UD. Ett sådant sammanträffande kommer också att ske en av de närmaste dagarna. Mitt intryck är att damens tvekan härrör ur en föreställning att obehag i någon form kunde följa för hennes anhöriga i Finland därest hennes namn blev känt. Jag har emellertid redan nu försäkrat henne att svenska myndigheter som eventuellt tar upp hennes uppslag icke kommer att röja hennes namn.

Jag anser mig under alla förhållanden oförhindrad meddela, att den i artikeln nämnda resan företogs i slutet av juni månad, möjligen i början av juli, med fartyget Teisko mellan Teisko och Tammerfors på sjön Näsijärvi.

Högaktningsfullt

Harald Janson

Harald Janson.

LEGATION DE SUÈDE

Lidafare P 2 E u¹ inf. d. anst.

Rom den 24 oktober 1947.

Fortroligt.

*Tidigare i
genomgått*

Utlämnat

629

30/10 1947

P 2 E u¹

till P. 17. 11

Broder,

Uppdraget i Ditt handbrev den 8 dennes - att inleda förbindelse med en ungersk "vedetta internazionale" på Varieté Florida - kan väl ännu ej anses helt fullgjort men jag vill dock med denna kurir avge följande rapport:

Då Ditt brev icke ger andra närmare kännetecken på damen i fråga än det att hon har en fästman i Sofia, är det icke någon lätt uppgift att uppspåra henne, särskilt som Roms varieté synas vara rikligen försedda med ungerska dansöser, vilka där uppträda på kortare eller längre engagement och sedan draga vidare till andra varietéer. (Kommer ej de två svenska kavaljererna ens ihåg förnamnet på flickan?) På Florida tycks den namnlösa sköna i varje fall ej längre vara kvar. Någon finkamning av Roms nattlokaler har jag emellertid icke hunnit med - här finnes ju även en del att syssla med på dagarna.

Emellertid har jag tillsammans med Fritz von Rosen, som välvilligt medverkat vid undersökningarna, på Florida hittat en annan ungersk dansös, som är från Budapest och som - skämt åsido visar ett mycket livligt intresse för Wallenberg, vars fall hon säger sig väl känna till. Hon berättar sålunda i hänfödda ordalag om Wallenbergs storartade arbete, om hur befolkningen i Budapest alltjämt hyllar hans minne genom att ständigt lägga friska blommor på hans "Denkmal", som nu rests "auf dem Hauptplatz" i Budapest etc. etc.

Damen i fråga heter Maria Hayn och kom till Rom för någon vecka sedan efter att i sommar ha uppträtt i Genève. Hon har, som sagt, ingen fästman i Sofia men väl en god vän - utan

Förste Sekreteraren Petri, Utrikesdepartementet.

citationstecken, flickan är nämligen för sin profession av den hyggliga sorten - i inrikesministeriet i Budapest. Hans namn är D:r Aladar Göllner, och han skall sedan flera år vara chef för "Dolmetscherabteilung" men har också med pass och dylikt att göra. Han uppges väl känna till fallet Wallenberg. Hon har nu tillskrivit honom och ställt en del frågor. Kanske höra vi av henne om hon får svar, annars kanske Arfvedson kan förhöra mannen.

Om Wallenbergs försvinnande har Maria Hayn en skildring, som, såvitt jag förstår, dock endast bygger på andrahandsuppgifter. Jag återger emellertid här hennes version, för den händelse den kan vara till någon nytta.

När striderna upphört i Ungern och ryssarna ockuperat landet, ville eller kunde Wallenberg icke längre fortsätta med sin verksamhet. Han ville därför uppsöka den nya regeringen i Debreczen. Han hade fått tag i en bil för att resa dit. Då de ryska soldaterna när som helst kunde stoppa honom och ta bilen, bad han att få med sig en högre rysk officer som eskort. Han fick då med sig en rysk överste, med vilken han gav sig i väg till Debreczen. Man (svenskarna?) underrättade Debreczen per telefon, att Wallenberg skulle komma. Han kom dock aldrig fram och när man i Budapest fick meddelande från Debreczen härom började man söka efter honom, bland annat med polishundar. Detta, att Wallenberg försvunnit efter avresan från Budapest till Debreczen var det sista man visste om honom. Själv kände Maria Hayn ingen som hade sett Wallenberg den sista tiden men D:r Göllner visste nog mer om saken. Hon trodde, att bland annat en journalist i Budapest hade sett honom den sista dagen.

Vad man i Budapest trodde om Wallenbergs öde var nog närmast, att han "wurde nach Russland verschleppt". Att han skulle ha omkommit under strider eller på annat sätt i Budapest, trodde man icke, dels därför att striderna då voro slut och dels därför, att, om han exempelvis skjutits på vägen, så borde man dock ha hittat något spår ("Man hat doch nicht einmal einen Knopf oder einige Haare von ihm gefunden").

Di. Lingner
Vagförmån

P. S. Går kostnaderna för transporten på åkarens eller representantens

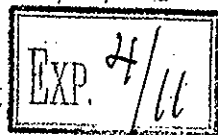
Rom den 24 oktober 1947.

Förtroligt.

Sthlm 4.11.47. Pi/BN.
 Överl. t. t.f. Ch. d'aff.
 Kollberg, Budapest, f. förtr. k.
 /u. / Grafström.

629
 30/10 47
 P 2 Lu I

Broder

B. 7.

Uppdraget i Ditt handbrev den 8 dennes - att inleda förbindelse med en ungersk "vedetta internazionale" på Varieté Florida - kan väl ännu ej anses helt fullgjort men jag vill dock med denna kurir avge följande rapport:

Då Ditt brev icke ger andra närmare kännetecken på damen i fråga än det att hon har en fästman i Sofia, är det icke någon lätt uppgift att uppspåra henne, särskilt som Roms varietéer synas vara rikligen försedda med ungerska dansöser, vilka där uppträda på kortare eller längre engagement och sedan draga vidare till andra varietéer. (Kommer ej de två svenska kavaljererna ens ihåg förnamnet på flickan?) På Florida tycks den namnlösa sköna i varje fall ej längre vara kvar. Någon finkamning av Roms nattlokaler har jag emellertid icke hunnit med - här finnes ju även en del att syssla med på dagarna.

Emellertid har jag tillsammans med Fritz von Rosen, som välvilligt medverkat vid undersökningarna, på Florida hittat en annan ungersk dansös, som är från Budapest och som - skämt åsido - visar ett mycket livligt intresse för Wallenberg, vars fall hon säger sig väl känna till. Hon berättar sålunda i hänfödda ordalag om Wallenbergs storartade arbete, om hur befolkningen i Budapest alltjämt hyllar hans minne genom att ständigt lägga friska blommor på hans "Denkmal", som nu rests "auf dem Hauptplatz" i Budapest etc. etc.

Damen i fråga heter Maria Hayn och kom till Rom för någon vecka sedan efter att i sommar ha uppträtt i Genève. Hon har, som sagt, ingen fästman i Sofia men väl en god vän - utan citationstecken, flickan är nämligen för sin profession av den hyggliga sorten - i inrikesministeriet i Budapest. Hans namn är Dr Aladar Göllner och han skall sedan flera år vara chef för "Dolmetscherabteilung" men har också med pass och dylikt att göra. Han uppges väl känna till fallet Wallenberg. Hon har nu tillskrivit honom och ställt en del frågor. Kanske höra vi av henne om hon får svar, annars kanske Arfvedson kan förhöra mammen.

Om Wallenbergs försvinnande har Maria Hayn en skildring, som, såvitt jag förstår, dock endast bygger på andrahandsuppgifter. Jag återger emellertid här hennes version, för den händelse den kan vara till någon nytta.

När striderna upphört i Ungern och ryssarna ockuperat landet, ville eller kunde Wallenberg icke längre fortsätta med sin verksamhet. Han ville därför uppsöka den nya regeringen i Debreczen. Han hade fått tag i en bil för att resa dit. Då de ryska soldaterna när

som helst kunde stoppa honom och ta bilen, bad han att få med sig en högre rysk officer som eskort. Han fick då med sig en rysk överste, med vilken han gav sig i väg till Debreczen. Man (svenskarna?) underrättade Debreczen per telefon, att Wallenberg skulle komma. Han kom dock aldrig fram och när man i Budapest fick meddelande från Debreczen härom började man söka efter honom, bland annat med polishundar. Detta, att Wallenberg försvunnit efter avresan från Budapest till Debreczen var det sista man visste om honom. Själv kände Maria Hayn ingen som hade sett Wallenberg den sista tiden men Dr Göllner visste nog mer om saken. Hon trodde, att bland annat en journalist i Budapest hade sett honom den sista dagen.

Vad man i Budapest trodde om Wallenbergs öde var nog närmast, att han "wurde nach Russland verschleppt". Att han skulle ha omkommit under strider eller på annat sätt i Budapest, trodde man icke, dels därför att striderna då voro slut och dels därför, att, om han exempelvis skjutits på vägen, så borde man dock ha hittat något spår ("Man hat doch nicht einmal einen Knopf oder einige Haare von ihm gefunden").

/undert./ Tage Grönwall

LÉGATION DE SUÈDE

Kapt. Fagraeus
5/11

Rom den 28 oktober 1947.

642 1 bil.

30/10

47

Reg.

P 2 Su 7

Herr Sekreterare,

P 91 G

Enär enligt tel. 230 U. 27.10.47
legationsrådet Grönwalls handbrev till
Eder den 24 oktober 1947 angående efter-
forskning av Raoul Wallenberg ej synes ha
kommit utrikesdepartementet tillhanda,
vore jag tacksam få bekräftelse, att så
är förhållandet.

./.

Avskrift av skrivelsen bifogas.

Fagraeus

Förste Sekreteraren Petri,
Utrikesdepartementet.

Petri/EO

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Raoul Wallenberg

U.n.

STOCKHOLM 31 oktober 1947		
N:o 1251		BIL
INK. D. N:o hbr Stackelberg, Ro -Grafström 11/7		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

t.f. Chargé d'Affaires Mallin,
Wien

Överlämnas för förtrolig känne-
dom till ...
/u/Sven Grafström

31/10

hcs

i handboken

Petri/BN.
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

P2 Kuc Cui

3/10-47

B. M.

Ett sammanträde i Raoul Wallenberg-frågan ägde rum i dag hos statsministern, med deltagande av utrikesministern, utrikesrådet Grafström och mig å ena sidan och generaldirektör Örne, fru Bellander, advokaten Schartau och ingenjör Guy von Dardel å andra. Statsministern underströk, att givetvis intet av vad som vid sammanträdet förekom finge meddelas pressen.

Generaldirektör Örne framhöll bl.a. att den kommitté, som granskat materialet i Wallenberg-frågan, fått intrycket att "U.D.-funktionärer icke visat det stora och glödande intresse som saken förtjänar". Han ville vidare "icke underlåta att uttala sin förvåning över att det var så otätt i palatset där uppe", "saker och ting sippra ut".

Hr Örne hemställde att U.D. tillsvidare skulle intaga en avvaktande hållning, så att den allmänna opinionen, som avsåg mobiliseras genom kvinnoförbundens möten, skulle få tillfälle verka. Sedan finge det bero på omständigheterna, huruvida någon ny officiell framställning skulle göras.

Fru Bellander och herrar Örne, Schartau och von Dardel vidhöll sin vägran att samarbeta med U.D. för studium av det

material, som på ena eller andra sättet kommit fram, och för uppklä-
rande av de missförstånd som uppenbarligen förefinnas. De
vidhöll att bästa sättet att erhålla upplysningar om Wallen-
berg och att åstadkomma hans frigivande ur rysk fångenskap var
genom ordnande av opinionsmöten i Sverige.

Sammanträdet pågick i halvvannan timme.

Stockholm den 3 november 1947.

Petri/SW.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Raogl Wallenberg.

U.n.

STOCKHOLM
Stockholm den 5 november 1947. 19

N:o 776		BIL.
INK. D. N:o hbr. 642 Fagraeus - Petri		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eur <i>I</i>

Herr Kapten,

Åberopande Edert handbrev den 28 oktober 1947 ber jag härmed få bekräfta, att originalet till Grönwalls handbrev till mig den 24 oktober 1947 angående efterforskningar av Wallenberg aldrig kommit utrikesdepartementet tillhanda.

Petri

EXP. *SW*
6/11

Herr Kaptenen Fagraeus,
R o m.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTETSträngt förtroligt. ✓

6/11 47

Excellensen } informerade
Kab. sek. } P. M.

Legationsrådet Kronvall, Warszawa, har i dag vid besök i departementet berättat följande.

Den 22 oktober hade en i Poznan sedan många år bosatt svensk medborgare Pettersson - Hörving uppsökts av en ukrainare som sade sig tillhöra en ukrainsk friskara i södra Polen. Hans avsikt med besöket var att lämna underrättelser om Raoul Wallenberg. I det syftet hade han dagen innan, sade han, begivit sig till Warszawa för att taga kontakt med beskickningen men funnit denna alltför strängt bevakad, varför han rest till Poznan i hopp att finna en svensk konsul där.

Ukrainaren reste åtföljd av Pettersson-Hörving den 23 oktober till Warszawa och uppsökte där beskickningen. Kronvall hade talat med ukrainaren, som var en ung man, egentligen radio-tekniker till yrket, och rysshatare. Han hade berättat att hans grupp höll Wallenberg i skogarna men var villiga utlämna honom till beskickningen mot löfte om svensk inresevisering, för vidareresa till U.S.A., för sagesmannen själv och hövdingen för bandet. Wallenberg skulle jämte några kamrater efter en tåg-kollision nyligen ha lyckats fly från ett ryskt fångtåg och av

ukrainarens grupp påträffats vandrande i skogarna. Det vore ingen tvekan om identiteten, då sagesmannen varit i Budapest under kriget och där samarbetat med Wallenberg. Ukrainaren hade tillagt att Wallenberg hade skottskador från flyktförsöket;—varför han bett om penicillin och kirurgiska instrument.

För att taga kontakt med Wallenberg avreste samma dag, den 23, ukrainaren och Pettersson-Hörving i sällskap med Europa-hjälpens chef Ehrensträhle från Warszawa till ett av Europa-hjälpens barnhem i närheten av Przemyśl. Ukrainaren kunde emellertid icke framskaffa Wallenberg, som han sade befinna sig ungefär halvvägs mellan Przemyśl och Tarnau. Ehrensträhle begärde att bli förd till Wallenberg och då detta ej lyckades hade han meddelat ukrainaren att han måste resa tillbaka till Warszawa. Ukrainaren hade då medgivit att hans tidigare berättelse icke varit fullt riktig. Det var sålunda inte hans egen grupp som höll Wallenberg utan en grupp ur den underjordiska polska rörelsen "A K". Denna ville nu utnyttja Wallenberg för sina egna syften och det vore omöjligt att ens få något skriftligt meddelande från Wallenberg. AK hade enligt ukrainaren för avsikt att taga kontakt med Wallenbergs amerikanska vänner för att på den vägen få mer till fortsatt verksamhet. — Ukrainaren hade också vid detta tillfälle sagt att tågsammanstötningen, som föregått flykten, ägt rum redan för 2 - 3 månader sedan.

Ehrensträhle hade vid samtal med övriga medlemmar av ukrainarens grupp hört att en AK-grupp i närheten skulle ha en fånge.

Ehrensträhle hade överlämnat instrumenten och penicillinet, som ukrainaren begärt. Denne hade sagt, att Wallenberg nu var bättre.

Ukrainaren hade överraskande nog avslöjat sig tala fullt hjälplig

svenska. Han sade sig ha vistats i Sverige en tid såsom flykting.

För att komma i kontakt med AK-gruppen hade Ehrenstråhle tagit kontakt med en f.d. polsk överste, som vunnit stort rykte för sin underjordiska verksamhet under kriget. Denne hade nu förklädd till gårdfarihandlande begivit sig till skogstrakterna ifråga.

Stockholm den 6 november 1947.

Fi

LÉGATION DE SUÈDE

Fru von Dardels värfjär till Stalin av R. Wallenberg

Moskva den 3 november 1947.

1 bil. ✓

Fru von Dardel

11/11

1066

Ink.	10/11	47
Avd.	Gr	
Reg. P	2	Bu

GA
Broder,

Med anledning av Ditt handbrev den 25 nästlidne oktober ber jag få översända fru Maj von Dardels brev till Stalin.

*Sin tillgång
Walter Nipp*

Herr Byråchefen R. B a g g e ,

S t o c k h o l m .

Petri/EO

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Raoul Wallenberg

STOCKHOLM 10/11 19 47

N:o ⁶¹⁰ Stockholm den 10 november 1947. BIL.

INK. D. N:o 261/1675

AVD.

P

GR.

2

MÅL.

Eu^I

Till Herr Redaktionssekreteraren Harald Janson, Göteborg.

I anledning av Edert kortbrev den 26 oktober rörande ett spår efter Raoul Wallenberg vill jag blott härmed bekräfta att damen ifråga givetvis kan vara förvissad om den mest fullständiga diskretion från utrikesdepartementets sida. Det finnes ingen som helst risk för obehag varken för henne själv eller för hennes anhöriga i Finland.

/s/ Grafström

11/11
400

92 Runt Cu
11/11-47 ✓

Pi
aa

9

P.M.

Herr Peter Telcs har ^{på minifihäjon} vid telefonsamtal idag bekräftat att han under sin tjänstgöring på utrikesdepartementets radio-byrå hört en rysk utsändning på ungerska, vari meddelades att en Tass-korrespondent hade haft en intervju med Långlet i Bu-
och att det (samband) därmed saft att Wallenberg dödade.
dapest. Såvitt Telcs nu kan erinra sig framställdes saken så, som om Wallenberg skulle ha mördats av ungrare. Det avlyssnade meddelandet hade antagligen utsänts någon gång under april 1945.

Avlyssningen skedde på kvällen och Telcs ringde omedelbart upp pressbyråns vakthavande, som möjligen kan ha varit Stolpe. Denne hade då svarat att meddelandet inte kunde vara riktigt, då man trodde sig veta att Wallenberg var vid livet.

Telcs uppger att en rapport skrevs ut över denna avlyssning.

Stockholm den 11 november 1947.

Hugo Vänfest

Jfr Radioreportern 8/3 45 (Ra En 906), vilken tar upp
även omnämnda intervju.

Petri/BN.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Fru von Dardels vädjan till
Stalin om R. Wallenberg.

STOCKHOLM

19

Stockholm den 11 november 1947.

N:o 2061.

1 bil.

BIL.

INK. D. N:o hbr 100 Pripp -
R. Bagge.

AVD.

GR.

MÅL.

P

2

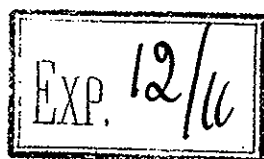
Eu^I

Bästa Fru von Dardel,

På uppdrag av kabinettssekreteraren ber jag härmed få
översända Fru von Dardels brev till Stalin.

/undert./ Petri.

Fru Maj von Dardel, Stockholm, (Sveavägen 88.)

V3 Rev I

26

IN. UTRIKES DEPT.		
D. N:o 261/1862		
13 NOV. 1947		
AVD.	GR.	MÅL
P	2	Rev I

aa Göteborg den 12 november 1947

Chefen för utrikesdepartementets politiska avdelning,
Stockholm.

Herr Utrikesråd.

I anslutning till mitt brev av den 26 oktober rörande ett uppslag i Raoul-Wallenberg-affären och till svar på UD:s brev av den 10 november önskar jag meddela följande:

Vid en förnyad hänvändelse till Ny Tids sagesman, en dam av finsk härkomst, numera b satt i Göteborg - hennes namn är fru Sandell - yppade hon alltså tvetsamhet till förslaget att delge UD hennes namn. Jag föreslog henne då ett personligt sammanträffande med en av medlemmarna i Wallenbergkommittén, författarinnan Mia Leche-Löfgren, Göteborg, mot vilket fru Sandell inte hade något att invända. Genom min förmedling ordnades också för några dagar sedan ett sådant sammanträffande. Enligt vad jag senare erfarit av fru Leche-Löfgren erhöi hon vid tillfället alla upplysningar av fru Sandell. Dessa upplysningar har fru Leche-Löfgren vidarebefordrat till fru Maj von Dardel.

Högaktningsfullt

Utrikesrådet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

P2 Rev I
C4

13/11-47

M

G aa

P.M.

Jag uppsöktes idag av en Frau Birow(?), som sade sig vara representant för ungraren Levay, som nu hölle på att lägga sista hand vid sin bok om Raoul Wallenberg. Hon ville veta, vem det var som gjort Wallenberg till legationssekreterare, vartill jag svarade med hänvisning till att Günther då var utrikesminister.

Frau Birow uttryckte sitt livliga beklagande av att UD skulle vara utsatt för så ohemula och ofta upprepade pressangrepp i Wallenbergsfrågan från kretsen kring Philipp - ett förhållande som även tryckte minister Böhm, försäkrade hon. Hon undrade därför, om UD inte ville vara Levay behjälplig^{z. ek.} genom att skaffa honor en svensk förläggare, ~~t. ex.~~; Bonniers, som ursprungligen lovat förlägga boken, hade nämligen nu dragit sig tillbaka. Jag svarade, att vi kände oss tämligen immuna mot pressangreppen i fråga och att vi följaktligen icke ansågo oss ha något behov av att bidra till att Levays bok, förutom på ungerska, utgavs även på svenska.

Stockholm den 13 november 1947.

T

STATENS UTLÄNNINGSKOMMISSION

Birger Jarls torg 5

Postadr.: Box 2068, Stockholm 2

Tjänstemännens mottagn.-tid kl. 10-13

„ tel.-tid „ 14-16

Telefon: 23 31 20 (växel)

Med bud.

P 2 8 I

C.

Stockholm den 25 november 1947.

J.

Kungl. Utrikesdepartementet,

Sekreterare L. Petri,

S t o c k h o l m.

170
Öars återställt med
huv Petri - Hansen
16/12
an

INK. UTRIKES DEP:T		
D. N:o 253 3306		
25.11.19 DEC. 1947		
AVD. P	GR 2	MÅL Eu ²

Statens utlänningskommission får härmed under hän-
visning till dagens telefonsamtal som lån översända bilagda
centraldossier rörande polske medborgaren Jakim (Jakub)
Pikulik, född den 22.3.23.

På tjänstens vägnar:

T.E. Rosqvist
(T.E. Rosqvist)

29

att något verkligt ligger under hans uppdykande.

Jag har själv inte kunnat fortsätta undersökningarna men ansett mig genom andra tillförlitliga kanaler böra göra detta. De pågår för närvarande och resultatet kan väntas inom en vecka. Skulle det visa sig helt negativt må hela uppslaget avskrivas som antingen en diversionsmanöver avsedd för den upprörda opinionen i Sverige eller som ett banditstreck. Personligen utsatte jag mig för inga risker i samband med min inblandning och min behållning blir i varje fall minnet av ett sällsynt välredigerat äventyr.

På Din begäran bekräftar jag detta skriftligt. Samtidigt vill jag försäkra Dig, att om så skulle fordras jag inte skyr någon möda för att fullfölja den angelägna saken.

Warszawa som ovan

Hans
Hans Eberhelt

Petri/SW.
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Telegram

ang. Raoul Wallenberg.

Eng med

STOCKHOLM			28.11.47.	19
N:o	<i>94</i>	Chiffer.	BIL.	
INK. D. N:o				
AVD.	GR.	MÅL.		
P	2	Eu ^I		

Légation Suède
Warszawa

I vilket sammanhang har i Ehrenstråhles
handbrev Westring 21 november Wallenberg-spåret
nämnda namnet Jakob Piekulic kommit upp.
Ukrainare med detta namn vistas nu Stockholm.

Cabinet

Exp 28/11 44 1930 Mso

✓

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Kabinetssekreteraren.

H. Petri

H. Johnsons meddelande 5/12

P2 F2 L

aa
7.

P. M.

Överstelöjtnant Tilly, Helsingfors, har vid besök härom-
dagen sagt mig, att den sagesman, som lämnat honom de för någon
månad sedan till utrikesdepartementet inrapporterade upplys-
ningarna om hr Turunen, även meddelat att häradshövding G. Enckell
(anställd hos Ax. Ax:son Johnson) möjligen kunde tänkas veta något
mera om Turunen.

Stockholm den 1 december 1947.

H. O. F.

R. Wallenberg, J. Piekulic
m. fl.

Hansen, UK

3/12

INK. UTRIKES DEP.T		
Dnr 48-B 80		
- 3 DEC. 1947		
AVD.	GR.	...
P	2	Su I

Telegram i maskinchiffer från
Warszawa

Avsändt den 2/12 1947 kl 2000

Ankom den 3/12 1947 kl 1310

Utskrivet i 2 exemplar

Detta är originalet

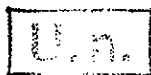
80. Ehrensträhles ukrainare, Edert chiffer
94, legitimerade sig först under nam-
net Iriečzenko, sedan Szmichystow Stachowiak,
adress Inorowslaw, men innehade även andra
legitimationshandlingar. Signalement 155 cm
lång, ej över 25 år, bruna ögon, finskuret
ansikte, talar svenska med finlandssvensk
brytning. Han uppgav^{sig}/under kriget ha varit
engagerad i spionverksamhet i Sverige och
blev i samband med sabotage i Jönköping eller
Huskvarna utvisad, då hans fotografi skulle
ha förekommit bland annat i Göteborgs Morgon-
post och tidningar i Jönköping. Han kände även
till Karlskrona. Då Ehrensträhle betvivlade
uppgifterna, visade han slutet på ett maskin-
skrivet brev från franske militärattachén i
Stockholm med oläslig namnteckning men kort
namn, vilket brev han sagt vara ställt till
sig. Av formuleringen att döma var brevet rik-
tat till Jakob Piekulic. Efterforskningarna
fortsättas.

Kronvall.

Coll: *Q*

Petri/BN.
KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

R. Wallenberg, J. Piekulic m.fl.

Stockholm den 3 december 1947

N:o 867			BIL.
INK. D. N:o 48:B/80			
AVD.	GR.	MAL.	
P	2	Eu ^L	

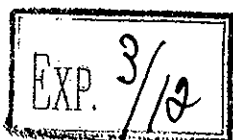
Herr Sekreterare,

Det skulle vara av intresse erfara, vilka uppgifter Utlänningskommissionen äger rörande en person, som uppgivit sig heta Irieczenko eller vid annat tillfälle Szmichystow Stachowiak. Personen ifråga är ukrainare, icke över 25 år gammal och talar svenska. Enligt egen uppgift skulle han under kriget ha varit engagerad i spionverksamhet i Sverige och utvisats i samband med sabotage i Jönköping eller Huskvarna, varvid hans foto skulle ha förekommit bland annat i Göteborgs Morgonpost och tidningar i Jönköping. Personen ifråga kände även till Karlskrona. Han vistas för närvarande utomlands.

/undert./ Petri.

Sekreteraren Hansen,
Utlänningskommissionen.

B. 2.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

P2 Ruc I
Cuc

✓

mf
aa
P

P.M.

Ossian Eriksson, den person som i våras lämnade diverse uppgifter om ett spår efter Raoul Wallenberg, ringde mig idag, för första gången sedan maj månad. Han sade, att den av honom tidigare omtalade finnen Turunen nu fanns i Stockholm, ehuru E. icke kunnat komma i förbindelse med honom ännu. Turunen använde ett annat namn, sade E.

Stockholm den 5 december 1947.

Pi

LEGACION DE SUECIA
MEXICO, D. F.

m. artikel om Raoul
Wallenberg.

México, D.F., den 2 december 1947.

N:r 415

I 1

1 bil. ✓

Pi
ah

INK. UTRIKES DEPT.		
D. N: 85 1415		
10 DEC. 1947		
AVD. P	R 2	MAL I

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

.1. *64*

Härmed får jag vördsamt insända texten till en i
numret för november 1947 av "Revista Israelita de México"
publicerad artikel om Raoul Wallenberg.

Robert J. Sommers

REVISTA ISRAELITA DE MEXICO

OPTIMISMO JUVENIL- illi Bask i México nro 415/47
PUBLICACION MENSUAL

Editor y Fundador:

ALBERTO HALABE

Brasil 41.

Tel. 12-93-19

Directores:

HELMUT y WALTER LEIPEN

Av. Michoacán 78-Bis. Depto. 6. Tel. 14-60-63

Registrado como artículo de 2a. Clase el 30 de Julio de 1937

AÑO XI.

México, D. F., Noviembre de 1947.

No. 129.

PRECIO \$1.00

NUM. ATRASADO \$2.00

¿Raoul Wallenberg?

R 2 Ecu I

Este nombre debería ser querido al pueblo judío. Este asunto debería ser de los que toda nuestra prensa debe atender; y sugerimos fraternalmente a nuestros compañeros de México le concedan la publicidad que necesita. Este hombre debería ser salvado, si todavía es posible salvarle. Raoul Wallenberg es uno de los héroes mas humanos de la Segunda Guerra Mundial.

Cristiano, este joven sueco radicado en Budapest se consagró enteramente, con peligro cotidiano de su vida, a salvar a los judíos de Hungría. El gobierno de Suecia le confirió una misión diplomática con el fin de protegerlo un poco contra la Gestapo. El gobierno sueco cuya actitud en esta circunstancia era sencillamente admirable, le autorizó a entregar a los judíos de Hungría pasaportes de protegidos suecos. Wallenberg, según se informa, entregó aproximadamente 13,000 de estos. Rentó varias decenas de inmuebles con el fin de alojar y alimentar en ellos a sus protegidos. Obtuvo el concurso del Embajador en Budapest de EE. UU., Johnson. Organizó la evasión de los judíos por vías extralegales.

Se le vió llegar en automóvil delante de las casas donde la Gestapo procedía al arresto de judíos y arrancar literalmente de manos de los nazis a las víctimas que ya se consideraban perdidas.

Varias veces sus amigos recomendaron a Raoul Wallenberg más prudencia. Varias veces parece que estuvo a punto de perecer. Se había convertido en un fanático de su obra. La Gestapo le amenazó, pero le respetó.

Varias decenas de miles de judíos le deben sus vidas.

Cuando el ejército ruso entró en Budapest, Raoul Wallenberg desapareció. Fué encontrado en plena calle en compañía de oficiales rusos uniformados. Tuvo la posibilidad de decir a las personas que de tal manera le encontraban, que no sabía a donde le conducían; y que no sabía si era invitado o detenido.

Estuvo detenido. Se cree que se encuentra internado en un campo de concentración de la URSS, en Extremo Oriente. Las reclamaciones del gobierno sueco en su favor hasta ahora no han tenido resultados favorables. Las autoridades soviéticas acusarán posiblemente a Raoul Wallenberg del espionaje en favor de los americanos... de los aliados americanos de la URSS.

Si este héroe realmente es acusado de algo, ¡que sus atormentadores prueben lo que dicen!

La defensa de Wallenberg está organizándose en EE. UU. Conmueve a la opinión pública. El asunto Wallenberg no ha terminado. El asunto Wallenberg comienza.

El mundo judío debe contribuir al salvamento del hombre que se entregó al salvamento de los judíos. Estimamos que ningún Comité, ninguna publicación judía tiene el derecho moral de abstenerse de hacer firme y claramente esta pregunta:

¿Qué se hizo de Raoul Wallenberg? Creemos que está vivo y deseamos que nos sea devuelto para nuestra gratitud.

Y, si pereció, que se atrevan a decírnoslo a sabiendas de que nunca les perdonaremos este crimen.

Till Norska Stortingets Nobelkommitte
Drammensvei 19
Oslo, Norge

Undertecknade be härmed att till erhållande av Nobels fredspris få föreslå legationsssekreterare Raoul Wallenberg. Hans hjältemod, då han under den nazistiska terrorn 1944 i det belägrade Pest räddade tiotusentals människor var en av dessa fredens bragder, som Alfred Nobel med visshet haft för avsikt att belöna, och som också av Nobelkommittén belönats, då Henri Dunant 1901 och Internationella Röda Korset 1944 erhöill utmärkelsen. Raoul Wallenberg har liksom Nobelpristagaren av år 1923 Fridtjof Nansen bidragit till att mildra krigets fasor och dämpa folkhatet, och att han utfört detta verk med ständig livsrisk gör honom icke mindre värd utmärkelsen än här nämnda stora föregångare.

En kommitté, som i oktober 1947 hade tillfälle att granska tidigare icke tillgängliga dokument liksom personliga vittnesmål fann det vara övertygande utrett att legationsssekreterare Wallenberg befann sig i livet — i varje fall intill tämligen nära tid. Att han inte för närvarande befinner sig i frihet torde ej utgöra något hinder för hans utnämning. Det finns snarare en möjlighet att detta skulle kunna underlätta hans återkomst till fosterlandet och hemmet. Ett parallellfall är i detta hänseende Carl von Ossietzky som erhöill 1935 års fredspris. Svårt sjuk, som han var efter umbäranden och misshandel i koncentrationslägren, fann nazisterna det på grund av den uppmärksamhet utnämningen väckte nödvändigt att överflytta honom till ett sjukhus, där han fick bättre vård. Nobelpriset blev således den enda eller i varje fall den sista ljuspunkten i hans martyrium.

Sällan har ett val av fredspristagare, när krigspsykosen upphört, väckt en sådan tillfredsställelse och en sådan beundran för den prisutdelande kommitténs framsynthet, som Carl von Ossietzkys. Säkert skulle detsamma bli fallet, om Raoul Wallenberg valdes. Hans ridderliga kamp för en förföljd och av knappast någon så framgångsrikt försvarad ras är ett av vår tids mest lysande exempel på vad en enskild individ kan uträtta för fredens och humanitetens sak. Raoul Wallenberg har redan fått sitt äreminne i Ungern, det land dit han kom som befriare för att efter fullgjort värv själv förlora sin frihet. Må då också nästa gång Nobelpriset utdelas, denna hedersbevisning, som är uttrycket för den opartiska sakkunskapens uppskattning av det icke krigiska hjältemodet, vittna om hans gärning inför hela världen.

F. generaldirektör Anders Örne och professor Lise Meitner, båda medlemmar av ovannämnda undersökningskommitté, och landshövdingen Ellen Hagen, medlem av Kommittén för Raoul Wallenbergs hemsändande; dela — ehuru icke officiellt förslagsberättigade — vår åsikt att Raoul Wallenberg är den värdigaste kandidaten till 1948 års fredspris.

Stockholm den 10 december 1947.

BERTIL VON FRIESEN
läkare, riksdagsm.

TURE NERMAN
förf., riksdagsm.

VILHELM LUNDSTEDT
prof. riksdagsm.

På land
STATSPOLISEN

Till Herr Utrikesrådet Sven Grafström,
Kungl. Utrikesdepartementet, Stockholm.

för Kungl. UtrikesdePT

D N:o 244 454

11 13 DEC. 1947

11/12

tit.

AVD

GP

MÅL

Stockholm

den 10/12 19 47.

Gösterdahl

SRA 398246

7
Avskrift.

LANDSFOGDEN

i

Örebro län

II 47 A:4 a - 21

p2Eu7

Till

Herr Statspolisintendenten.

Härmed får jag för den åtgärd, vartill ärendet kan föranleda, överlämna bifogade rapporter i två exemplar, innehållande vissa av fru Else Berglund, Kumla, lämnade uppgifter om Roual Wallenberg. Rapporten har hemligstämp-lats, enär fru Berglund är angelägen om att varken hennes eller den av henne uppgivne finske medborgarens namn kommer till offentlig kännedom. Utrikesdepartementet har icke underrättats genom min försorg.

Örebro i landsfogdens expedition den 8 december 1947.

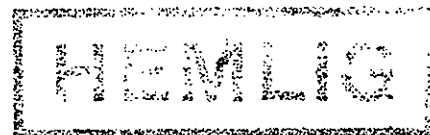
Henrik Enhörning

Rätt avskrivet; betygar
på tjänstens vägnar:

Uno Nilsson *Stalgren. Tiberg*

D. nr 178

1947 .

9

Rapport.

Tors - dagen den 4 december 1947.

Ang.

För fortsatt utredning har Länsfogden i Örebro län till kriminalstatspolisen i Örebro överlämnat en så lydande

"R a p p o r t

fredagen den 22 augusti 1947.

Torsdagen den 21 augusti 1947 klockan 17.30 inkom fru Else Berglund, född Sund den 10 november 1909 i Jakobstad, Finland, på polisstationen i Kumla stad, där hon gjorde följande anmälan, vilken hon önskade skulle förbli hemlig:

En finsk medborgare, vilkens namn fru Berglund icke törs omtala, därför att vederbörande i så fall skulle komma att återföras till Ryssland, om de ryska myndigheterna, som enligt fru Berglunds förmenande faktiskt regerar Finland för närvarande, finge veta, att han yppat något, har för fru Berglund omtalat, att han vet, att det svenska sändebudet Wallenberg fanns i ett läger utanför Moskva i augusti månad 1946.

Vederbörande finske medborgare, som i fortsättningen i denna anmälan kallas för A, reste till Amerika år 1929 och vistades där till år 1933. Det var dåliga tider och förhållanden i Amerika då. Ryssarna förde stor propaganda i Amerika, framhållande huru bra det var att vara arbetare i Ryssland då mot vad det var för arbetarna i Amerika. Den förda propagandan hade den inverkan på A, att han reste till Ryssland och hade anställning där intill år 1937. Då arresterades A av ryssarna, som förklarade A vara amerikansk spion. A satt sedermera i fängelse intill den 15 augusti 1946, då A efter finska regeringens framställning därom tilläts att resa till Finland. En finsk sanitetskapten, som för övrigt själv var krigsfånge i Ryssland, meddelade den finska regeringen, att A fanns i ett läger i utkanten av Moskva, där det fanns tre miljoner civila och militära utländska krigsfångar.

Bland tusentals skandinaviska (även svenska) krigsfångar såg A det av svenska regeringen eftersökta sändebudet Wallenberg i krigsfångelägre. A hade samtalat med Wallenberg i ett läger, där 11.000 fångar förvarades. A talar svenska och dålig finska. Därutav kom det sig, att A talade med de medfångar som talade hans språk, alltså även med Wallenberg. I lägre sammanträffade A även med den svenske journalisten Sandberg.

För att krigsfångar, som eventuellt bliva frisläppta i Ryssland eller bliva utlämnade till aman nation, icke skola kunna lämna upplysningar om i vilken barack i lägre en annan fånge finnes, sker ombyte av nummer på lägrens olika baracker fyra - fem gånger dagligen. Nummerbrickor äro placerade ovanför dörrarna till barackerna. Fångarna äro skyldiga att väl hålla reda på de olika nya numren.

A fick under vistelsen i Ryssland lov att skriva under ett papper och erkänna, att han rest från Amerika till Ryssland

för att på amerikanskt uppdrag "sätta en bomb under Moskva".

Efter hemkomsten till Finland har A av det finska kommunistpartiets medlemmar hotats med att bliva återsänd till Ryssland, ifall han yppar något om vad som förekommit under hans vistelse i Ryssland eller ifall han ömtalar vilka andra personer som finnas där såsom krigsfångar. Fru Berglund håller därför icke för troligt, att A under det han vistas i Finland tors yppa något av sina hemligheter. Enda möjligheten skulle enligt fru Berglunds förmenande i så fall vara, att A finge komma till Sverige, sedermera finge lämna vittnesmål i saken inför svensk myndighet och därefter antingen stanna kvar i Sverige eller resa till Amerika, dit han säkerligen skulle önska att få återvända, eftersom han har ett barn där. A är gift och i fyrtioårsåldern. Barnet ifråga är emellertid icke makarnas gemensamma. A:s hustru har av de ryska myndigheterna sänts till Sibirien, emedan hon efter föräldrarna fick ärva en liten gård och därigenom av de ryska myndigheterna "kunde dömas såsom förmögen".

Fru Berglund önskar icke på några villkor, att hennes namn skall komma till annat lands myndighets kännedom, ty i så fall kan säkerligen även hon påräkna repressalier från de "rysstyrda" kommunisternas sida, särskilt ifall hon kommer att göra något besök i Finland.

Ifall det är erforderligt eller önskvärt, är fru Berglund, som är svensk medborgare, villig att lämna ytterligare och utförligare berättelse om vad A ömtalat för henne. Fru Berglund önskar emellertid icke att hennes make skall få vetskap om vad hon enligt ovan berättat.

Kumla stads polis som ovan.

e.f.

Oscar Em. Andersson.
Polisöverkonstapel."

Fredagen den 28 november 1947 blev fru Else Sofie Berglund hörd i Kumla av kriminalöverkonstapeln Ivar Ekhlund i närvaro av skrivbiträdet Ulla Andersson, varvid hon berättade:

Omkring den 15 augusti 1946 kom den av henne omnämnde finske medborgaren A till sitt föräldrahem i Finland. Han kom till hemstaden närmast från Hangö, där han varit i tre veckors karantän. Till Hangö hade han kommit från Ryssland. Fru Berglund kände A sedan sin ungdom, enär de hade sina föräldrahem i närheten av varandra. Efter A:s återkomst till hemstaden sammanträffade fru Berglund åtskilliga gånger med A, intill dess fru Berglund i början av april 1947 reste till Sverige och bosatte sig där. Vid sammanträffandena med A berättade denne om sin vistelse i Ryssland och om förhållandena där. A var svenskfinne och behärskade svenska språket fullständigt, men han talade dålig finska. Däremot kunde han tala ryska, tyska och engelska.

A hade (för fru Berglund) berättat bland annat följande:

År 1929 reste han till Amerika, där han sedan vistades till år 1933. Då det blev dåliga tider i Amerika, och då det där propagerades livligt för arbetsanställningar i Ryssland, reste han år 1933 med båt från New York till Göteborg och vidare till Leningrad. På båten fanns omkring 2.000 personer, däribland många svenskar, vilka alla skulle till Ryssland. A lämnade sin fästmo, med vilken han hade ett barn, kvar i Amerika, varvid det var hans mening att sedan låta henne komma till Ryssland, sedan han installerat sig där.

Vid landstigningen i Leningrad blevo passagerarna utsatta för bespottelse av unga ryska pojkar, vilka kastade "glosor" efter passagerarna för att de voro välklädda. De blevo bland annat kallade för "kapitalister".

Från Amerika reste cirka 28.000 personer till Amerika,

men A nämnde icke under vilken tidsperiod. Enligt A:s uppgift voro av dessa kvar i livet endast omkring 8.000 personer.

A vistades sex månader i Leningrad och reste därpå till Moskva. Han hade anställningar på olika platser som chaufför och traktorkörare. Han förtjänade mycket penningar men kunde icke köpa något för dem. "Om man var fint klädd i Ryssland, blev man satt i fängelse", sade han. Förhållandena i Ryssland voro hemska. Det var ytterligt smutsigt, och folket var mycket obildat. Ofta hände det, att nio à tio familjer måste bo i samma rum.

I Moskva ingick A äktenskap med en i Ryssland född kvinna. Hennes fader var född i Frankrike och modern i Ukraina. Fadern blev sänd till Sibirien, enär han hade en gård, som konfiskerades. Även A:s hustru blev sedan sänd till Sibirien. Före äktenskapet gjorde A flera försök att komma över gränsen till Finland, vilket emellertid misslyckades. Gränserna voro ytterst väl bevakade, och flera personer, som gjorde försök att komma över gränsen, blevo nedskjutna.

En natt år 1937 blev A anhållen i Moskva av G.P.U. och satt i fängelse. Till en början visste han icke, vad han beskylldes för, men under oupphörliga förhör framgick det, att han beskylldes för att vara spion för Amerikas räkning och ämnade föröva sprängningar i Moskva. A vistades därefter i tretton olika fängelser och koncentrationsläger.

En finsk sanitetskapten, som vistades i samma läger som A, underrättade finska myndigheterna efter sin frigivning om A:s vistelse i lägret. Efter snabbt ingripande av regeringen kunde A slutligen komma från lägret och komma till Finland. Endast på grund av att sanitetskaptenen kände till A:s nr och barackens nr, där A bodde, och att framställningen skedde snabbt, kunde det lyckas för A att bli frigiven.

I ett av lägren sammanträffade A med bland andra det svenska sändebudet Wallenberg och den svenske journalisten Sandeberg. I lägret funnos bland andra 1.000-tals skandinaviska fångar, däribland många svenskar. A samtalade flera gånger med Wallenberg och Sandeberg. Han hade något slags arbete inom lägret, och genom sitt arbete kunde han komma i beröring med fångarna inom olika baracker och delar av lägret. A nämnde inget direkt om, huruvida Wallenberg och Sandeberg träffats i lägret, men fru Berglund hade tyckt sig förstå av A:s resonemang, att något sammanträffande icke skett. Fru Berglund mindes icke med säkerhet, om A nämnde namnet på lägret ifråga. På grund av att A genom sitt arbete kunde komma i förbindelse med olika fångar, kunde han flera gånger komma över bröd, som han utdelade till andra fångar, däribland Sandeberg. Denne berättade bland annat, hur det tillgick, då han blev häktad i Berlin. Sandeberg hade berättat en hel del för A om ryssarnas framfart i Berlin, varvid de dödade och misshandlade människor. Enligt uppgift av A skulle ryssarna ha bortfört cirka sju millioner civila och militärer från Tyskland till Ryssland. Då det blev tal om, att Sandeberg skulle resa från lägret, lämnade han sin adress till A. Papperslappen med adressen gömde A i sin mössa. De ryska vakterna påträffade emellertid papperslappen och rev sönder den. Sandeberg hade uppgivit, att han efter hemkomsten till Sverige skulle skriva en bok om sin vistelse i Ryssland och förhållandena där. A hade då bett Sandeberg att icke skriva något om honom, erär hans anhöriga i Finland därigenom kunde råka illa ut.

Vid A:s berättande om sin vistelse i Ryssland fäste fru Berglund inget särskilt avseende vid Wallenbergs namn. Detta hade hon förut icke hört eller sett i någon tidning. Däremot hade hon i någon finsk tidning sett Sandebergs namn. Det var

först efter hennes ankomst till Sverige, som hon läste om, att det svenska sändebudet Wallenberg eftersöktes.

A berättade en hel del om olika tortyrmetoder, som kommo till användning i de ryska lägren. Själv hade han blivit utsatt för tortyr och därav fått skador i huvudet. Han uppgav flera gånger, att det fanns en hel del rörande förhållandena i Ryssland och de ryska fånglägren, som han icke vågade tala om.

A befarade ständigt att bliva återförd till Ryssland. Kommuner i Finland hade flera gånger hotat med att han skulle bliva återförd till Ryssland, därest han yttrade något om förhållandena där.

Fru Berglund begärde, att hennes namn icke under några omständigheter skulle komma till myndigheternas kännedom i annat land. Hon befarade nämligen repressalier, särskilt om hon reste till Finland på besök.

Fru Berglund förklarade sig villig att nämna namnet på sin sagesman, men under det uttryckliga förbehållet, att A icke skulle få vetskap om, att det var hon, som nämnt hans namn i samband med redogörelser om förhållandena i Ryssland. Det var enligt hennes mening fördelaktigast, om A fick den uppfattningen, att det var Sandeberg, som berättat därom.

I övrigt vitsordade fru Berglund sina tidigare lämnade uppgifter.

Örebro som ovan.

Ivar Ekhlund
(Ivar Ekhlund)
kriminalöverkonstapel.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Raoul Wallen-
berg

Stockholm

STOCKHOLM		19	V
den 11 decembder 1947.		N:o 329	BIL.
INK. D. N:o		Remiss från Österdahl t. Grafström 10/12	
AVD.	GR.	MÅL.	
P	2	Eu ⁷	

Till Polisintendenten G. Österdahl, Stockholm.

I anledning av den mig av Eder den 10 december översända polisrapporten angående vissa uppgifter rörande Raoul Wallenberg, som lämnats av fru Else Berglund, Kumla, har jag äran anhålla, att fru Berglund genom polisens försorg måtte anmodas nämna namn och adress på sin sagesman. Denne kommer icke att meddelas, att uppgifterna härstamma från fru B.

/u/Grafström

12/12
EO

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Stockholm den 11 decembder 1947.

Politiska avdelningen

Avdelningschefen

Beckman 17/12

Reh. f. Osterdahl

INK. UTRIKES DEP:T		
D. No 244 764		
16-19 DEC. 1947		
AVD. <i>P</i>	GR. <i>L</i>	MÅL <i>Ev</i>

Till Polisintendenten G. Österdahl, Stockholm.

I anledning av den mig av Eder den 10 december översänd polisrapporten angående vissa uppgifter rörande Raoul Wallenberg, som lämnats av fru Else Berglund, Kumla, har jag äran anhålla, att fru Berglund genom polisens försorg måtte anmodas nämna namn och adress på sin sagesman. Denne kommer icke att meddelas, att uppgifterna härstamma från fru B.

HEMLIG

Reu. Osterdahl

Till svar härå får jag meddela, att fru Berglunds sagesman är chauffören Paul Nordström, Skutnäs vägen 1 Jakobstad, Finland, född år 1907.

Stockholm den 15 december 1947.

G. Österdahl

MED BUD.

P2 Rev T

STATENS UTLÄNNINGSKOMMISSION

Stockholm den 16 december 1947. c/k

Birger Järls torg 5

Postadr.: Box 2068, Stockholm 2

Tjänstemännens mottagn.-tid kl. 10-13

„ tel.-tid „ 14-16

Telefon: 23 31 20 (växel)

MH

D.N:r k.b. 1525

ber 14/12

Kungl. Utrikesdepartementet,

Politiska avdelningen, 2. byrån,

Sekreterare Lennart Petri,

S t o c k h o l m .

INK. UTRIKES DEP:T		
D. No 253 13709		
16 19 DEC. 1947		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Evi

./2

Statens utlänningskommission får med anledning av Eder skrivelse den 3.12.1947 som lån översända bifogade central- och kontrolldossierer rörande polske medborgaren Mieczyslaw Stachowiak, född den 11.11.1927.

✓ Någon uppgift om att Stachowiak uppträtt under namnet Irieczenko finnes icke vid kommissionen.

Som framgår av centraldossien finnes där en blyertsskriven memoria rörande Stachowiak. Denna bygger till stor del på uppgifter, som inhämtats från göteborgspolisens. Skulle det visa sig, att de gjorda blyertsanteckningarna icke äro till fyllest, åtager sig kommissionen givetvis att införskaffa göteborgspolisens uppgifter rörande honom.

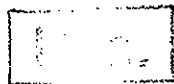
På tjänstens vägnar:

(R. Hansen)

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET Petri/AA

R.Wallenberg.

STOCKHOLM			19
Stockholm den 16 december 1947.			
N:o		1750	BIL.
P 2.			1 bil.
INK. D. N:o			
AVD.	GR.	MAL.	
P	2	Eu ^I	

Broder,

I anslutning till tidigare telegramväxling ber jag få meddela, att de undersökningar vi här vidtagit givit vid handen, att Ehrenstrahls ukrainare, varom Kronvall berättade vid besöket i Stockholm, är en skojare. Närmare upplysningar om denne Mieczylaw Bruno Stachowiak, född i Inowroclaw den 11 november 1917, framgår av närslutna P.M., som utgör en avskrift av en på vederbörandes dossier hos utlänningskommissionen befintlig blyerts uppteckning, som använts vid föredragningen av utvisningsärendet. Beslutet om utvisning fattades den 27 september 1945, och mannen fördes den 18 oktober 1945 ombord å m/s Falken i Göteborg, som samma dag avgick med destination till polsk hamn.

Stachowiaks antecedentia äro som synes av den art, att det finns all anledning antaga, att hans berättelse om Wallenberg är rena påhittet.

Grafström

Envoyén Westring, Warszawa.

xp 17/11.AA.

Avskrift.

14172
P.M.

rörande polske medborgaren Stachowiak

född 1927 i Polen.

Hans hemstad blev ockuperad av tyskarna 1939. Deltog därefter i anti-tyska demonstrationer. Var nära att falla i tyskarnas händer och beslöt sig för att fly till Ungern. Anhölls emellertid på vägen i Slovakien. Rymde emellertid från polisarrest och tog sig tillbaka till Polen. Där under en längre tid livnärde sig på svartabörsaffärer o.dyl. Då han upprepade gånger blivit anhållen för dylika förseelser såg han sig ingen annan möjlighet än att frivilligt anmäla sig till arbete i Tyskland. Anmälde sig i februari 1941 hos tyska arbetsförmedlingen i Krakau och skaffat sig falska legitimationshandlingar å namnet Heinrich Drauschke. Uppgav sig vara född i Oberschlesien och av tysk börd för att ernå bättre villkor i Tyskland. Var en tid anställd i Hermann-Göring-verken. Stod inte ut på grund av flyganfallen. Genom att förtära anilin fick han läkarintyg, att han var oförmögen till arbete. Anmälde sig sommaren 1942 som frivillig till Organisation Todt och angav som önskemål att komma till Norge, dit han kom våren 1942. Blev kommenderad till befästningsarbeten. Hade efter 1 månad fått nog av kylan. Lät med flit sin ena hand förfrysas och fick inomhusarbete i stället. Simulerade könssjukdom för att bli sjukskriven. Tillgrepp tillsammans med 3 österrikare ett parti kaffe som försåldes å svarta börsen. Dömdes av krigsrätt till 3 års fängelse, vilket straff ej skulle verkställas förrän efter krigets slut. Enär S. varken ville utföra något arbete eller vända åter till Polen beslöt han sig för att fly till Sverige. Kom över gränsen 3 september 1943.

Var endast några dagar anställd som hembiträde hos en godsägare. Var ej nöjd och slutade efter några dagar. Därefter en kortare tid sysselsatt som skogsarbetare. Orkade ej med detta och for ned till polska leg. i Sthlm. Erbjuds enrollering i polska armén men tyckte avlöningen var för liten, 120 kr. per månad.

Med anledning av sina ekonomiska svårigheter kom S. på idén att "söka lura pengar av tyskarna" och besökte tyska konsulatet i Malmö i början av december 1943.

Reste i februari 1944 genom förmedling av tyska konsulatet i Göteborg till Köpenhamn. Diverse fing. uppdrag. Lämnade i maj 1944 Köpenhamn för vidare färd till Polen, fick papper under namn av Stefan Kaminski. Utgav sig sedermera vara Stefan Zermisky och anmälde sig som frivillig till Wehrmacht. Förfalskade sitt ^{Marsbefehl} och kom till Danmark i december 1944 och till Norge i januari 1945. Den 21 januari 1945 över svenska gränsen under uppgivande av att vara amerikanske medborgaren Henri Donoa. Var hos amerikanska legationen, som ej gille ge honom pass utan att kontrollera hans uppgifter. ----

Hos japanska legationen i februari och därefter i mars 1945
hos amerikanska, brittiska och spanska.

Anhölls 17/5 1945.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Petri/AA

återställer dossierer.

STOCKHOLM		19
Stockholm den	16 december 1947	BIL.
3493		
INK. D. N:o		3 bil.
AVD. P	GR. 2	MÅL. Eu ^I

Herr Sekreterare,

- Åberopande Eder skrivelse den 16 december ber jag
- ./1,2. härjämte få återställa de två dossierna rörande Mieczylaw Stacho-
wiak. Likaledes återställes en den 25 november 1947 översänd
 - ./3. dossier rörande polske medborgaren Jakim (Jakub) Pikulik.

Petri

Sekreteraren R. Hansen,
Statens Utlänningskommission.

xp 17/11 m.bud.EO.

Genomslag avsant med luftpost *g rep* *Pl den I*

KUNGL.

SVENSKA BESKICKNINGEN

Caracas den 6 december 1947.

Förtroligt.

771

<i>38</i>	<i>12/12</i>	<i>97</i>
Gr.	Gr.	Mal
<i>P</i>	<i>2</i>	<i>Eu</i>

Pc
aa

Broder,

EH

Med anledning av Ditt brev den 29 sistlidne september angående Raoul Wallenberg har jag försökt komma i kontakt med den Heikki Turunen, som uppehåller sig här i landet. Då denne emellertid är en vidlyftig herre, tror jag, att han är rädd för att jag skall framställa några krav på honom. Bekanta till Turunen ha emellertid för mig uppgivit, att de knappast kunna tänka sig, att denne är identisk med den Anti Turunen, som omtalas i Ditt brev.

Jag är ledsen, men det ser inte ut som om jag skulle kunna komma längre i denna sak.

Hjärtliga hälsningar

Sten Lennart Petri
Utrikesdepartementet

Herr Förste Sekreteraren Lennart Petri,
Kungl. Utrikesdepartementet,
S t o c k h o l m.

Petri/SW.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

ang. Raoul Wallenberg.

U. n.

Stockholm den 17 december 1947.
STOCKHOLM
Strängt förtroligt. 1 bil.¹⁹

N:o 55		BIL.
INK. D. N:o		
AVD. P	GR. 2	MÅL. Au I

Broder,

Av skäl som Du förstår äro vi mycket måna om att icke lämna någon sten ovänd vid våra ansträngningar att erfara något om Raoul Wallenberg. Inga som helst pålitliga underrättelser avseende tiden efter den 17 januari 1945 finnas om denne. Nu ha vi från en person i Sverige, vars anonymitet vi vilja bevara, erfart att finske medborgaren chauffören Paul Nordström, Skutnäs väg 12, Jakobstad, för vår uppgiftsgivare berättat vad som framgår av närslutna utdrag av en genom polisens försorg upprättad rapport. Den i rapporten omnämnda A. är identisk med Nordström. Vi böra icke underlåta taga kontakt med Nordström, men jag är något tveksam om hur detta lämpligast skall ske. Min kännedom om konsulen i Jakobstad är inte tillräcklig för att avgöra, huruvida han är lämplig för ett dylikt uppdrag, och jag har ett slag funderat över om inte Holgers i Vasa vore bättre skickad därför. Därest vi anlita någon av dem kan det väl knappast undvikas att meddelanden i denna sak sändas med allmänna posten, vilket förefaller mindre tillfredsställande. Jag tror därför, att den ur alla synpunkter bästa utvägen vore, att någon av beskickningens medlemmar under lämplig förevändning - inspektion av konsulatet i Österbotten? - reser upp till Jakobstad och där personligen uppsöker Nordström samt ingående förhör sig med denne om vad han kan ha sig bekant om Wallenberg. Jag skyndar mig påpeka, att resan givetvis icke behöver företagas omedelbart nu under júlhelger. Den förefaller utan olägenhet kunna anstå till januari.

Emellertid vore jag tacksam för ett meddelande redan nu hur Du ser på saken.

H.Beck-Friis.

Envoyén Johansson, Helsingfors.

EXP. SW
18/12

Mr. Kair
20/12

RAOUL WALLENBERG-AKTIONEN

POSTBOX 42012
STOCKHOLM 42

Stockholm den 22 december 1947.

S. H. T.

Senast den 31 januari 1948 skall det norska stortingets Nobelkommitté ha erhållit förslag till kandidater för fredspriset 1948. Berättigade att insända förslag äro medlemmar, tidigare medlemmar och konsulenter vid stortingets Nobelkommitté, medlemmar av nationalförsamlingar och regeringar, av interparlamentariska unionen, av internationella skiljedomstolen i Haag, av fasta internationella fredsbyråns kommission och av Institut de Droit International, vidare universitetsprofessorer i statskunskap, historia, filosofi och juridik och tidigare fredspristagare.

Vi be Eder att innan Ni insänder Edert eget förslag till Nobelkommittén överväga om inte svenske legationssekreteraren Raoul Wallenbergs humanitära arbete i Budapest under krigets värsta period gjort honom mer förtjänt än någon annan av denna utmärkelse.

I bifogade broschyr, som utgivits av den svenska Raoul Wallenberg-aktionen och av Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen finner Ni en kortfattad skildring av Raoul Wallenbergs liv och hans insats i humanitetens tjänst.

Raoul Wallenbergs kandidatur omfattas varmt på många håll i världen, där hans insats och namn äro kända och aktade. Så skriver t.ex. professor Albert Einstein: "...I would find it quite justified that Raoul Wallenberg should receive the Nobel Peace Prize and I am gladly permitting you to mention this expression of mine to any person. According to the rules, however, I have no right to make an official proposal..."

Undertecknade ha beslutat att stödja Raoul Wallenbergs kandidatur inte bara med våra egna namn utan att även utåt verka i denna behjärtansvärdä sak. Vi bifoga en avskrift av vårt brev till stortingets Nobelkommitté där vi föreslå Raoul Wallenberg till fredspriset och utförligt motivera vårt förslag.

Vi hoppas att även Ni kommer att bidra till att Nobels fredspris för år 1948 ges åt en man, som för sitt utomordentliga och modiga arbete att minska krigets lidanden och rädda tiotusentals människor i Budapest från döden hittills icke fått annan belöning än fångenskap och umbäranden, och vi be Eder att meddela oss Edert beslut.

Högaktningsfullt

Bertil von Friesen

BERTIL VON FRIESEN
med.dr. riksdagsman

Anders Örne

ANDERS ÖRNE
f. generaldirektör

Ture Nerman

TURE NERMAN
författare, riksdagsman

Lise Meitner

LISE MEITNER
professor

Ellen Hagen

ELLEN HAGEN
författarinna
landshövdingens ka

Vilhelm Lundstedt

VILHELM LUNDSTEDT
prof., riksdagsman

Till Norska Stortingets Nobelkommitté
Drammensvei 19
Oslo, Norge

Undertecknade be härmed att till erhållande av Nobels fredspris få föreslå legationssekreterare Raoul Wallenberg. Hans hjältemod, då han under den nazistiska terrorn 1944 i det belägrade Pest räddade tiotusentals människor var en av dessa fredens bragder, som Alfred Nobel med visshet haft för avsikt att belöna, och som också av Nobelkommittén belönats, då Henri Dunant 1901 och Internationella Röda Korset 1944 erhöll utmärkelsen. Raoul Wallenberg har liksom Nobelpristagaren av år 1923 Fridtjof Nansen bidragit till att mildra krigets fasor och dämpa folkhatet, och att han utfört detta verk med ständig livsrisk gör honom icke mindre värd utmärkelsen än här nämnda stora föregångare.

En kommitté, som i oktober 1947 hade tillfälle att granska tidigare icke tillgängliga dokument liksom personliga vittnesmål fann det vara övertygande utrett att legationssekreterare Wallenberg befann sig i livet — i varje fall intill tämligen nära tid. Att han inte för närvarande befinner sig i frihet torde ej utgöra något hinder för hans utnämning. Det finns snarare en möjlighet att detta skulle kunna underlätta hans återkomst till fosterlandet och hemmet. Ett parallellfall är i detta hänseende Carl von Ossietzky som erhöll 1935 års fredspris. Svårt sjuk, som han var efter umbäranden och misshandel i koncentrationslägren, fann nazisterna det på grund av den uppmärksamhet utnämningen väckte nödvändigt att överflytta honom till ett sjukhus, där han fick bättre vård. Nobelpriset blev således den enda eller i varje fall den sista ljuspunkten i hans martyrium.

Sällan har ett val av fredspristagare, när krigspsykosen upphört, väckt en sådan tillfredsställelse och en sådan beundran för den prisutdelande kommitténs framsynthet, som Carl von Ossietzkys. Säkert skulle detsamma bli fallet, om Raoul Wallenberg valdes. Hans ridderliga kamp för en förföljd och av knappast någon så framgångsrikt försvarad ras är ett av vår tids mest lysande exempel på vad en enskild individ kan uträtta för fredens och humanitetens sak. Raoul Wallenberg har redan fått sitt äreminne i Ungern, det land dit han kom som befriare för att efter fullgjort värv själv förlora sin frihet. Må då också nästa gång Nobelpriset utdelas, denna hedersbevisning, som är uttrycket för den opartiska sakkunskapens uppskattning av det icke krigiska hjältemodet, vittna om hans gärning inför hela världen.

F. generaldirektör Anders Örne och professor Lise Meitner, båda medlemmar av ovannämnda undersökningskommitté, och landshövdingen Ellen Hagen, medlem av Kommittén för Raoul Wallenbergs hemsändande, dela — ehuru icke officiellt förslagsberättigade — vår åsikt att Raoul Wallenberg är den värdigaste kandidaten till 1948 års fredspris.

Stockholm den 10 december 1947.

BERTIL VON FRIESEN
läkare, riksdagsm.

TURE NERMAN
förf., riksdagsm.

VILHELM LUNDSTEDT
prof. riksdagsm.

Helsingfors den 22 december 1947.
Strängt förtroligt.

mf
aa

134
29/12 47

P 2 Eu I

P 2 Eu I

Broder,

64 *217* Med anledning av Ditt brev den 17 december om Wal-
lenberg vill jag meddela Dig, att jag nog liksom Du anser det
bäst, att en medlem av beskickningen reser upp till Jakobstad. I
annat fall riskerar man att saken kommer ut på en eller annan väg.

Jag är för dagen inte beredd att säga, vem som
skall resa, då jag först vill diskutera detta med mina medarbetare
I varje fall skall resan företagas utan onödigt dröjsmål. von Ot-
ter, som har några dagars semester, besöker Dig väl omedelbart ef-
ter helgdagarna, och då vore det kanske lämpligt att Du talade
med honom om resan.

En tillgång
Otto Johansson

Kabinettssekreteraren Friherre Beck-Friis,
Kungl. Utrikesdepartementet.

Ink. anteckn. 31/12

12 ant. Cu

Avskrift.

Tage Persson-Hörwing.

Poznan (Polen) den 19/11.1947.

Poznan, ul. Przemysłowa 31

Telefon 60-97.

*Detta brev, som jag redan har skickat till er, innehåller
till noga undersökning, som visar att det inte är möjligt
under 31/12-47. Originalet lämnat av skickaren av grafiken
8/1 i samband med lämnandet.*

Till

Komiteen för Raoul Wallenbergs återfinnande.

Stockholm.

Strängt förtroligt!

Bifogade reseberättelse får under inga villkor offentliggöras.
Svenska beskickningen i Warszawa önskar kanske inte att den
kom till allmänhetens kännedom, såväl i Sverige som i Polen.

Beskickningen har ej fått min reseberättelse utan kommer
troligtvis att till U.D. meddela i enlighet med mjr. Ehrens
rapport.

Resan var kostsam och svår, men tyvärr utan resultat.

/undert./ Tage Persson-Hörwing.

Poznan, ul. Przemysłowa 31.

Telefon 60-97.

(Anteckn. m. bläck)

Detta brev och reseberättelsen har inte blivit avsänt
förrän nu i december. Sedan ferryförbindelsen Trelleborg-Gdynia
blev inställd, har jag ej haft bra kontakt.

Nu skickar jag det genom en svenska (?) som reser till
Trälleborg.

HUR VI SÖKTE RAOUL WALLENBERG I POLEN !

Roseberättelse av Tage Persson-Hörwing.
Poznań/Polen/ i Oktober 1947.

Vid 5-tiden på eftermiddagen den 22 okt. 1947 kom en liten oansenlig ung man ner till mig i lagerlokalen och bad att få tala med mig i enrum. Jag tog honom med upp på kontoret och då han konstaterat att vi var ensamma, frågade han mig om jag var äkta svensk. Ja, det stämmer nog, sade jag, men vad är det fråga om? Det är en mycket viktig sak, - en stor hemlighet och ingen polack skall veta något om den, sade han. Visa mig först ert svenska pass så skall jag tala om saken. Efter det jag visat mitt pass och han blivit övertygad om att jag verkligen var svensk, bad jag att få se hans papper. Mina papper, sade han, är inte mycket värds de äro falska. Mitt riktiga pass har jag här i bakfickan och visade en stor revolver. Han visade dock mig ett personkort med namnet Stachowiak, utställt i staden Inowrockaw, men sade, att han var ukrainare och att hans verkliga namn var Irischenko samt att han tillhörde den underjordiska upprorsarmén nere i sydpolen vid staden Przemyśl.

Nu börja han berätta att i deras ukrainska gruppläger befinner sig två sjuka svenskar. Den ene av dem var under kriget minister i Budapest. Båda två äro sårade och särskilt ministern som fått två revben sönderskjutna, ligger i hög feber. Skyndsam hjälp är nödvändig om han skall kunna räddas till livet. Vad är det för en minister? frågade jag, - det är kanske Wallenberg? Ja, sade han, det är Raoul Wallenberg!

Hur vet ni att det är han, anmärkte jag, - hur ser han ut? Han är lång mager, mörk och föresten har jag, sade han haft mycket med Wallenberg att göra nere i Budapest under kriget och känner honom mycket väl.

Därefter omtalade han att han varit anställd i tyska armén i Ungarn, och skildrade hur han varit Wallenberg behjälplig med att rädda judar från fånglägren och hur han lätt hade förtjänt pengar o.s.v.

På min fråga hur Wallenberg hade kommit i deras gruppläger, omtalade han, att ett fångtransport-tåg på väg till Ural kolliderat någonstans i ryska Ukraina. I villervallan lyckades det Wallenberg och den andre svensken / helt säkert visste han inte om denne var svensk eller ungrare/ samt två ukrainare att rymma ifrån platsen för tågsammenstötningen. De vandrade på nätterna mot väster och vid polska gränsen blevo de upptagna av en av våra, sade han, ukrainska grupper. De voro då så döds-trotta och med blåsor på fotsulorna att de ej orkade gå längre.

Efter det de vilat ut någon tid, förde denna ukrainska grupp de fyra flyktingarna över gränsen till Polen. I gränsområdet rådde de på soviet-soldater och under batalien med dessa blev en flykting-ukrainare dödad, Wallenberg blev svårt och den andre svensken mindre sårad. Den fjärde flyktingen blev sinnesrubbad.

Den ukrainska gruppen som fört ~~över~~ flyktingarna över gränsen, visste inte att det var svenskar och endast jag, sade Irischenko, kände igen Wallenberg då jag några dagar senare kom för att besöka vårt gästställe i skogen.

Talade ni med honom ? frågade jag. Ja, sade Irischenko, jag frågade honom på svenska om han kände igen mig. Hur sade jag, talar ni svenska ? Ja, jag lite kan förstå, men icke mycket prata. Wallenberg kände inte igen mig utan pratade allt möjligt och på flera språk, - ich habe kein Geld, ich weiss nicht o.s.v. Irischenko omtalade att W. då låg i 40,5 ° feber och liksom yrade.

Ställde ni om någon doktor för honom ? frågade jag. Nej, det kunde vi inte sade han, men vi har en medicinman " klök gubbe " vid vårt läger som bra förstår sig på att sköta om sårade. Det svåraste är med att få ut kulorna som blivit kvar i mellangärdet. För att få ut dessa har medicinmannen inga instrument och därför är jag här, sade han, för att skaffa sådana eller ordna om att flyktingarna omhändertages av svenskarna.

Har flyktingarna något att äta och vem pysslar om den ? frågade jag. Det är två kvinnor som bor långt inne i skogen, i närheten av staden Przemyśl, svarade han, som både ställer om mjölk och ägg åt dem. Han visade mig på kartan var platsen är belägen.

Varför har ni ej direkt anmält denna viktiga nyhet till Svenska Beskickningen i Warszawa ? frågade jag. Jag var i Warszawa igår, sade han, men vågade inte gå in på Legationen därför att den var bevakad av två polska soldater, och telefonera vågade jag även ej av rädsla för att bli fångad. Han omtalade sedan hur han på natten tagit sig till Poznań för att uppsöka ett svensk konsulat och hur han fått fatt på min adress.

Då hela Irischenkos berättelse verkade sanning, bestämde jag mig för att med honom omedelbart resa till Warszawa och framlägga saken för minister Westring. Vi reste senare med nattsnälltåget till Warszawa.

Under santalet som fördes på tyska språket märkte jag att Irischenko var mycket försiktig med sin hemlighet. Under kvällens lopp fick jag inte lämna honom och han förbjöd mig direkt att meddela min hustru, som bor utan för staden Poznań, ivad ärande jag reste till Warszawa. På polacker och ryssar skällde han vid varje tillfälle och framhöll det stora Ukraina som en gång skulle bli fritt och självständig.

Som lösen för flyktingarnas utlämnande ställde Irischenko resa för sig och en ukrainsk ataman, tillsammans med de sjuka svenskarna, till Sverige, samt garanti för att de i Sverige inte blevo inburade eller återsända till Polen. Från Sverige skulle de, sade han, fortsätta till Amerika, för att där ansluta sig till ukrainska organisationen.

De par ord svenska som han kunde, sade han, sig har lärt av Wallenberg och andra svenskar i Budapest. Hans sätt och uppförande verkade skogsmänniskt. ex. vid måltiden förde han kniv och gavel åt sidan och använde sig av fingrarna. I skogen är man ej vand med sådant, sade han, och bad om att få rent sprit till maten. Då jag undrade varför Wallenberg ej skrivit några rader på svenska att han behövde hjälp, svarade han, att W. låg i yrsel då han lämnade dem.

Vid halv 9-tiden den 23 okt. anlände vi till Warszawa och uppsökte där en liten restaurang i vilken Irischenko blev sittande under tiden som jag sökte Svenska Beskickningen. Innan jag gick anmodade han mig att direkt tala med ministern i denna viktiga sak. Tyvärr var minister Westring bortrest och därför framlade jag saken för attaché Kjellberg och regeringsrådet Kronwall. Den senare telefonerade efter chefen för Svenska Europa Hjälpn för Polen, major Ehrenstråle, vilken omedelbart kom till Legationen. Efter en kort överläggning bestämdes att jag skulle hämta Irischenko och med honom gå till stora Belvederparken där Kjellberg och Ehrenstråle skulle taga honom i förhör. Detta gjordes och under samtalet med Irischenko som fördes på tyska språket blevo dessa herrar även övertygade om att ukrainarens skildringar voro sanna.

I samråd med regeringsrådet Kronwall organiserade Ehrenstråle senare på egen expeditionen i enlighet med Irischenkos dispositioner. Irischenko ville under inga omständigheter att någon polack eller kvinna medföljde expeditionen. Han visade stor försiktighet och menade som så att om polackerna fick veta att det är R.W. som skall transporteras, så kunde event. de polska myndigheterna få veta något och taga hand om denne viktig person samt återlämna honom till ryssarna. Han ställde som önskan att jag skulle medfölja expeditionen och innan vi reste fordrade han ett personligt samtal med Kronwall, under vilket denne i vår närvaro hade att antaga Irischenkos villkor för R.W. frigivning. Irischenko verkade fullständigt säker på sin sak och sade, att deras organisation ej ställer någon penningssumma för lösen, utan endast fordrar att han och gruppens ataman får följa med till Sverige. Han menade som så att R.W. helt bestämt kommer att som tack för deras hjälp bistå dem med nödiga medel i Sverige. Irisch. anmodade Ehrenstråle att taga medicin och instrument med för operation ~~av~~ av R.W. - om det skulle visa sig nödvändigt att kulorna borttåges innan att den sjuka transporterades till Legationen i Warszawa,

- / -

När vi vid 6-tiden på kvällen, med en personbil och en skåpbil startade visade det sig, att en polskbilförare måste medfölja. Dessutom hade Ehrenstrå medtagit sin sekreterare Rosengren. Irisch. protesterade men lungnade sig när han själv fick köra skåpbilen med mig vid sidan om som passagerare. Efter det vi kört igång märkte jag att det var en dålig bilförare och flera gånger var olyckan nära. Vi körde över Radom till Kielce / 180 km. från Warszawa/ där vi övernattade alla fem i ett gemensamt rum. Det fanns nämligen inga hotellrum att uppbringa.

Dagen därpå d.v.s. den 24 okt. fortsatte vi på oerhört dåliga vägar mot staden Rzeszów. Vi kommo över Opatów, Sandomierz, och Kolbuszowa. Under vägen hade vi flera punkteringar. Ukrainaren Irisch. och polacken Orł. börjar bli osams och tittade på varandra som hund och katt. Den förre börja bli mer och mer arrogant ju närmare vi kom till hans heimatgebiet. Med den där polacken skall jag senare göra upp yttrade Irisch. till mig i bilen. Polacken Orł. var en mycket bra man och kvick och arbetsam vid punkteringarna, - han var inte alls informerad om expeditionens ändamål utan trodde att vi var ute för att dela ut gåvor enligt hjälpaaktionens program. I närheten av Kolbuszowa exploderade ett däck på skåpbilen och det var slut med reserven. Irisch. togs upp i den andre bilen och jag blev kvar vid skåpbilen ute på vägen vid en skogs-dunge. Jag hade förberett mig på att övernatta i bilen, men vid 10-tiden på kvällen kom Orł. till min glädje med ett nytt däck som Ehrenstråle fått låna av polske komendanten i staden Rzeszów.

Min förväning var stor då jag senare i Rzeszów kom bort till bordet i restaurangen där vårt sällskap superade och hörde att Irisch. talade perfekt svenska med Ehrenstråle och Rosengren. Med mig hade han hela tiden endast talat tyska eller polska och ibland yttrat "jåkk ikke forstå svenska". Nu började jag att något förlora förtroendet till honom.

Det bestämdes att Ehr. och Rosen. skulle, för syns skull, bli kvar i Rzeszów för att på förmiddagen därpå konferera med ledningen för lasaretten o.s.v och att jag och Irisch. med skåpbilen, redan i natt, skulle fortsätta till staden Przemyśl där ukrainaren uppgav att de hade sin stab. R.W. befinner sig, sade han, i en skogstrakt ca 23 km. från Przemyśl.

Våra billyktor fungerade emellertid inte och Irich. påstod att han kunde så bra till vägarna att han kunde köra i mörke. Jag nekade att gå i bilen innan ledningarna till lamporna reparerats. Det uppstod åkiv mellan mig och ukrainaren. Han skällde på svenska som käpp i hjul och börja bli hotfull. Vi fick emellertid ner bilen till polska milisen som reparerade ledningarna och sedan körde vi åstad mot Przemyśl / ca 120 km./. Vägarna voro dåliga och trakten farlig samt bredvid mig denne dunkle individ med revolvern i bakficken. Det var långt ifrån någon angenäm resa och hjärtat satt uppe i halsgropen på mig flera gånger.

Vid 3-tiden på natten körde vi ner från bergsluttningarna till staden Przemyśl. Denna stad ligger nämligen i en djup, stor dalhåla. Vi hade just kommit ner då vi omringades av miliser och U.B.-män / säkerhetspolisen/. Dessa tveklade på våra pappers riktighet och fyra med kulsprutor beväpnade män kröp in i skåpet bakom oss och gav oss order att köra till milisen. Milisen kunde inte klara upp det och vi fingo fortsätta till U.B.-s huvudkvarter. Där var det galler och galler och fullt av kulsprutagevär. Jag var rädd för att min ukrainare skulle falla i klistret med sina falska papper. Revolvern hade han försiktigt nog låtit falla ner bakom sitsen i bilen. Han var emellertid fräck som Oscar och klara situationen utmärkt. Slutligen blev oss anvisat ett hotell där vi kunde övernatta. I kretsen av ett dusintals milicjanter blev vi införda i hotellet.

På morgonen när jag vaknade var ukrainaren borta och trött som jag var. Ändå jag mig om i sängen för att sova vidare. Vid 8-ta tiden knackade det hårt på dörren och in trädde en militärklädd U.B.-man. Han visade sitt U.B.-dokument och bad mig visa mina papper samt ge förklaring på ändamålet för mitt besök i Przemyśl. Han såg noggrant igenom mitt svenska pass och gjorde notiser i sin bok. Han förklarade sig vara kapten vid säkerhetspolisen och hade order från högsta ledningen att övervaka våra förhållanden. Jag talade polska med honom men mitt utseende i sängen, i den tyska ylletröjan, gav honom ej fullt förtroende. Han föreslog att vi skulle dricka en flaska wodka tillsammans och beställde hos hotellfrun en sådan. Dessförinnan hade han tagit vapenrocken av sig och stuckit ner revolvern i innerfickan på sin kavaj. Efter wodkan blev han mer öppenhjärtig och menade som så att om svenskarna vägat sig så långt ner i Polen med sin hjälp så bör de skyddas på allt sätt för de ukrainska banditerna. Är de så farliga? frågade jag. Ja, sade han, det är polackernas värsta fiender, har varit och är. Jag har, sade han, skjutit två ukrainare i dag på morgonen. De är banditer allesammans och hade jag inte skjutit först så hade de skjutit mig. Jag har satt ut tre vakter här i gathörnen för att skydda er bil, sade han och de ha redan fångat en individ som särskilt intresserade sig för densamme. Fy fan, tänkte jag, de ha kanske redan tagit en av Irisch. förbindelseman. Irisch. sade nämligen till mig på natten att han från Warszawa telegraferat till sina kumpaner, att de skulle passa på bilar med svenska flaggan och på sätt komma i förbindelse med honom. Tiden gick och vi söp ut innehållet i flaskan. Jag var glad att ukrainaren var borta. Den glädjen varade emellertid inte länge utan till min förskräckelse kom Irisch. in i rummet och satte sig på min sängkant.

U.B.-mannen tog honom genast i arbete och jag lässades vara drucken. Irisch. förlorade emellertid inte nerverna utan svarade fräckt på alla frågor. Han var så dristig att han gick fram till U.B.-mannen och frågade vilken kaliber hans revolver hade som stack upp ur bröstfickan. Nu är det stekta fläsket kockt, tänkte jag. Nu skjuter de ner varandra. Efter ett kort samtal steg U.B.-mannen upp och sade till Irisch. att han skulle följa med honom hem på middag. Irisch. sade till mig på svenska: se till att den djävulen kommer härifrån. Jag bad då U.B.-mannen att han skulle låta min bilförare vara ifrad, "han är icke hungrig. Det hjälpte inte utan Irisch. måste följa med honom. Efter två timmars tid kommo de tillbaka och jag såg på Irisch. att han börjat bli nervös.

Under tiden hade jag stigit upp och höll på att raka mig. U.B.-mannen tog rocken av sig och fortsatte med sina förfrågningar. Irisch. försvann för att, som han sade, försöka skaffa bensin. Jag kunde endast förklara atttchefen för vår expedition kommer till Przemyśl klockan 3 på eftermiddagen. Kl. blev tre och då denne chef inte kom ville U.B.-Mannen gå till telefonen och förfråga sig hos komendanten i staden Rzeszów. Vid halv fyra tiden gick han, men hann inte mer än ut i trapputgången då Ehrenstråle och Rosengren kommo. Han blev presenterad och slog klackarna tillsammans framför en svensk officer och försvann sedan. Irisch. kom tillbaka på kvällen och diskuterade med Ehr. och Rosen. på vilket vis R.W. skulle räddas. Jag fick inte deltaga i denna överläggning utan fick senare besked om att Irisch. skulle köra skåpbilen till milisstationen, där den andre bilen stod. När han startade var jag nere vid bilen men blev tillbaka trängd av ett par individer som ville ha reda på vart han skulle köra. En polsk officer drog dem till sidan och Irisch. körde. Han kom under natten inte tillbaka till hotellet och på morgonen meddelade Ehr. mig att Irisch. hade av honom fått låv att köra ut med bilen och besöka de sjuka svenskarna, men skulle enligt överenskommelse, varit tillbaka senast kl. 11 i garkväll. Det var en överraskning för mig och jag undrade varför jag inte fått order på att följa med bilen.

Tiden gick och ingen Irisch. syntes till. På förmiddagen besökte / söndagen den 26 okt. / Ehr. och Rosen. kasernen i Przemyśl och jag skulle vakta på den där U.B.-kaptenen. Ehr. och Rosen. kom tillbaka från besöket och alla voro vi mycket oroliga för Irisch. som ännu inte återvänt. Den polske bilföraren Crl. märkte att det var oro i lägret. Vi väntade till kl. 3 på eftermiddagen och sedan körde Ehr. och Rosen. till staden Jaroslaw för att se om inte ukrainaren syntes till någonstans. Han kunde ju fått punktering. Jag hade i uppdrag att svara med U.B.-kaptenen om han skulle visa sig och utforska om de tagit hand om ukrainaren.

Ehr. och Rosen. återkom på kvällen från sin resa utan att fått fatt på ukrainaren. U.B.-kaptenen hade även ej visat sig. Vi slog nu våra kloka huvud tillammans och kommo till den övertygelsen att Irisch. var tagen av säkerhetspolisen och att bilen står hos U.B. För att övertyga oss om riktigheten för våra antaganden, körde jag och Rosen. till U.B.-kaptenens hem. Rosen. skulle som doktor undersöka kaptenens dotter som var sjuk och jag skulle utforska vad som hänt Irisch. och skåpbilen. Vi blevo mycket hjärtligt mottagna och utan att förråda någonting fick vi veta vad vi önskade. U.B.-kaptenen tog vi sedan med till en restaurang och när vi körde genom den lilla gatan där hotellet var, stod skåpbilen där. Således hade Irisch. - kanske med de sjuka, - återkommit, och allt var bra. Vi stannade inte till utan körde direkt till restaurangen. Senare kom Ehr. och Irisch. Under festen blev U.B.-kaptenen full, och jag med Orl. bilade honom hem. Han var dock inte fullare än att han stannade oss vid U.B.-kommandanturen för att gå in och lämna rapport.

Det visade sig att Irisch. inte hade några sjuka med sig och på natten hade Ehr. Rosen. en skarp disput med Irisch. Jag fick inte delta i förhandlingarna utan gick till köja.

Vad som förekommit under kvällens förhandlingar vet jag inte, men troligt vis var inte Ehr. och Rosen. tillfredsställda med ukrainarens rapporter. På morgonen vinkade Irisch. på mig att komma borttill hans säng. Han hötar mig med anmälning till myndigheterna och kallar mig för "Kille", sade han. De måste lämna oss och vi med skåpbilen klara själva transporten av de sjuka. Det går jag inte med på, sade jag. Hur är det? frågade jag, har ni varit hos de sjuka och hur står det till med dem? Javisst har jag det, sade han, och det är bra med dem. Har R.W. skrivit något till oss? Nej, sade han, det tillåt inte vakterna, - men han väntar på oss. Vi skall kora ditt idag.

Under tiden kom Ehr. in i rummet och gav ukrainaren låv att gå ut i stan för att ordna någonting. Han skulle återvända senast kl. 11 men kom först vid 1-tiden tillbaka. Under tiden kom U.B.-kaptenen och jag fick veta att han ställt ut sitt folk utan för stan att passa på oss när vi körde, - så att ingen ont hände oss, sade han.

När vi bröt upp satte Ehr. sig hos Irisch. i skåpbilen och jag med Rosen. i den andre. Irisch. körde före och mycket fort så vi tappade dem ur sikte. Intrycket hos mig och Rosen. blev att ukrainaren ville kidnappa Ehr. Jag och Rosen. hade nämligen kommit till samma övertygelse, - att ukrainaren var en farlig bandit. I Rzeszów gjorde vi uppehåll vid en restaurang och Ehr. tog Irisch. med sig för enskilda förhandlingar. Senare på dagen fortsatte vi till staden Tarnów där vi tog in på ett hotell.

Då vi superat och kom upp på rummet för att lägga oss / jag och Irisch. delade rummet / tog Irisch. upp revolvern och gjorde den skjutfärdig. Nu följer du med mig till vår stab här i stan, sade han. Vi har ett ställe där de våra råkas och dit kommer nog någon från flyktingarnas sjukläger. På skämt sade han, jag kan skjuta dej och ta bil med innehåll. Det får du ingen förtjänst på, svarade jag och därför följer jag med dig.

Hur hänger det ihop? frågade jag, att flyktingarna nu befinner sig ca 250 km, från Przemysl? Det förstår du inte, sade han, nu kör vi.

Kl. var ungefär 11 på natten då vi med skåpbilen kom till en restaurang. Genom en mörk korridor kom vi in i en danslokal. Irisch. kände sig här hemma och hade sina samtal med olika individer. Jag satt vid ett hörnbord och väntade på att någon skogsmänniska skulle komma fram till mig och tala om hur flyktingarna har det. Plötsligt började det knattra ute på gatan som från ett maskingewär och de flesta i lokalen lade sig ner på golvet.

Irisch. sprang till utgången med revolvern i handen, men kom snart tillbaka och förklarade för mig att det endast var en motorcykel. Var har du skogsmänniskorna från sjuklägret? frågade jag. De är bestämt i den andra möteslokalen, - vi kör dit, sade han. Under tiden hade han blivit rätt drucken och i den andra lokalen kom hans banditkarakter riktigt till synes. Jag blev föreställd för flera individer, men ingen av dem var från sjuklägret. Vid tre tiden stängdes lokalen och då vi kom ut till skåpbilen var det fullt med miliser och U.B.män omkring den. Jag smet in på en sidogatan. En polsk officier kom fram till mig och bad mig lugna den lille svenske majoren / Irisch. hade från bilen tagit på sig en svensk päls och svensk röda-kors-mössa. /. Jeså, ~~saxxjag~~ tänkte jag, har han nu blivit mejor den Killen och hade lust att anmäla honom för miliserna, men var rädd för att därmed förstöra hela expeditionen. Tag hand om honom, bad jag officieren och se till att bilen blir körd till hotellet. Jag gick till fots och då jag kom till hotellet körde bilen fram och hela sällskapet gick in i hotellets restaurang. Jag smet upp och laddade mig och då jag på morgonen vaknade log Irisch. och sov i sin säng.

Vid 11 -tiden den 28 okt. startade vi för att köra till sjuklägret. Irisch. hade lovat Ehr. att idag ensam föra honom dit. Vi körde omkring 26 km. mot staden Rzeszów och vek av till vänster upp i skogen, - till en liten träkyrka. Irisch. berättade nu att ca 7 km. inne i skogen befinner sig de svenska flyktingarna. Ehr. bestämde sig för att int själv gå med Irisch utan ställde som villkor att jag även skulle följa med och att I. skulle lämna revolvern ifrån sig. Det bestämdes att vi efter fyra timmars bortvaro skulle vara tillbaka till kyrkan, i motsatt fall hade Rosen. att återvända till Tarnów och anmäla saken för myndigheterna. Under tiden för vår

- bortvaro skulle Rosen. överlämna kläder o.s.v. för de fattiga, till prästen vid kyrkan.

Vi började vår marsch in i skogen med Irisch. emellan oss. På vägen lämnade han kanonen ifrån sig till mig. Efter ca 3 km. vandring kom vi till en liten by. Irisch. förde oss in i en liten handelsbod där vi skulle vänta tills han återkom. Han sade att han först måste gå och umgås med hövdingen för att få hans tillåtelse för oss att besöka flyktingarna. Jag blev förbjuden att under tiden tala polska med någon. Inne i handelsboden var fullt av bröllopsgäster som begäpade oss. Vi tryckte oss som harna i ett hörn av stugan och såg på hur de roade sig. Wodka trugade de på oss glas på glas och sökte på allt sätt roa oss. En fru förstod lite tyska och Mr. hade att göra med att svara på alla frågor. En av gästerna kom bortt och omfamnade mig, - satte sig på kanonen jag hade på i ytterfickan men märkte ingenting. Tiden gick och vår situation blev värre och värre. Jag hörde hur de diskuterade över vad vi hade hos dem att göra o.s.v. Slutligen började de att bryta upp för att bege sig till bröllopsgården. Med böner och pock ville de ovilkorligen ha oss med. Det lyckades dem inte utan vi satt som fastklibbade, i spänning och väntade på Irisch. med sin hövding eller på en hop skogsmänniskor som eventuellt toge hand om oss. Efter ca 2 timmar, återkom Irisch. och hade en man med sig. Detta är inte hövdingen, sade han, - han kommer senare. Vi fyra var nu ensamma i stugan. Jag talade med något med den nykomne och märkte att det var en bra människa. För att larma Rosen. vid kyrkan skickade vi ett bud till dem. Vi väntade i det längsta men hövdingen kom aldrig och vi måste med hästskjuts ge oss åstad till kyrkan för att hinna fram innan bilen gick till Tarnów. Irisch. verkade förtvivlad och kunde endast förklara hövdingens uteblivande på grund av oförsiktigheten med att ha tagit oss med till flyktingarnas uppehållsort. De ha blivit förbannade på mig och kommer att döda mig för denna oförsikt, sade han. Irisch. ville att jag med skäpbilen skulle bli kvar i Tarnów och att han och jag, dagen därpå skulle försöka komma till tals med hövdingen och vakterna. Jag nekade, - hade blivit rädd för honom.

Inne i prästgården var det glädje och festligt. Prästen hade tagit fram både hembränt, likör och kognac. Bordet var fullsatt med läckerheter. Må Gud välsigna svenskarna, sade den gamle prästen, som funnit hit till denna öbyggd med sina gåvor för vår fattiga församling.

Vi voro allasammans samlade omkring bordet. Endast Irisch. felades, - han stod någon ute vid vägkanten och väntade på sin hövding, som han i sist minuten trodde skulle komma, - eller också kombinerade han hur han i fortsättningen skulle föra oss bakom ljuset.

Vid 6-tiden på kvällen startade vi och körde över Tarnów till Kraków där vi övernattade. Irisch. blev kvar vid prästgården och jag körde själv skåpbilen. Dagen efter fortsatte vi till Warszawa /310 km/ och dagen därpå den 30 okt. lämnade vi rapport över den misslyckade expeditionen till minister Westring vid Svenska Beskickningen. Vår strapatsfulla resa hade varit till ingen nytta.

Den 31 okt. återkom jag till Poznań där min belgiska hustru väntade på mig. När hon hört min reseberättelse sade hon, att vi slutat våra undersökningar för snart och att hon ville fortsätta där vi slutat. Min hustru är född polska och trodde sig, utan att uppväcka något uppseend kunna efterforska hur saken i verkligheten ligger till.

Den 3 nov. reste hon över Kraków ner till Tarnów och därifrån med lastbil ut till den lilla byn med träkyrkan. Så här lyder hennes redogörelse:

Den gamle prästen / Jan Ciszak / tog hjärtligt emot mig och visade förteckning på de utdelade gåvorna. Irischenko hade endast tagit hand om ett par byxor och en rock. Prästen / 77 år gammal / hade i söndags hållit tackägelse-gudtjänst för erhållna gåvor vilka så oförmodat fallit ner på hans fattiga pastorat. Han går i tron att de goda svenskarna även kommer med gåvor till en annan fattig by som tillhör hans pastorat.

Helt förtroligt frågade jag honom om han känner en "klok gubbe" och om han vet om det finnes några sjuka flyktingar i hans eller i närliggande pastorat. Svaret blev nekande.

Om han kände den lille mannen som kom med svenskarna? Ja, sade han, - han har en tid / under tyska tiden / bott hos sina släktingar i en närliggande by. Han är känd här i trakten som storbandit och tjuv, - farlig och hemlighetsfull.

Om han kände mannen som bygger det lilla kraftverket? Ja, sade han, - det är en pålitlig människa, jag vigde den härskadan, härförleden. / Han heter Jedrzejek och härstammar från Inowrocław /. Prästen följde med mig till Jedrzejek som bor i närheten av handelsboden där Ehrenstrål och min man väntade på hövdingen. Vi såg Jedrz. vid turbinen och prästen lämnade oss.

Vid turbinen talade jag förtroligt med Jedrz. och frågade efter ukrainaren och i vilken förbindelse han stod till honom. / Jedrz. var nämligen den mannen som ukrainaren kom med till handelsboden /. Han är ~~ingen~~ inte ukrainare, utan polack och hans riktiga namn är Stachowski, - han är bandit sade han, och jag är rädd för honom. Den dagen som svenskarna var här, sade han, kom han helt plötligt till mig och ville att jag skulle spela hövding, och med honom gå till svenskarna för att underhandla om friköp av en mycket viktig svensk person.

Jag gick inte med på hans förslag, sade han, men gick ändå med honom för att på något sätt meddela svenskarna hur farlig situation de kommit i. Tyvärr fick jag icke tillfälle därtill, - banditen bevakade mig väl. Under tiden hade banditen skickat bud efter en annan storbandit som i mitt ställe, sade han, skulle spela hövding. Denne som heter Cygan kom emellertid ej, till lycka för de väntande svenskarna.

Jedrz. sade dessutom att det inte fanns några flyktinsar och att det allsammans är lögn och stor bluff. Banditen hade sagt till honom att han i tidningar läst om hur den försvunne svensken söktes och att han nu ville göra pengar av den historien.

Jedrz. gav mig banditens antagliga adress, där han kanske vistades. Se till att han blir infångad, sade Jedrz. och att han får sitt straff.

Vid skolan besökte jag lärarinnorna-nunnorna där prästen väntade på mig. Jag överlämnade till dem en paket läkemedel som jag för syne skull överlämnade dem från svenskarna. Prästen och nunnorna bad Gud välsigna den svenska hjälpsamheten i Polen. Ingen utom Jedrz. vet den verkliga orsaken till svenskarnas besök i deras lilla fattiga by nere i Sydpolen.

Min kommentar till saken.

- 1/ Irischenko vel Stachowski har troligtvis varit i Sverige och där hört eller läst om Raoul Wallenbergs försvinnande.
- 2/ Det är möjligt att han från andra banditer som opererar i trakten av Przemyśl har fått veta att en svensk flykting befinner sig i händerna på någon ukrainsk grupp gorilagrupp och att han trots alla försök misslyckades med att uppnå riktig förbindelse.
- 3/ besöket vid kyrkan / ca 200 km. väster om Przemyśl / var entagligen endast en räddningsbräda för honom. Han ville troligtvis inte helt blanda sig för svenskarna.

Poznań /Polen/ den 15/11. 1947.

HAGE PERSSON

Poznań 15/11/47

Storvarg

Qa

P2 Eu L

RUDOLPH PHILIPP

RAOUL WALLENBERG

kämpe för humanitet

Raoul Wallenberg — mannen som besegrade Hitlers bödlar

World copyright
All rights reserved

På våren 1944 hade nazisterna i den anda som kom till uttryck i Führerns raslagar "rensat" den kontinent de besegrade: från Polen till Frankrike, från Norge till Österrike hade Himmlers Gestapo sänt judarna — och dessutom massor med kristna patrioter — till koncentrationslägren, där varje dag tusentals människor förintades i gas-kamrarna. Även judekolonierna på Balkan, främst i Serbien, Bosnien och Kroatien, hade praktiskt taget utrotats. Det var bara i Rumänien och Ungern som det alljämt existerade en judisk befolkning.

Den 19 mars 1944 iscensatte den tyska generalstaben och Himmlers Gestapo sin första kupp i Budapest. Utan att möta något allvarligt motstånd från sin ungerske bundsförvants väpnade styrkor besatte nazisterna i Budapest alla regeringsbyggnader samt post, telegraf och radio — och inom loppet av några timmar hade relativt svaga tyska styrkor ockuperat alla viktiga städer i Ungern.

Under de följande hundra dagarna deporterades en halv miljon judiska medborgare till förintelselägren. Snart nog hade alla ungerska städer och byar förvandlats till slakthus. Med ett viktigt undantag: i huvudstaden Budapest nöjde sig Himmlers specialister tills vidare med att häkta alla framstående judar för att på förhand omöjliggöra något som helst organiserat motstånd från den kvarts miljon judar som bodde i huvudstaden. Att samtidigt samla ihop dessa hundratusentals judar från deras lägenheter runt hela Budapest och transportera dem till Polen — det var ett företag som redan av organisatoriska skäl var omöjligt för Tredje riket under det fente krigsåret. Inte heller vågade Himmlers specialister och de ansvariga generalerna från den tyska krigsmakten mörda en fjärdedel av huvudstadens befolkning inför de övriga inneväpnas och de neutrala legationernas ögon. Om deportationerna från landsorten hävdade regenten Nikolaus Horthy ständigt att det rörde sig

icke om deportering utan blott om transporter till nya arbetsplatser för att förstärka de gemensamma krigssatserna. Enligt upprepade försäkringar från den ungerska regeringen reste de ungerska judarna till Tyskland som betalda arbetare i det tyska krigshushållet — på samma sätt som tidigare äktenskapliga arbetare och arbeterskor ställdes till den tyska krigsindustrins förfogande.

Medan ständigt nya tåg rullade från hela kungariket till de österrikiska och polska koncentrationslägren träffade nazisterna i Budapest alla förberedelser för att utan uppeende kunna driva iväg huvudstadens judar som slaktbo- skap sedan arbetet avslutats ute i provin- sen. Den första förutsättningen var, att judarna i Budapest samlades i ett ghetto och att de yngre och kraftigare skildes från de äldre och svagare. På det sättet skulle allt motstånd förhind- ras.

I utlandet började man dock bli upp- märksam. Det var främst USA som förstod att det dödsdömda Tredje riket ännu i sina sista stunder ämnade offra hundratusentals människor för sin ras- myt. — President Roosevelt värdade till de kristna ungrarna att bistå sina judiska bröder i deras dödliga fara för att de efter de förenta nationernas seger skulle ha moralisk rätt att vänta sig hjälp av segrarna.

BBC-London varnade Ungerns rege- ring och folk: om man i Budapest drev

samman judarna i ett ghetto skulle RAF icke längre skona bostadskvarteren.

Den 3 april bombade en amerikansk flygeskader Budapest.

Natten därpå bombade RAF Ungerns huvudstad.

Detta blev anledning till en hämde- aktion mot judarna. Tusentals måste lämna sina lägenheter omedelbart utan att ens få ta med sig så mycket som en skjorta. Koncentrationsläger fylldes med män, kvinnor och barn, och nya läger upprättades i huvudstaden. En självmordsepideemi utbröt — främst bland de intellektuella judarna. Judis- ka tvångsarbetare måste laga möbler, kläder och linne från de utplundrade judelägenheterna och lasta det i järn- vägsagnar för transport "hem". Vag- narna hade påskrifter som: "Kärleks- gåvor från den ungerska nationen till de tyska offren för de allierade bomb- banditerna!"

Ungerska poliser anhöll de trafikant- ter på gatan, som såg judiska ut. Om de inte kunde legitimera sig med en dopattest eller liknande blev de genom- pryglade, utplundrade och sända till koncentrationsläger. Många judar vå- gade sig icke längre ut på gatan, men också i sina hem svävade de i stän- dig fara varför åtskilliga övernatade på kyrkogårdar. I synnerhet var de yngre eftersökta, de togs ut till så- kallade arbetstjänstkompanier och sän- des till fronten där de under rysk eld fick gräva skyttegravar. De flesta av dem gick snart under av umbäranden.

President Roosevelt beordrade sin handekreterare Mr. David K. Niles att mobilisera EXECUTIVE OFFICE OF THE PRESIDENT WAR REFU- GEE BOARD till en räddningsaktion för judarna i Budapest. Mr. Niles och Executive Director Mr. J. Pehle gav USA:s stockholmsminister Herschel Johnson i uppdrag att ge förslag på en svensk medborgare, som hade för- utsättningar att som hemlig amerikansk agent personligen leda räddningsaktio- nen i Budapest. Det hade ju redan visat sig, att uppmaningar från pre- sidenten, kongressen, utrikesministern och så framstående män som ärkebis- kop Spellman förklingat ohörda i Bu- dapest.

Minister Herschel Johnson tvekade inte länge om vem han skulle före- slå: det måste vara en man med så- dan härkomst och bildning, att den amerikanske ministern med utsikter till framgång kunde vända sig både till statsministern Per Albin Hansson och till det konservativa svenska utrikes- departementet med en begäran att få sin man utnämnd till diplomat för att tillfredsställande dölja hans viktiga mission. Den man som uppfyllde alla fordringar var *Raoul Wallenberg*, en trettiofårig direktör i ett handelsbo- lag, vilken på detta sätt blev represen- tant för amerikanske presidenten i en av axelns huvudstäder och därmed en humanitetens hjälte under det andra världskriget.

Raoul Wallenbergs utveckling

För mer än 200 år sedan hade en av Raouls förfäder varit kronolänsman i Östergötland. Raouls farfarsfarfar Markus Wallenberg var biskop i Lin- köping. Farfarsfar grundade Enskilda Banken i Stockholm. Farfadern Gus- tav Oskar var marinofficer, men tog vid 29 års ålder avsked som kapten för att bli bankman. Åren 1900—1907 satt han på stockholmsbanken i riks- dagens andra kammare. Efter unions- upplösningen beslöt svenska regeringen att modernisera den svenska diploma- tiska representationen. För detta behöv- de man en klok och erfaren man ur

det praktiska livet, och så fick Raouls farfar i uppdrag att reorganisera utrikesdepartementet. I detta arbete stötte emellertid denne fördomsfria kosmopolit på ett hårdnackat motstånd från byråkraterna. Slutet blev, att han placerades som sändebud i Tokio och Perking.

Raouls far, Raoul Oskar, var också marinofficer. Han gifte sig med Maj Wising, dotter till professorn i medicin P. J. Wising. Raoul Oskar dog emellertid redan 1912 vid knappa 23 års ålder i sviter av en infektion som han ådragit sig när han vårdade en sjuk kamrat. Tre månader efter faderns död föddes den 4 augusti 1912 den gosse, som skulle bli räddaren för Budapests judar.

När Raoul var fyra månader gammal förlorade han sin morfar professor Wising, och till sitt sjätte år växte han upp endast under kvinnlig vård. Men när han fyllt sex år fick han en ny far och en god vän i Fredrik von Darvel, överdirektör vid Karolinska Sjukhuset.

1930 tog Raoul studentexamen med moderna språk som huvudämne. I stället för latin hade han valt ryska i gymnasiet.

Till sin natur var Raoul inte modig, så långt som möjligt undvek han strid och han var inte intresserad av gymnastik och idrott. Men som skolpojke hade han pluggat i sig Nordisk Familjebok. Efter hand tvingade han sig dock att övervinna sin fruktan, och som poj-

ke byggde han sig en linbana med vilken han och hans kamrater for fram och tillbaka till dess att han utan svindel kunde se ned i djupet. Han älskade djur och hatade jakt.

Redan som tioåring reste han på sin farfars önskan utomlands under sommarferierna och lärde sig på det sättet engelska, tyska och franska.

Omedelbart efter studentexamen gjorde han sin värnplik. I stället för att bli reservofficer ägnade han sig sommaren 1931 åt att studera juridik vid Académie des Poitiers för att på det sättet fullända sin franska.

Raouls farfar, envoyé Wallenberg, ville att sonsonen skulle bli kosmopolit. Och därför skulle han inte studera vid ett svenskt universitet eller överhuvudtaget vid vad han kallade ett "snobbsuniversitet". Han skickade Raoul på fyra år till University of Michigan i Ann Arbor. Här, hoppades envoyéen, skulle Raoul komma i kontakt med den äkta amerikanska pionjärandan och bli en världsmedborgare, fri från europeiska fördomar. De fyra år Raoul tillbragte vid detta amerikanska universitet är kanske de, som mest bidragit till att forma hans karaktär.

Då Raouls farfar blivit yrkesdisiplinmat och fadern avlidit så ung hade Raoul ingen del i familjebanken. Han var alltså ingen rik student. Visserligen fick han regelbundet underhåll av sin farfar, men liksom sina amerikanska kamrater arbetade han om somrarna för att själv tjäna ihop till resor och

liknande. Om han reste till Olympiska Spelen i Los Angeles eller till världsutställningen i Chicago, så åkte han "snålskjuts" ("liftade", "hitchikade") som sina kamrater. I Chicago tjänade han sitt uppehälle som arbetare på världsutställningen. Och på liknande sätt tog han sig till Mexiko och Kanada. En av hans inkomstkällor under dessa resor var att teckna av farmarnas hus och sälja teckningen till gårdsägaren.

När han lämnade Amerika i februari 1935 var han utexaminerad arktekt.

I Sverige rådde på den tiden svår depression, och Raoul fick ingen möjlighet att realisera sina byggnadsprojekt — bland vilka fanns ett av femmän uppskattat förslag till ett strömbad och en teater. Eftersom han inte ville ha sina rika släktingar att tacka för sin karriär for han efter fyra månader utomlands — denna gång för att utbildas till praktisk affärsman. Han tog vägen till Sydafrika, där han fick anställning hos SWEDISH AFRICAN COMPANY i Kapstaden. För att också få internationell bankpraktik tog han sedan en bankplats i Haifa i en holländsk bank. Det var här Raoul för första gången kom i kontakt med de av nazisterna förföljda judarnas problem, som grep honom starkt.

Vid tjugofyra års ålder etablerade sig Raoul som självständig affärsman i Stockholm. Han startade ett import- och exportföretag och reste oupphörligt på kontinenten. Efter krigsutbrot-

et föreslog verkställande direktören i ett stort importbolag — denne var jude och kunde inte längre resa ut till den nazibehärsade kontinenten — att Raoul skulle bli direktör för företags utlandsavdelning. Raoul gick med på detta förslag och fick så tillfälle att fortsätta sina resor över Europa.

När han var hemma i Sverige från sina resor uppoftade han — som en gång varit klar antimilitarist — all sin fritid för att tjänstgöra som instruktör i Hemvärnet, som då höll på att växa fram. Detta var för honom ett sätt att bidra till att göra det svårare för tyskarna att erövra hans fosterland i händelse av en invasion.

När jag 1946 arbetade med boken "Raoul Wallenberg — diplomat, kampe, samarit", fick jag tillfälligtvis höra av en landsman, som bott i samma hus som Raoul, hur denne i tyshet gjorde gott. Denne österrikarens hustru hade brutit benet. Raoul fick höra detta av portvakten och gick genast till den för honom okända damen och lämnade henne en nyckel till sin våning. Denna låg nämligen åt söder, och på så sätt kunde den landsflyktiga frun få tillfälle att på hans balkong njuta av solen. Och när jag gick igenom Raouls papper fann jag där räkningar på något hundratals liter mjölk och hundratals wienerbröd, som Raoul anonymt beställt för en sjuk flykting.

Hur stämmer dessa olika smådrag med den karaktäristik jag fått av ögon-

vittnen till hans bragder i Budapest och som visar honom som en samlad, praktisk organisatör och energisk, dödsföraktande kämpe mot de bruna banditerna?

Trots all internationell avslipning har Raoul en dominerande egenskap — icke medfödd utan förvärvad — gemensam med de flesta av sina landsmän: trots all energi och kall beslutssamhet i farliga situationer är Raoul skygg och tänker alltid på att inte visa världen, hur vek och känslig han är bakom masken av klok diplomat, realist och affärsmän. Han övervann i Budapest dagligen och stundligen sin egen livsångest därför att han visste, att han endast på det sättet kunde fylla sin uppgift mitt ibland förtvivlade människor.

Under intryck av nazisternas segertåg genom Europa ändrade Raoul fullständigt sina förutvarande levnadsvanor. Han som tidigare stått oförstående mot sport och kamp började träna hårt: varje morgon klockan sex ägnade han sig åt löpning i Liljanskogen, där han systematiskt tränade upp sig till distanser upp till en mil, för att skaffa sig fysisk kondition för kampen mot barbarerna. Varje dag sedan kontoret stängts och hela söndagarna använde han till att utbilda pojkar och äldre män i Hemvärnet för den partisanstrid som skulle bli deras uppgift om landet skulle anfallas.

När han från sin verkställande direk-

tör, som en gång varit ungorsk medborgare, fick de första berättelserna om skräcknätterna i Ungern, beslöt han att på något sätt själv ingripa för att rädda dessa offer för nazismen, även om han därvid skulle riskera livet. Långt innan det amerikanska initiativet kom visste de ledande judarna i Stockholm att de under alla förhållanden kunde räkna med Raouls insats. En svensk jude, den man, som ett år senare skulle förhandla med Himmler om räddning av fångarna i koncentrationslägren, hade redan i början av april 1944 föreslagit en svensk räddningsaktion för Ungerns judar.

I samma hus där Raouls företag hade sina lokaler — Strandvägen 7 A — låg också amerikanska legationen. Härigenom hade minister Herschel Johnson och hans finansattaché Mr. Iver Olsen — samtidigt Europarepresentant för WAR REFUGEE BOARD — lärt känna Raoul och hans äkta amerikanska framtända, hans handlag med människor, hans moraliska mod och hans fasta vilja att göra allt för att rädda dem som fallit offer för barbarerna.

Raoul hade ursprungligen tänkt sig, att han under sken av att vara ute i affärer skulle resa till Budapest och där försöka rädda så många som möjligt. Men nu öppnade sig för honom en möjlighet att resa som svensk diplomat, utrustad med amerikanska resurser, för att starta detta räddningsarbete i större skala än han hade kunnat göra på egen hand.

Raoul som diplomat och kämpe för humanitet

Roosevelts byrå förklarade sig genast tillfredsställd med minister Herschels Johnsons val. Statsminister Hansson lät i konseljen utnämna Raoul till legationsssekreterare med placering i Budapest.

Den 30 juni 1944 sände kung Gustav sitt berömda telegram till regenten von Horthy. De ungerska pressbyråerna spred genast falska uppgifter om att kung Gustavs telegram omedelbart medfört resultat och att den ungerska regeringen garanterat alla ungerska judar en human behandling. Horthy själv telegraferade till kung Gustav: "Jag skall göra allt som under nuvarande förhållanden ligger i min makt för att värna rättfärdighet och mänskliga grundprinciper."

Samtidigt kom emellertid rapporter från den svenska och andra neutrala legationer om att deporteringarna fortsatte i samma omfattning som tidigare. Raoul gick som i feber. Formaliteterna kring hans erkännande som diplomat och kring hans avresa gick honom på nerverna. Han ville fortast möjligt komma till Budapest för att genast sätta i gång sin räddningsaktion. Han reste inte som diplomat, hans bagage var inga läderkoffertar och inrymdingen frack. Han för iklädd vindtygsjacka och med ryggsäck som packning. Inte heller väntade han tills han fick direkt flygbiljett eller åtminstone sov-

vagnplats utan tog ett flygplan till Berlin. Där tillbringade han natten. På morgonen gav han sig iväg till Anhalter Bahnhof och trängde sig utan biljett in i ett överfyllt tåg. I 24 timmar satt han i korridoren på sin ryggsäck som han inte vågade lämna ur ögonsikte. Den innehöll nämligen ett kartotek med namn på de judar han i första hand måste rädda och på katolska och protestantiska motståndare till nazismen i Ungern, vilka kunde vara honom till hjälp. Vad som skulle hänt, om detta kartotek kommit i orätta händer, låter sig lätt tänkas.

När inte hans roll fordrade det kände Raoul sig inte som kunglig svensk diplomat, inte som speciell emissarie för kungen och regeringen i Sverige utan som en hemlig agent för mänsklig skärlek, som humanitetens partisan i kampen mot de bruna barbarerna.

Medan han satt obekvämt på sin ryggsäck i tågkorridoren visste han, att tusentals av hans skyddslingar i dagslånga resor utan mat och vatten forslades till gaskamrarna i boskapsvagnar och att många gick under eller trampades ihjäl på den långa resan.

Det var med öppna ögon Raoul gick in i denna kamp mot en ännu mäktig banditorganisation.

I kamp mot pilkorsare och Himmlers agenter

Att mera ingående berätta om vad Raoul uträttade i Budapest skulle kräva

mer utrymme än som här står till buds. Därför kan nu bara lämnas en skildring i grova drag.

Det var i juli Raoul började sitt arbete i Budapest. De första 100 dagarna lyckades han tack vare en klok ledning av sin egen och de andra neutrala legationerna liksom av den påvliga nuntiaturen att stoppa deportationerna.

Raoul förstod att med smidig diplomati utnyttja motsättningarna mellan marionetterna i ungerska regeringen och de främmande Gestapoherrarna och rivaliteten mellan representanterna för det tyska herrefolket och de ungersk-nazistiska pilkorsarna.

Raoul lät bearbeta den senile Horthy och förmådde honom att göra allt starkare motstånd mot de — tack vare krigsutvecklingen — dag för dag allt svagare tyskarna. Horthy ville på det sättet tillförsäkra sig och sin familj en returbiljett till segrarnas värld. På Raouls initiativ fick Horthy försäkras om att han, om han stoppade utrotningen av judarna, skulle komma att avföras från listan över krigsförbrytare. Adeln, det s. k. gentryt, stärktes i sin tro att den, om den hindrade vidare massaker, skulle kunna rädda sina privilegier in i den nya tiden efter Tredje rikets undergång. Trots att Raoul under dessa första hundra dagar endast sällan figurerar i dokumenten från de neutrala legationerna och deras handlingar med ungerska regeringen var det i själva verket fråga om en

ttekamp mellan Hitlers fullmäktige i Budapest Veessenmayer och Raoul Wallenberg.

Ytligt sett var dessa hundra dagar inte heroiska, om man bortser från att Gestapo upprepade gånger försökte att med jättestore lastbilar köra på Raouls bil för att på det sättet skaffa en obekväm motståndare ur världen.

Raoul hade kommit till Budapest med ett nytt budskap från kung Gustav till regenten Horthy. Omedelbart efter sin ankomst satte han igång med att bygga ut en egen avdelning av legationen, avdelning C, som hade till enda uppgift att organisera skyddet för judarna.

Innan Raoul kom hade svenska, schweiziska, portugisiska och spanska legationerna samt den påvliga nuntiaturen tagit några hundra judiska familjer under sitt skydd. Nuntien tog sig an de romersk-katolska judarna, Portugal och Spanien tog sig an de judar, som var ättlingar av offren för inkvisitionen och alltiämt bar spanska eller portugisiska familjenamn. Allt som allt rörde det sig för spanska och portugisiska legationernas del om några tiotal människor tillhörande familjer, som trots den mer än 400-åriga skrämmässan från Iberiska halvön bevarat sina förfäders språk och traditioner.

Ditills hade några hundra judar på grund av affärsförbindelser eller släktingar i Sverige fått pass hos svenska legationen, pass, som skulle skydda dem för deportation. Raoul skapade en

helt ny form av pass, vilka han kallade skyddspass. Dessa pass ställde innehavaren under svenska legationens skydd "till dess han återfördes till Sverige", som formuleringen lød. Gång efter annan lyckades Raoul få dessa papper erkända, trots att de tidigare varit okända i den internationella rätten. Han lyckades intala den ungerska marionettregeringen, att den som komposition snart nog skulle bli erkänd i Sverige som regering för en suverän nation. Då skulle det provisoriska tillstånd som rådde mellan general Stojays regering och Sverige ersättas med normala diplomatiska relationer.

Skyddspassen

Raoul lät trycka egna skyddspass försedda med det svenska vapnet Tre kronor, legationens stämpel och hans egen underskrift. Han arbetade med fiktionen att alla innehavare av skyddspass vid "första lägliga tillfälle" skulle återföras till "sitt svenska fosterland" och att de till dess som svenska medborgare måste vara undantagna från alla de ungerska myndigheternas speciallagar mot judarna.

A Till en början utfärdade Raoul sådana pass endast för de personer, för vilka han på grundval av dokument kunde konstruera släkt- eller affärsförbindelser med Sverige. På detta sätt kunde han skaffa några tusen människor en andningspaus och tillfälligt rädda dem från deportation eller

mobilisering till arbetskompanierna. Efter hand som terrorn växte minskade Raoul emellertid sina fordringar på "legala kontakter" med Sverige, och snart nog hade han ställt mer än 10,000 människor under Sveriges — d. v. s. sitt eget — beskydd. Raoul lyckades få de ungerska och tysk-nazistiska myndigheterna att upprepade gånger erkänna dessa pass som han själv uppfunnit. De neutrala legationerna, främst den schweiziska, såg detta och lämnade också liknande skyddspapper åt tusentals människor som hotades av deportation. Men alla dessa svenska, schweiziska, portugisiska och andra pass skulle ha varit värdelösa papperslappar, om icke en energisk, initiativrik och dödsföraktande ung man stått bakom dem och personligen ingripit för varje skyddsling när denne eller någon medlem av hans familj tagits på gatan eller i sitt hem och släpats bort.

De jure kränkte Raoul genom denna skyddspassaktion folkrättens grundprinciper, han och hans lärjungar vid de andra neutrala legationerna kränkte Ungerns "suveränitet". Han undandrog ungerska medborgare från lagen och dess verkställighet i ett land som trots den tyska ockupationen ännu nominellt var självständigt. Samtidigt över- skred han allt mer de fullmakter han fått från svenska utrikesdepartementet. Men Raoul var allt annat än en genom konventioner bunden diplomat och trots att han kände en stark lojalitet mot sitt eget land handlade han i för-

SCHUTZ-PASS

Nr. 12/10

Name: Dr. Paul H e g e d ü s
 Wohnort: Budapest
 Geburtsdatum: 31. Mai 1905
 Geburtsort: Tócsó
 Körperlänge: 173 cm
 Haarfarbe: braun Augenfarbe: blau
 Hautfarbe: Schwartz

Unterschrift: Alfréd

SCHWEDEN

SVÉDORSZÁG

Die Kgl. Schwedische Gesandtschaft in Budapest bestätigt, dass der Obengenannte im Rahmen der — von dem Kgl. Schwedischen Auswärtigen Ministerium autorisierten — Repatriierung nach Schweden reisen wird. Der Betreffende ist auch in einen Kollektivpass eingetragen.

Bis Abreise steht der Obengenannte und seine Wohnung unter dem Schutz der Kgl. Schwedischen Gesandtschaft in Budapest.

Gültigkeit: erhöht 14 Tage nach Einreise nach Schweden.

A budapesti Svéd Kir. Követség igazolja, hogy fentnevezett — a Svéd Kir. Külügyminisztérium által jóváhagyott — repatriálás keretében Svédországba utazik.

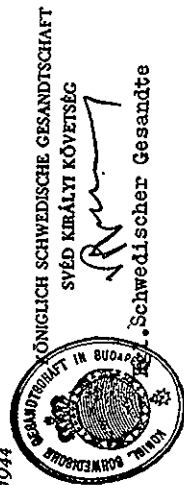
Nevezett a kollektív útleveleiben is szerepel.

Elutazásáig fentnevezett és lakása a budapesti Svéd Kir. Követség oltalma alatt áll.

Érvényét veszti a Svédországba való megérkezéstől számított tizenegynedik napon.

Reiseberechtigung nur gemeinsam mit dem Kollektivpass. Einreisevisum wird nur in dem Kollektivpass eingetragen.

Budapest, den 20. August 1944

sta hand som en kämpe för humaniteten. Han visste, att han befann sig i en situation där det inte längre var möjligt att strikt tillämpa kodifierade lagar, maximer och konventioner.

Varken för de ungerska eller tyska makthavarna i Budapest var det någon hemlighet hur svag grund Raoul hade för sin skyddsaktion. Men de ungerska ledarna lät Raoul intala sig, att de genom att tolerera hans aktion skulle köpa sig möjlighet att återvända till kulturvärlden och rädda sitt land till en ny framtid. Himmlers representanter i sin tur hoppades, att de genom att tolerera den uppträffande denne amatör-diplomat kommit med skulle till sist kunna utnyttja den för egen räkning. De kände till hur militärt svagt Tredje riket var vid denna tidpunkt. De visste också, att för deportationen av dessa hundratusentals judar hade de inte längre som förr till sitt förfogande hundratusentals Gestapomän utan var hänvisade till att samarbeta med den ungerska polisen och gendarmeriet. Varken tysk militär, polis eller järnvägspersonal stod längre till förfogande för dessa transporter. Därför måste Himmlers ombud i Budapest undvika varje öppen konflikt med de ungerska myndigheterna. Inte heller vågade de ta risken att öppet provocera den kristna befolkningen i huvudstaden.

Genom sina löften — och när så behövdes hot — skaffade sig denne amatör-diplomat snart nog en sådan auktoritet i denna ockuperade metropol, att inte bara judiska utan också kristna hus- och bilägare väntade i timal utanför hans byrå för att under kriget ställa

Under dessa första hundra dagar syftade alla Raouls drag i det spännande schackspelet med Gestapo och den ungerska marionettregeringen bara till en sak: att få rätt att utställa ständigt nya kontingenter av skyddspass utan att som kompensation behöva utlämna de hundratusentals oskyddade till vad som officiellt kallades den tyska arbets-tjänsten men i själva verket var gas-kamrarna.

Genom sina löften — och när så behövdes hot — skaffade sig denne amatör-diplomat snart nog en sådan auktoritet i denna ockuperade metropol, att inte bara judiska utan också kristna hus- och bilägare väntade i timal utanför hans byrå för att under kriget ställa

sin egendom gratis till hans förfogande. De hoppades att de, genom att få sina hus och sina bilar prydda med det alltmest respekterade svenska vapnet, skulle kunna rädda dem över till fredens dagar. På det sättet kom Raoul snart att förfoga över hus i alla stadsdelar där han kunde upprätta legationsavdelningar med exterritorialrätt. Det dröjde inte länge innan hans medarbetare inberäknat deras familjer, som också bodde i legationshusen, uppgick till 600 personer.

Hur fascinerande denne unge svensk verkade på vänner och fiender framgår av att han många gånger kunde förmå ungerska polis- och gendarmeriofficerare att frige tusentals fångar mot att de fick några skyddspass för egen räknning. Bara detta, att judepassen var eftertraktade ting för de ännu maktiga hantlangarna för den bruna regim, som än under tio månader framåt skulle utföra sitt förstörelseverk, säger mycket om det intryck Raoul gjorde.

Raoul var hänvisad till att använda sig av ungerska medarbetare och så gott som uteslutande judar, vilket mycket försvårade hans uppgift. Ty det var i början omöjligt att låta judiska medarbetare överta förhandlingarna med ungerska och tyska nazister — herrefolket ansåg ju icke judarna som fullvärdiga människor. Även under dessa relativt lugna första 100 dagar var Raouls arbetsdag ofta 20 timmar och mer. Den politiska situationen ändrades oupphörligt och krävde stän-

dig beredskap. Problem som Raoul och de av honom inspirerade neutrala legationerna klarat upp med de ungerska myndigheterna aktualiserades åter genom att Gestapo annullerade ungrarnas beslut. Och så måste Raoul åter föra timplånga förhandlingar för att försvara de en gång uppnådda resultaten.

Om det vid en razzia visade sig, att det fanns bara ett enda pass utöver det beviljade antalet, så äventyrades giltigheten för alla skyddspass. Men Raoul lyckades gång efter annan att genom övertalning, mutor eller hot få inte bara de svenska utan alla legationernas skyddspass erkända.

Genom sin självbehärskning och sin okuvliga vilja verkade Raoul så inspirerande på sina medarbetare att han uppfosttrade många av dem till modiga underhandlare och lärde dem att ingripa på hans vägnar när så behövdes. Dessutom lyckades han organisera egna kommandon, i vilka modiga judar med icke alltför markerat judiskt utseende genomförde befrielseexpeditioner. När läget så krävde uppträdde de i ungerska militär- och polisuniformer och senare maskerade de sig t. o. m. till pilkorsare eller SS-män.

När skyddspassen visade sig otroligt verk samma började judiska och kristna typografer, ja t. o. m. universitetsprofessorer och präster, att i underjordiska tryckerier framställa svenska och andra skyddspass "utanför den beviljade kontingenten". När de oskyddade

judarna fick sina livsmedelskort indragna, försåg dessa illegala tryckerier dem med ransoneringskort och dopattester.

Allierade soldater, till större delen flygare som måst nödlanda på ungerskt territorium eller släppts ner med fallskärm, arbetade också i den illegala dokumentproduktionen. Om man hörde, att någon fabrik eller något kvarter i staden stod i tur för gestaporazzia, så försågs de hotade med lämpliga dokument.

Det dröjde inte länge, innan tiotusentals skyddspass var i omlopp. Hårtillkom tiotusentals skyddsbrev från Svenska Röda Korset, vilka utstälts av denna organisations delegat i Ungern, lektor Valdemar Langlet, och som bara hade denne privatmans namnteckning. Men tack vare Raouls personlighet räddade ofta också dessa skyddsbrev sina innehavare från deportation.

Gång efter annan hindrade Raoul genom sina förtrogna i departementen att dessa skyddsdokument förklarades ogiltiga.

De fyrtiosex dagarnas mellanspel

Den svenska aktionen gav den vacklande regenten ny tillförsikt, och Horthy vågade t. o. m. trotsa Himmlers representanter och tidvis helt förbjuda deportationerna. Men efter attentatet mot Hitler den 20 juli 1944 blev också Gestapoherrarna i Budapest mer agres-

siva och fordrade, att deportationerna skulle tas upp i samma tempo som tidigare. Raoul arbetade emellertid intensivt bakom kulisserna, och under flera veckor kunde nazisterna bara få iväg några få transporter med offer för gaskamrarna till gränsen.

I slutet av augusti insåg Himmlers Budapestrepresentant, att det var otänkbart att snabbt få iväg de återstående judarna med mindre han gjorde en snabb kupp och helt övertog makten. Men för detta steg, den öppna kampen mot vasallen Horthy, saknades ännu generalstabens medgivande, då denna såg sina förbindelser med balkanarméerna hotade om ungerska folket skulle sätta sig till motvärm.

Från den 19 mars hade Ungern haft en lydregering av tyskvänlig, Horthytrogen adel, som icke var direkt pilkorsare. Ministerpresidenten, general Sztójay, demissionerade i slutet av augusti eftersom han icke kunde fullborda deportationerna. Att denna quislingregim störtades var en triumf för en svensk amatördiplomat.

Därmed hade Raoul hindrat deportationerna vid en tidpunkt, när järnvägsnätet och vagnmateriet ännu befann sig i så oskadat skick att tyskarna skulle kunnat dagligen transportera 5,000 människor eller mer till gaskamrarna under förutsättning att de fått arbeta utan neutral inblandning. När sedan nazisterna genom sin andra kupp den 15 oktober tog all makt i Budapest hade de allierade bombflygarna

redan skadat trafiknätet så allvarligt, att det inte längre var tänkbart att genomföra sådana jättetransporter med tåg.

Under mellantiden — 46 dagar — fungerade regeringen Lakatos, en regering sammansatt av Horthyanhängare. Av denna utverkade Raoul rätt att bilda egna svenska arbetskompanier, som skulle byggas ut till en internationell arbetstjänstorganisation. Nazisterna hade trots sitt nederlag inte lämnat Budapest och de kom med ständigt nya krav. Så förklarade de, att de icke kunde tolerera, att hundratusentals judar lämnade sig medan de kristna ungrarna kämpade på Tysklands sida. Den eftergivna Horthyregeringen var beredd att samla alla arbetsdugliga judar i arbetskompanier och sätta in dem på ungersk mark — men skilda från sina familjer. Raoul förklarade, att de skyddade judarna intill sin "hemresa" måste få arbeta i egna kompanier. På detta sätt ville han få tillbaka till Budapest också de judar, som sedan länge gjorde arbetstjänst vid fronten. Medlemmarna av Svenska arbetskompaniet tjänstgjorde de facto på Raouls byrå och som transportarbetare i den svenska humanitära aktionens tjänst. De skaffade också livsmedel från landsbygden och lade upp förråd så att alla skyddslingar och anställda skulle slippa hungersnöd.

Den 15 oktober erövrade nazisterna tillsammans med sina ungerska ställbröder, pilkorsarna, huvudstaden. Där-

med började tre månader av ohämmad terror. Det var också för Raoul tre månader av heroisk kamp mitt ibland banditer och deras offer, medan bomber och granater från två ryska arméer, som allt hårdare inneslöt staden, regnade över onda och goda.

De neutrala legationerna hade sitt säte i Buda medan huvuddelen av de till undergång vigda judarna bodde i Pest på andra sidan Donau. När nu terrorn bröt ut på allvar flyttade Raoul — trots varningar från hans chef minister Danielsson — över till Pest för att alltid kunna vara nära sina skyddslingar när nöden efter hand blev värre.

Redan den 16 oktober var gatorna fulla med lik efter judar och motsändare till den nya regimen. Alla rum i de hus, som skyddades av det svenska legationsvapnet, var till bristningsgränsen fyllda av män, kvinnor och barn, som i dödsångest flytt dit.

Under tio dagar fick inga judar lämna sina bostäder, de fick varken hämta livsmedel eller medicin för dödssjuka, och många blev helt utan vatten.

Raoul hade hyrt 32 stora hus och genom det svenska vapnet utrustat dem med exterritorialrätt. Svenska Röda Korset och de andra neutrala legationerna följde exemplet. Så uppstod det s. k. Internationella ghetton, där tidvis 13,000 människor vegeterade men under något människovärdigare former än i det allmänna ghetton, där 80,000 människor trängts samman som boskap.

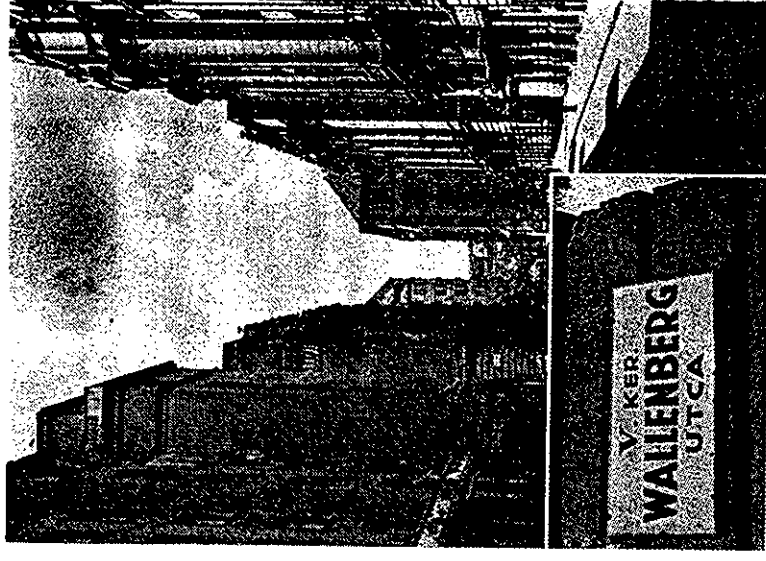
Men Raoul och hans medhjälpare måste dag och natt ingripa under livsfara för att hindra beväpnade horder av 16—20-åriga pilkorsbanditer att plundra och mörda. Vid denna tidpunkt arbetade också svenske ministerns ställföreträdare, legationsskreterare Per Anger, chefen för B-avdelningen (avdelningen för skyddsmaktsupdrag), attaché Lars Berg, och kanslist Göte Carlsson som Raouls räddningskommando. Även Raouls judiska kommando trädde i funktion — ofta i nazistuniform.

Diktatorn av Himmlers nåd, Szálasi, förutvarande ungersk major, förkunnade i radion att alla privilegier som följde med skyddspappren skulle upphöra att gälla. Och tusentals judar drevs samman i uppsamlingsläger utan hänsyn till om de hade pass från Raoul, från Schweiz eller från påven.

En gång lämnade pilkorsarna ut 17,000 judar åt SS-männen. Judarna drevs ihop vid Józsefvárosi-stationen och föstes ihop tätt packade i boskapsvagnar. Raoul begav sig dit, trotsade SS-befälhavaren som lät hota honom med vapen och röt: "Vilka av Er har provisoriska dokument på tyska eller ungerska på sig?" — Och judarna förstod vad meningen var. Alla, som hade något papper med en stämpel samlade sig bakom Raoul. Inför den tyske befälhavaren som inte kunde ett ord ungerska godkändes vaccinationsattester, skattekvitton och liknande handlingar som fullgoda skyddspass. Att

Pilkors-baronessen och dödsmarschern

Raoul arbetade febrilt. Genom att utmåla det öde som hotade henne och hennes familj efter Budapests "omedel-

Staden Budapest har låtit Phönixgatan, där Raouls hus låg, få namn efter honom.

bart förestående" befrielse lyckades Raoul göra den nazistiska utrikesministerns fru till sin medsammanvurna. Hon var född baronessa von Fuchs, var själv vän med en judisk familj och befann sig i grossess. Raoul intalade henne, att hon kunde rädda sitt och det väntade barnets liv genom att hjälpa honom, och lovade skyddspass åt henne och hennes vänner. Han fick henne att tro, att de allierade skulle godkänna hans skyddspass — och 48 timmar senare tillkännagav hennes man, utrikesminister baron Gábor Kemény, i radion att ministerpresident Szálasis order hade återkallats: alla skyddspass skulle åter gälla tills vidare.

Raoul trodde verkligen, att det bara var en fråga om dagar eller timmar när ryssarna skulle storma staden. Och därför kämpade han med alla medel för att fördröja massmorden med veckor, dagar och timmar.

Men ryssarna nöjde sig med att hålla staden innesluten och sparade sig för stormningen till dess Budapest blivit moget. I stället tog de huvuddelen av sina stridskrafter för att komma före amerikanska armén till Österrike och Böhmen.

För att skydda sina hus hade Raoul låtit trycka legitimationshandlingar och plakat på ryska. Även de katolska nunnorna bönföll om sådana skyddspapper och det svenska vapnet för sig och sina kloster, och i gengäld ställde de sig själva och sina hus till förfogande för Raouls skyddslingar.

ferno för Raoul, som i sällskap med sin judiske chaufför Langfelder nästan alltid var ute på landsvägen. Gång på gång följde han efter dessa marschkolonner, med hatten djupt nerdragen i pannan för att inte visa hur djupt detta grep honom. Men man kände igen honom, tusentals händer sträcktes mot honom, mödrar höll fram sina barn mot honom, alla ropade på hjälp.

Raoul var obehäpnad och var själv också rättslöst utlämnad åt dessa välbehäpnade desperados, som inte längre kände respekt varken för Gud eller satan när de såg sin undergång påalkas.

På morgnarna skaffade Raoul uppgift om namnen på dem som deporterats under natten. Så långt formulären räckte skrev han ut skyddspass, förde in dem i ett kartotek, skyndade till baronessan och skaffade sig rätt att hämta tillbaka sina skyddslingar från dödsmarscherna. Sedan bar det vidare till uppsamlingsställena, och om kolonnen redan kommit iväg, gav han sig ut på landsvägen. Varje gång tvingade han befälhavarna att utlämna tio, hundra eller flera av sina offer. Lyckades han riktigt injaga respekt i någon befälhavare så tog han först tillbaka dem, som han hade i sitt kartotek, sedan dem, som hade skyddsbrev från Svenska Röda Korset, och slutligen alla dem, som stod under skydd av andra neutrala legationer eller påven.

Snart fann Raoul det nödvändigt att också ha med sig en lastbil på döds-

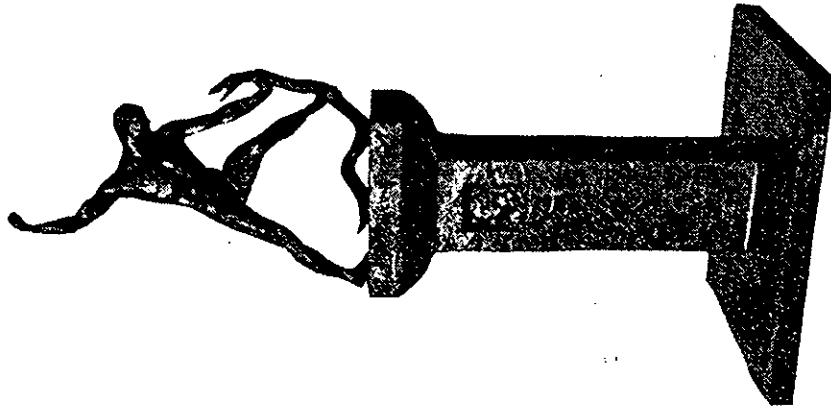
vägen så att han kunde dela ut förbandsmaterial, varma kläder, skor och mat till dem, som han inte kunde rädda. På det sättet blev Raoul för tusentals människor även i deras största nöd och förnedring en budbärare om civilisation och humanitet, en symbol för den värld, som hans landsman Alfred Nobel med sin stiftelse velat främja.

Även i detta fall verkade Raouls exempel sporrande: snart för också schweiziska legationstjänstemän och katolska nunnor ut på Wienervägen och hjälpte de dödsdömda med bröd, vatten och kläder. Och tusentals offer undkom genom denna hjälp och fann en asyl i klostren.

I dessa dagar utvecklades Raoul från framgångsrik amatördiplomat till sammarit. Han blev en outröttlig ledare och kämpe. I människor som redan givit allt hopp förlorat tänkte han åter viljan och modet att leva vidare och försvara sitt liv.

Åtta veckor innan Budapest befriades drev ryssarna de tyska trupperna tillbaka till Pest i vild flykt. Sedan tankslaget i oktober hade området mellan Debrecen och Pest varit i Röda arméns hand. Raoul trodde, att räddningen var omedelbart förestående, och arbetade till utmattningsgräns. Men när ryssarna gjorde halt hämtade nazisterna åter mod och de tvingade regeringen att sända baronessan Kemény — Raouls medhjälperinna — från huvudstaden.

Fram till jul kämpade Raoul vidare så gott som ensam. I S:t Stephanspar-

Detta monument står färdigt att uppställas när Raoul själv kommit tillbaka till sin familj.

ken, där nazisterna drev samman judarna, räddade han åter offer för deportationerna. Här ämnar också Budapest stad resa ett monument, där Raoul symboliskt framställs som S:t Göran i kamp med draken — en drake som har hakkorset på huvudet. Raouls mor har begärt, att uppsättandet av

monument skall få vänta till dess hennes son har kommit tillbaka.

Under tiden drevs allt flera judar tillsammans i ghettot, där trängseln snart skapade svåra farsoter. Raoul skaffade sig medarbetare i polisen och i den ungerska armén och för detta utnyttjade han den fruktan som allt mer grep dessa nazisternas medhjälpare. Raoul skaffade livsmedel för de svältande och förhindrade upprepade gånger att pilkorsarna sprängde ghettot i luften.

Kaos i Budapest

Den 6 december uttryckte Mr. J. Pehle i ett brev WAR REFUGEE BOARD's tacksamhet för Raouls svåra och viktiga arbete i Ungern. De fakta, som Mr. Pehle bygger sin erkänsla på, kan knappt omfatta mer än de första hundra dagarna. Vad Raoul uträttade under de sista hundra dagarna har knappt ännu kommit fram i sin fulla omfattning.

Under dessa dagar, då Budapest från alla sidor innesluts av ryska trupper, då Donaubroarna mellan Pest och Buda sprängts, visste legationscheferna i Buda knappt vad som föregick i Pest. Och när Budapest hade befriats, hade ingen i Raouls hemland eller i segerländerna tid, ro eller intresse att försöka klargöra vad en enskild kämpe för humanitet uträttat eller ens att framföra den civiliserade världens tacksamhet.

EXECUTIVE OFFICE OF THE PRESIDENT

WAR REFUGEE BOARD

WASHINGTON 25, D. C.

OFFICE OF THE
EXECUTIVE DIRECTOR

DEC 6 1944

My dear Mr. Wallenberg:

Through the American Minister in Stockholm and Mr. Iver Olsen, the War Refugee Board has kept closely informed of the difficult and important work you have been doing to alleviate the situation of the Jewish people in Hungary. We have followed with keen interest the reports of the steps which you have taken to accomplish your mission and the personal devotion which you have given to saving and protecting the innocent victims of Nazi persecution.

I think that no one who has participated in this great task can escape some feeling of frustration in that, because of circumstances beyond our control, our efforts have not met with complete success. On the other hand, there have been measurable achievements in the face of the obstacles which had to be encountered, and it is our conviction that you have made a very great personal contribution to the success which has been realized in these endeavors.

On behalf of the War Refugee Board I wish to express to you our very deep appreciation for your splendid cooperation and for the vigor and ingenuity which you brought to our common humanitarian undertaking.

Very truly yours,

J. Pehle
J. Pehle
Executive Director

Mr. Raoul Wallenberg,
Swedish Foreign Office,
Stockholm, Sweden.

Den 23 december gick ryssarna till stormns mot Budapest: Tolbuchins och Malinovskis arméer hade slutit sin ring. Sovjetryska Rataplan bombarderade staden utan uppehåll. Himmlers högsta representanter och pilkorsledarna flög till Sopron vid österrikiska gränsen. Herraväldet i staden överlämnades till den värsta pöbeln. Nazisterna försökte tvinga de neutrala legationerna att fly med dem. När detta misslyckades plundrades legationsbyggnaderna av pilkorsarna, och de diplomatiska representanterna tvingas att gömma sig i källare i Buda, där de icke längre var säkra för sitt liv.

Men som ensam neutral diplomat stannade Raoul i Pest, där han ofta räddade människor och livsmedel när de uniformerade desperados satte in sina attacker. Raoul skaffade sig nya förbandna, han vann för sin sak t. o. m. pilkorsaren i polispresidiet, Paul Szalai. Och genom Szalais hjälp fick judarna vatten och livsmedel och slapp undan ett allmänt blodbad. Efter befrielsen blev Szalai inför domstolen inte bara frikänd tack vare den hjälp han gett utan också varmt lovordad.

För att bli kvitt de farligaste banditerna lät Raoul meddela dessa, att tyskarna hade för avsikt att spränga de sista broarna över Donau och på det sättet utlämna sina allierade till ryssarna. Eftersom dessa gangsters trodde sina bruna herrar om allt, flydde de med sina kärntrupper till Buda

och försökte sedan att därifrån slå sig igenom till Österrike.

Genom Szalais förmedling fick Raoul poliser, som därigenom hoppades att rädda sig och sina familjer inför sammanbrottet. Tillsammans med Raouls judiska överfallskommando lyckades dessa hindra den avsedda fullständiga utrotningen av judarna. I januari anmälde sig en högre polisofficer hos Raoul och visade honom en order som gick ut på, att han skulle mörda Raoul. Denne officer hette Alexander Mogen. Han varnade Raoul, då man kunde vänta att om han inte själv utförde ordern någon annan skulle få uppdraget.

Sedan marskalk Malinovskis armé erövrat en del av Pest och brutit fram till närheten av ghetton kunde Raoul och hans medarbetare inte göra mycket mera för sina skyddslingar.

Den svenske ministern hade ofta resonerat med Raoul om vad han skulle göra om han som ensam svensk diplomat befann sig i Pest när denna del av staden erövrades. Naturligtvis skulle Raoul då överta representationen för Sverige och sina skyddslingar i den befriade delen av Ungern. Och nu meddelade Raoul ministern med en budbärare, som på natten rodde över Donau, att han ansåg tiden mogen att lämna det av nazisterna behärskade området för att hos marskalk Malinovski arbete för sina skyddslingar. Minister Danielsson gav Raoul sitt tillstånd.

Raoul hos NKVD

Den 10 januari sammanträdde Raoul för sista gången med sin "generalstab", han gav en kort överblick över situationen och talade om, att han tänkte bege sig till Debreceen där den provisoriska ungerska regeringen och Malinovskis högkvarter befann sig. Där skulle han lämna förslag till speciella åtgärder och lagar för att tillförsäkra de utplundrade judarna i ghetton drägligast möjliga villkor under den kritiska tiden efter befrielsen. Raoul rådde sina medarbetare att ta sin tillflykt till Hazai-bankens bomb-säkra valv och där avvakta de röda truppernas ankomst. Samtidigt med dessa räknade Raoul med att själv komma tillbaka.

Vad som skedde med Raoul efter denna konferens kunde först långt efter krigets slut fastställas genom berättelser från ögonvittnen. Det material som så samlades publicerades i november 1946 i boken "Raoul Wallenberg — diplomat, kämpe, samarit".

Med sin chaufför Langfelder bilade Raoul till Benczurgatan 16 där det fanns en avdelning av Internationella Röda Korset. Han meddelade chefen för denna avdelning att enligt säkra uppgifter hade ryska ingenjörstrupper tagit sig fram till källare i grannkvarteren och att man kunde räkna med att de snart skulle tränga fram till Benczurgatan. Raoul begärde att få disponera en våning i huset för att där upp-

rätta SVENSKA LEGATIONEN FÖR DET BEFRIADE OMRÅDET. Detta beviljades honom och han lät sätta upp legationens vapen, som han fört med sig i bilen, på huset.

Den 13 januari kom den första ryska truppen under befäl av en sergeant till denna nya svenska legation. Raoul legitimerade sig som representant för Sverige som samtidigt var skyddsmakt för de ryska krigsfångarna och såsom skyddsman för judarna, och bad att legationen skulle ställas under ryskt beskydd och att han själv skulle få komma i kontakt med den ryske befälhavaren. Den kommenderande ryske generalen sände genast en major Demtsjinko med en löjtnant och två man som skyddsvakt till legationen. Då Raouls Studebaker blivit obrukbar sände generalen, som omedelbart erkände Raoul som diplomatisk representant, en rysk bil som Raouls chaufför tog hand om. Raoul själv blev väl behandlad, han fick officerskost och en rysk tjänare men stod från denna tid under effektivt skydd av NKVD. I sin dagsrapport meddelade kommenderande generalen, att han ställt Raoul Wallenberg och hans egendom under ryskt beskydd. Några veckor senare bekräftade marskalk Malinovski detta faktum inför den ungerske nobelpristagaren prof. Szentgyörgyi, vilken också hade den svenska aktionen att tacka för sitt liv.

Den 17 januari fick Raoul under bevakning av tre sovjetfunktionärer, vars namn är kända, fara till Tátra-

gatan 6 där han hade sitt huvudkontor i det befriade Pest. Raoul fick dock inte gå in i själva huset. Den judiske vaktposten vid huset tillkallade Raouls kontorschef Rezső Müller och kassören Biro, som kom ned på gatan. Raoul hörde sig för hur hans skyddslingar hade det i ghetton och överlämnade en större penningssumma så att hans tjänstemän skulle kunna köpa livsmedel under den tid han själv var borta. Under detta samtal bevakades Raoul av NKVD-tjänstemännen. Trots detta kunde han meddela dessa vittnen:

1. Att han sedan den första kontakten med ryssarna stått under sträng bevakning och för varje natt måst flytta till ett nytt hus under NKVD:s bevakning.

2. Att han nu under bevakning skulle resa till Debrecen, "om som gäst eller fånge vet jag inte", sade han.

Och med sin eskort för Raoul från Pest till Debrecen.

Den 17 januari meddelade den ryske vice utrikesministern Dekanosov den svenske ministern i Moskva, Staffan Söderblom, att Raoul och hans egen- dom ställts under ryskt beskydd.

Fyra veckor senare försäkrade SSSR:s ambassadör i Stockholm, madame Kollontay, att Raoul välbehållen befann sig under ryskt beskydd.

Emellertid har alla svenska noter och denarcher angående legationsekreterare Wallenberg under 18 månader blivit utan sakliga svar från rysk sida.

Den 12 juli 1946 besökte Raouls mor

tillsammans med Internationella Röda Korsets delegat, Carlo Imfeld, biträdande kabinettssekreteraren envoyén Assarsson i UD. Vid detta tillfälle meddelade envoyén Assarsson, att Stalin själv tagit sig an Raouls sak.

I mitten av september 1946 förklarade en medlem av sovjetbeskickningen i Stockholm i ryske militärattachéns närvaro: "Raoul Wallenberg lever och har det bra. Han är inte direkt häktad, men man måste omhänderta honom, eftersom han gjorde några dumheter efter Pests befrielse."

I november publicerades boken "Raoul Wallenberg". I denna berättades inte bara om Raouls bragder, där klarlades också otvetydigt att Raoul till följd av något missförstånd långt efter det Pest befriats befunnit sig inom och utom Ryssland under bevakning av NKVD.

Även med risk att boken genom att utelämnas viktigt bevismaterial skulle förlora i värde ville jag undvika allt, som kunde tolkas som ett angrepp på ledande personer i Ryssland och därigenom försvåra Raouls återkomst.

För att undanröja varje tvivel på riktigheten i mina uppgifter ställde jag dock den 22 november 1946 till svenska regerings förfogande allt det bevismaterial jag samlat och de strängt förtroliga meddelanden Raouls familj fått från svenska utrikesdepartementet.

Två gånger har Raoul Wallenbergs öde gjorts till föremål för interpellation i riksdagen av docent Elis Håstad.

Det enda som uppnåddes var, att statsministern den 27 november 1946 uttala de sitt erkännande av Raouls humanitära insatser.

Då SSSR också i fortsättningen lämnade alla officiella svenska noter obesvarade, sammanslöt sig mer än en miljon svenska demokratiska kvinnor och män genom sina organisationer till en räddningsaktion och avsände en skrivelse till Stalin.

Anledningen härtill var, att den 10 oktober en tjänsteman vid UD ringt till Raouls mor och meddelat: "Svenska beskickningen i Moskva har låtit UD veta, att de ryska myndigheterna icke längre kan sysselsätta sig med frågan Wallenberg, eftersom Stalin själv tagit hand om den. De anser sig icke heller kunna påminna Stalins kansli om saken".

Den 22 augusti 1947 meddelade vice utrikesminister Visjinski, att Raoul Wallenberg icke kunnat återfinnas på rysk mark och att man icke heller kunnat finna den officer (kommanderande general i Pest! förf. anm.), vars rapport legat till grund för den

officiella sovjetnoten av den 17 januari 1945.

Redan på sommaren 1947 hade de organisationer, som slutit sig samman för att arbeta för Raouls befrielse, utlyst ett möte där också representanter för den svenska pressen var närvarande. På förslag av en pressrepresentant beslöt mötet att tillsätta en kommitté, som skulle pröva det bevismaterial jag samlat och det strängt konfidentiella material från utrikesdepartementet, som stod till mitt förfogande.

På anhållan av Wallenbergsaktionens ordförande, fru Birgitta Bellander, gav kabinettssekreteraren, friherre Beck-Friis, sitt tillstånd för kommittén att ta del av det nämnda konfidentiella materialet. Villkoret för detta tillstånd var dock, att kommittén skulle ha så få medlemmar som möjligt, vilka måste förbinda sig att hemlighålla det material, som härstammade från utrikesdepartementet.

Denna kommitté offentliggjorde resultatet av sitt arbete i en skrivelse, som på omstående sida återges i facsimile:

Hos den stora allmänheten har det rätt ovisshet om legationsssekreterare Raoul Wallenbergs öde sedan två och ett halvt år, och tvivel ha till slut uppstått, om han verkligen vid Budapests befriande omhändertogs av ryska myndigheter och sedan dess stått under ryskt beskydd. Med anledning härav ha de organisationer som anslutit sig till aktionen för Raoul Wallenbergs hemsändande uppdragit åt under-tecknade att undersöka hitintills för allmänheten icke tillgängligt material i ämnet.

Till vårt förfogande har ställts såväl konfidentiellt aktmaterial från Kungl. Utrikesdepartementet som de handlingar i saken, vilka innehavas av författaren Rudolph Philip.

Efter att ha genomgått och övervägt det sålunda föreliggande materialet få vi uttala följande:

Det är klarlagt, att Raoul Wallenberg från den 13 januari 1945 stått under effektivt beskydd av sovjetisk militär myndighet, i enlighet med vad som också meddelats från Sovjetunionens utrikesministerium; vidare är det övertygande utrett, att han efter nämnda tidpunkt - och i varje fall intill tämligen nära tid - befunnit sig i livet i ryskt förvar på skilda platser såväl inom som utom sovjetiskt område.

Stockholm den 19 oktober 1947.

Anders Örne
ANDERS ÖRNE
f. generaldirektör

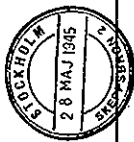
Lise Meitner
LISE MEITNER
professor

Mia Leche-Löfgren
MIA LECHÉ-LÖFGREN
författarinna

Ingve Schartau
INGVE SCHARTAU
advokat

TELEGRAM.
KUNGL. TELEGRAFVERKET.

Stockholm 64861 62/61 28/5 1945 14.50

Frd Maj von Dardel

Östermalmsgatan 12 Stockholm

Vid sektionens allmänna sammanträde under gårdagen framhövde ordföranden professor Marcus Ehrenpreis i sitt hälsningearförande Raoul Wallenbergs utomordentliga insats för ungerska judars räddning. Härvid reste sig publiken spontant för att hedra hans namn. Ordföranden sade att vi från detta ställe till Raoul Wallenbergs moder sände våra tackesamma och deltagande hälsningar.

Worldjewish Congress
Svenska sektionen
Hollander

Exp. nr. 12
Kungl. Maj.
1947

Kungl. Maj. 28 Maj 1945

Den 5 december 1947 överlämnade en deputation bestående av överrabbinen professor Marcus Ehrenpreis, bokhandlare Gunnar Josephson, ordförande i Mosaiska församlingen i Stockholm, och advokat Samuel Nisell till Raoul Wallenbergs mor, fru Maj von Dardel, en tackadress från Mosaiska församlingen i Pest. Styrelsen för den judiska församlingen i Pest hade några dagar tidigare i Budapest överlämnat denna adress, som på följande tre sidor återges i facsimile, till föreståndarna i Stockholms Mosaiska församling, herrar Josephson och Nisell:

1170/1945.

(10 00)

HÖGTÄRADE HERR WALLENBERG!

Vi har nöjet att sända Er härmed protokollsutdraget från vår styrelses sammanträde den 21 juni 1945 båda på svenska och på ungerska.

Protokollet påminner med högstämde ord om Sekreterarens oförgångliga förtjänster, om den heroiska kampen, som Sekreteraren förde i de efterjagade och förtryckta människornas intresse för att kunna rädda ju mera personer från nazisternas och pilkorsare-mördarnas vapnen, från den säkra döden, eller från deportationens fasor, som mera, eller mindre betydde döden.

Dessutom innehåller protokollet vår avsikt att föreviga Sekreterarens namn genom att ge namnet „Wallenberg-Pavillon“ åt en byggnad av det centrala judiska sjukhuset, som kommer att återuppbyggas ifrån sina ruiner.

Allt detta är bara ett mycket ringa tecken till vår stora tacksamhet, som vi inte ens kunna uttrycka på värdigt sätt. Vi ber Sekreteraren om att mottaga denna äminnelse med vänlighet och att betrakta densamma som tacksamhetens uttryck från alla människornas sida, som Sekreteraren lyckades rädda i den stora kampen under barmhärtighetens heliga motto, ty dessa, såväl som deras familjemedlemmar komma alltid att minnas den ädla svenska nationens stora son, Raoul Wallenberg med oförgånglig tacksamhet.

Vi ber Sekreteraren att behålla oss i vänligt minne och önskar av allt hjärta att den Allsmäktiga skall ge Sekreteraren ett lyckligt och framgångsfullt liv.

Vi försäkrar Herr Wallenberg om vår ständiga tacksamhet i hela ungerska judendomens namn och tecknar med utmärkt högaktning,

Budapest, den 2. juli 1945.

Det Israelitiska Samfundet av Pests Styrelse:

DOMONKOS MIKSA.
förvaltare.

STÖCKLER LAJOS
ordförande.

PROTOKOLLSUTDRAG

uppsatt i Budapest den 21 juni 1945 i sammanträdet av det israelitiska samfundets styrelse i Pest.

Ordförande: Lajos Stöckler.

Notarie: dr. József Katona.

Närvarande: vice ordförande dr. Albert Geyer, föreståndare dr. László Benedek, Mózes Bisselichs, dr. Béla Dénes, Ákos Dukesz, dr. Ferenc Hevesi, dr. Frigyes Görög, dr. Adolf Kertész, dr. József Nagy, dr. Béla Molnár, dr. Ernő Pető, dr. Szigfrid Róth, Sándor Ungár, dr. István Varannai, dr. Károly Wilhelm, vice föreståndare Elek Bruszt och Izsó Porgeszt, förvaltare Miksa Domonkos, inspektör dr. Adolf Fisch.

1. Ordförande öppnar sammanträdet, ber dr. József Katona att föra och föreståndare dr. József Nagy att legalisera protokollet.

2. Protokollet från föregående sammanträde (8. juni 1945) upplestes, och legaliserades.

3. Ordförande tillkännager, att detta sammanträde har ett högtidligt program: vi önskar återkalla i minnet Hans Majestät Konungen av Sveriges legationssekreterare RAOUL WALLENBERG. Hans namn är känt av alla i Ungern, vilket land har ödelagts av de tyska besättningstrupperna och pilkorsare-banditerna. Ungerska judendomens varje skikt bevarar honom i dyrbart minne med oförgånglig tacksamhet.

Vår dagars hjälte är Herr Wallenberg, som mitt i tusen faror i de svåraste provens dagar var vårt stöd. Han höll stånd mot alla fasor och riskerade sitt liv för oss. Han räddade tusentals trosbroder under dödsdom ifrån undergång, och den kvarstående delen av de ungerska judarna har honom att tacka för sitt liv. När våra brottnings böner stiga upp till den eviga Guden i våra kyrkor, vi bedja också för honom, som vår välgörare och räddare i de svåraste provens dagar.

Vi hava ännu de fasansfulla tiderna i friskt minne, då judendomen i detta land var ett efterjagat djur, då tusentals judiska fångar i kyrkorna förberedde sig på döden. Vi minnas koncentrations-lagernas alla fa-

sor, dödsfångens avgång, lidandet i getton och de internationalt skyddade husens anfall. Men vi minnas också en av de största hjältna i dessa förskräckliga tider: kungliga svenska beskickningens sekreterare, då han trotsade den inkräktande regeringen och dess väpnade bödla. Vi voro vittnen till friköpandet av fångar, vi sågo nödlidandenas befrielse, då Herr Wallenberg visade sig bland dem och lämnade hjälp. Med övermånskligt arbete, utan att tröttna, utsatt för alla faror, förde han hem de bortsläpda barnen och befriade de gamla föräldrarna. Vi sågo hur han skaffade mat, varor åt folket i hungersnöd och medicin åt de sjuka.

Vi kommer aldrig att glömma och förbliva alltid tacksamma honom och det svenska folket för att det var den svenska flaggan, som försäkrade och bevakade tusentals judars lugna sömn i de skyddade husen. Han var en rättvis människa, Gud välsigna honom för det.

Vi föreslå den ärade styrelsen:

1. att taga legationsskreterare RAOUL WALLENBERG's namn och hans förtjänster till protokollet,
2. att ge namnet "WALLENBERG PAVILLON" åt en byggnad av det centrala judiska sjukhuset, som kommer att återuppbyggas ifrån sina ruiner.

3. att sända protokollsutdraget från sammanträdet av idag till Herr Wallenberg och därmed betyga honom var högaktning.

Vi bedja om att godkänna vårt förslag. Styrelsen har godkänt ordförandens förslag med enstämig hänförelse och frade sekreteraren Raoul Wallenberg varmt och högtidligt.

Datum som här ovan.

sgd. dr. JOZSEF KATONA
notarie.

sgd. LAJOS STÖCKLER
ordförande.

sgd. dr. JOZSEF NACY
för legalisering.

LE DÉLÉGUÉ DU COMITÉ
INTERNATIONAL DE LA CROIX ROUGE
EN HONGRIE

Budapest, den 27. Dezember 1945.

Sehr verehrte Gnädige Frau:

Als Freund Ihres Sohnes Raoul Wallenberg ist es mir eine Freude die Gelegenheit zu haben. Ihnen ein paar Zeilen zu übermitteln. Ich bin mir im Klaren, dass das nun zur Ende gehende Jahr das traurigste für Sie war. Meine Zeilen sollen aber keinesfalls bezwecken, Ihnen Mut zuzusprechen, denn das würde, meiner Ansicht nach, bedeuten, den Charakter Ihres Sohnes Raoul nicht verstanden zu haben. Seine übermenschliche Arbeit in Ungarn konnte unmöglich nur aus einem jugendlichen Tatendrang und der Empörung gegen die hier begangenen Niederträchtigkeiten entspringen, sondern lagen viel tiefer. Diese Arbeit, die Raoul hier geleistet hat, konnte nur ein Mensch leisten, der diese aussergewöhnlichen Kräfte von seiner Familie geerbt hat. Gerade deshalb würde es mir unsinnig erscheinen, Ihnen, als seiner Mutter, irgendwelche Mut zuzusprechen zu wollen.

Es ist gerade ein Jahr her, wo ich Raoul Tag und Nacht an der Arbeit gesehen habe, wo er - ohne Rücksicht auf seine Person - tausenden und aber tausenden von Menschen das Leben gerettet hat. Sie werden schon oft von seinen Heldentaten gehört haben, die unmöglich alle einzeln aufzählen sind.

Ich, der selber im ähnlichen Sinne tätig war, möchte Ihnen nur das Eine sagen, dass ich ihn bewunderte und stolz darauf war, seine Freundschaft zu geniessen.

Der Name Raoul Wallenberg ist für tausende und zehntausende von Ungaren heute ein Symbol geworden und ich freue mich auf den Tag, wo er persönlich erfahren wird, wie ihm die ungarische Allgemeinheit verehrt. Ich hoffe, dass dieser Tag nicht zu lange auf sich warten lässt, doch glaube ich, dass es im Sinne Raoul's ist, ohne Zweifel den Tag zu erwarten.

[Handwritten signature]

Ett brev till Raouls mor från Hans Weyermann, Internationella Röda Korsets delegat i Ungern, där han uttrycker sin beundran för Raouls humanitära bragder och ber henne med tålmod vänta på den dag, då Raoul återkommer.

tryckmans, Stockholm 1947